

Limburgs *Landschap*

JAARVERSLAG
2022

MISSIE EN VISIE

Missie:

Wij zorgen voor het duurzame behoud van karakteristieke landschappen in Limburg met de bijbehorende natuur en erfgoed. We doen dat voor en ook met de samenleving. Zo dragen we bij aan een leefbaar Limburg, ook voor de generaties na ons.

Visie:

Wij beschermen waardevolle landschappen met de bijbehorende natuur en erfgoedwaarden door ze aan te kopen, te ontwikkelen of te restaureren en duurzaam te beheren. Die ensembles met hun natuurlijke rijkdom vertellen het verhaal van Limburg en vormen mede de Limburgse identiteit. We vinden het belangrijk dat mensen die kunnen beleven en stellen daarom onze gebieden open en geven onze gebouwen een passende herbestemming. We zoeken de samenwerking met iedereen die bij wil dragen aan onze missie. Zo dragen we bij aan een provincie waar het goed leven, wonen en werken is.

STICHTING HET LIMBURGS LANDSCHAP

Jaarverslag 2022

*Met inbegrip van Stichting Robur – bedrijven voor Het Limburgs Landschap
en Limburgs Landschap Landbouw BV.*

JUNI 2023

INHOUD

	VERSLAG RAAD VAN TOEZICHT	4
DEEL I	1. UITVOEREN MET DRAAGVLAK	6
	2. HET JAAR IN VOGELVLUCHT	8
	3. KERNTAKEN VAN HET LIMBURGS LANDSCHAP	14
	3.1 Aankoop	14
	3.2 Beheer	17
	3.3 Inrichtingsprojecten	23
	3.4 Erfgoed	25
	3.5 Kasteeltuinen Arcen	29
	4. COMMUNICATIE	32
	4.1 Publiciteit	33
	4.2 Erfgoed- en ontvangstlocaties	36
	4.3 Fondsenwerving	36
	4.4 Achterban	38
	4.5 Vrijwilligers	39
	4.6 Samenwerking	40
	4.7 Beleidsbeïnvloeding	41
	5. STEUNPUNT LANDSCHAPSBEHEER	44
	6. ORGANISATIE	47
	6.1 Bestuur [Governance, juridische structuur en bezoldigingsbeleid]	47
	6.2 Personeel	48
	6.3 Integriteit	50
	6.4 Ondernemingsraad	50
	6.5 Risicoparaagraaf	51
	7. BIJLAGEN	54
	7.1 Leden Raad van Toezicht	54
	7.2 [Neven]functies leden Raad van Toezicht en directie	55
	7.3 Raad van Advies	56
	7.4 Organisatie per 31-12-2022	57
	7.5 Commissies	60
	7.6 Stichting Robur – Bedrijven voor Het Limburgs Landschap	61
	7.7 Specificatie natuurterreinen	62
	7.8 Overzicht inrichtingsprojecten	66
	7.9 Verantwoordingsverklaring	69

DEEL II | FINANCIEEL VERSLAG OVER 2022 **72**

JAARREKENING GECONSOLIDEERD 2022 **73**

Toelichting op de balans en de staat van baten en lasten	82
Toelichting op de balans	84
Toelichting op de staat van baten en lasten	91
Toelichting lasten verdeling	96

BIJLAGEN **109**

Bijlage A Mutatie-overzicht natuurterreinen 2022	109
Bijlage B Afschrijvingen 2022	110
Bijlage C1 Projectenlijst jaarrekening 2022	116
Bijlage C2 Projecten afgerond	122

**CONTROLEVERKLARING
VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT** **125**

BEGROTING 2023 **128**

COLOFON

Redactie:
Robin Coenen
Çiçonne Beijer

Ontwerp en opmaak:
Judith Vorndran, Maastricht

Druk:
Andi Smart Print Solutions

Foto omslag:
Trees for All

Stichting
het Limburgs Landschap
Rijksstraatweg 1
5943 AA Lomm

T 077 - 473 75 75

www.limburgs-landschap.nl

EEN BEWOGEN JAAR

Terwijl de Corona-pandemie langzaam uitdoofde, kregen we in 2022 te maken met andere spanningen. Op het geopolitieke toneel gebeurde iets waarvan we niet hadden gedacht dat nog mee te zullen maken: oorlog op het Europese continent. De gevolgen ervan zijn enorm. De beelden van de enorme verwoestingen die het Russische leger aanricht in Oekraïne staan op ons netvlies gebrand. Het onnoemelijke menselijke leed en de vele slachtoffers aan beide zijden zijn moeilijk te bevatten. De gevolgen van dit conflict raken ook onze samenleving. Een vluchtestroom kwam op gang, en ook in Limburg verblijven veel Oekraïners in afwachting van betere tijden. De handel raakte door de sancties verstoord en de energieprijzen stegen enorm. Hierdoor kregen we te maken met een enorme inflatie, die doorwerkt op onze economie.

Ook voor Het Limburgs Landschap had dit natuurlijk gevolgen. Het directe effect van de gestegen energieprijzen viel nog mee doordat we een langer lopend energiecontract hebben. Maar via onze leveranciers en aannemers werden we natuurlijk wel met kostenstijgingen geconfronteerd. Het grootste effect deed zich echter voor op de waarde van onze effectenportefeuille. Op het zeer goede beursjaar 2021 volgde een forse correctie, met als gevolg een negatief saldo op onze staat van baten en lasten. Dat verlies kunnen we opvangen dankzij onze continuïteitsreserve, die we vorig jaar gelukkig hebben versterkt.

EEN PRODUCTIEF JAAR

Ondanks deze ontwikkelingen heeft Het Limburgs Landschap gestaag doorgewerkt aan haar missie: zorgen voor het duurzame behoud van karakteristieke landschappen in Limburg met de bijbehorende natuur en erfgoed. Dit jaarverslag brengt prachtig in beeld wat daar ook in 2022 weer allemaal bij kwam kijken. In het verslagjaar had de stikstofproblematiek veel aandacht. Krenten uit de pap zijn daarnaast de opening van de prachtig gerestaureerde villa van Nieuw-Ehrenstein, de aanplant van maar liefst 21 ha bos, belangrijke grondaankopen in het Reigersbroek en bij het Weerterbos, en het record aantal bezoekers in Kasteeltuinen Arcen. De Raad van Toezicht is dan ook positief over de algemene gang van zaken binnen Het Limburgs Landschap en heeft de directeur-bestuurder

décharge verleend over het door hem gevoerde beheer over het afgelopen boekjaar.

BETROKKEN TOEZICHT

De Raad van Toezicht vergaderde in 2022 zoals voorgenomen vijf keer. Via de kwartaalrapportages zijn we goed op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen en resultaten gedurende het jaar. Bijzondere aandacht kreeg het beleggingsbeleid en het opstellen van een nieuw kader voor financieel beheer.

Ondanks het gortdroge en hete weer gedurende de zomer viel uitgerekend onze juni-excursie naar het Eyserbos letterlijk in het water. Vanonder onze paraplu's konden we zelf getuige zijn hoe heftige regen razendsnel af kan spoelen in het heuvelland, maar ook afgeremd wordt door de natuur. Bos, ruige graslanden, landschapselementen zoals graften: ze zorgen allemaal voor het bergen van water en helpen zo wateroverlast stroomafwaarts te beperken. Door de deelname van onze Stichting aan *Natuurkracht.org* werken we de komende jaren verder aan het versterken van de sponsfunctie van ons landschap.

Met veel plezier kijken we ook terug op de *Lila-dag*, deze keer op Kaldenbroek. Het is een goede traditie om als Raad van Toezicht elk jaar een keer samen te komen met alle medewerkers en de Raad van Advies. We hebben stilgestaan bij de ontwikkeling van het gebouwenbeheer de afgelopen decennia en iedereen kon kennismaken met onze vertrouwenspersoon.

Tijdens deze zonovergoten dag konden we ook de resultaten zien van de restauratie van het Huys, de ontwikkelingen in het natuurgebied en de kansen en bedreigingen die op de noordelijke Maasvallei afkomen. Het werk van Het Limburgs Landschap in een notendop.

Bijzonder was ook het bezoek van de Raad van Toezicht en het managementteam van *Het Groninger Landschap*, een van de collega-landschappen waarmee we samenwerken binnen onze koepelorganisatie *Landschappen-NL*. Onze gasten waren onder de indruk van de bijzondere natuur en erfgoed op landgoed Arcen. We hebben van gedachten gewisseld over de ontwikkelingen binnen onze organisaties en de manier waarop we daar toezicht op houden. Een gezellige en inspirerende bijeenkomst, waarbij deze collega's ondanks de grote geografische afstand erg dichtbij voelden.

BIJZONDERE THEMA'S

Bijzondere aandacht in onze vergaderingen kreeg de ontwikkeling van het Steunpunt Landschapsbeheer. Volgens de Raad van Toezicht past het faciliteren van de uitvoerende vrijwilligers naadloos bij onze missie, waarin we vastlegden ons werk aan het landschap voor, maar ook mét de samenleving te willen doen. Mede gezien de toenemende zorgen over de biodiversiteit en de landschapskwaliteit buiten het natuurnetwerk vindt de Raad van Toezicht dat een verbreding van onze taken ook buiten onze eigendommen passend is.

Daarvoor moeten natuurlijk wel de goede financiële condities geschapen worden. Dankzij de meerjarenbeschikking van de Provincie Limburg kunnen we een paar jaar vooruit.

NIEUWE SAMENSTELLING RAAD VAN TOEZICHT

Toezichthouder zijn bij Het Limburgs Landschap is een mooie verantwoordelijkheid. Meewerken aan de waardevolle missie en achter de schermen meekijken bij alles wat daarvoor nodig is. Genieten van de mooiste plekken in onze provincie en veel leren over hoe de natuur werkt en hoe ons erfgoed tot stand is gekomen. Onze statuten begrenzen het aantal jaren dat je lid mag zijn van de Raad van Toezicht tot 8 jaar. Dat was een bewuste keuze vanuit de overtuiging dat regelmatige vernieuwing goed is: nieuwe impulsen, een frisse blik van buiten en een kritische blik op gewoonten die aan verandering toe zijn. In 2022 hebben we om die reden afscheid genomen van Wendy Raab, die 8 jaar lang met veel verve voorzitter was, eerst van het Bestuur

en de laatste jaren van de Raad van Toezicht. Ook Els van der Tempel heeft er 8 jaar opzitten, als penningmeester en voorzitter van de financiële commissie. Daarnaast heeft ook Toine van Casteren aangegeven te stoppen. Graag bedank ik hen ook op deze plek voor hun inzet en grote betekenis voor onze Stichting.

De ontstane vacatures hebben we goed kunnen invullen. We prijzen ons gelukkig dat veel goede kandidaten bereid bleken zich belangeloos voor Het Limburgs Landschap in te zetten. De Raad van Toezicht heeft uit zijn midden Herm Lamers gekozen als voorzitter. Herm is vanaf de start lid van de Raad van Toezicht en leerde als lid van de financiële commissie de bedrijfsvoering goed kennen. Met Tessa van den Broek, Hedwig Darley en Pascal Visé als nieuwe leden is de Raad van Toezicht weer op sterkte om zijn rol ook in 2023 vol enthousiasme te vervullen.

Namens de Raad van Toezicht,

Herm Lamers
Voorzitter

UITVOEREN MET DRAAGVLAK

Werken aan herstel van biodiversiteit heeft een grote maatschappelijke urgentie. Het wordt steeds duidelijker dat de druk op het klimaat, de kwaliteit van bodem, water en lucht de diversiteit aan planten en dieren de das om doet. Dat heeft ook zijn weerslag op ons: onze gezondheid is in het geding, de drinkwatervoorziening staat onder druk, we hebben last van extremen in het weer en de economie loopt vast.

We kunnen niet zeggen dat we het niet aan zagen komen. Op alle betrokken beleidsvelden zijn internationale overeenkomsten gesloten, doelen afgesproken, wetten gemaakt en beleidsnota's vastgesteld. Het grote manco blijkt steeds weer de uitvoering. Het is in het natuurbeheer en de monumentenzorg juist de uitvoering waar Het Limburgs Landschap het verschil kan maken. Ook in 2022 konden we dat weer laten zien.

DUURZAAMHEID

Energiebesparing is een belangrijk thema, vanwege klimaatverandering, maar ook nu de energieprijzen enorm zijn gestegen door de oorlog

in Oekraïne. Maar hoe doe je dat in stokoude monumenten? Gaat behoud van erfgoedwaarden samen met goed isoleren? Het antwoord is ja. Tijdens de Open Monumentendag, met het passende thema duurzaamheid, hebben we dit bij de villa van Nieuw Ehrenstein kunnen laten zien. Aan onze achterban tijdens het erfgoedweekend, maar ook breder via de media.

Nieuw bos kreeg dit verslagjaar weer de nodige aandacht. De zorgvuldig uitgevoerde aanleg in 2021 betaalde zich een jaar later uit. Het overgrote deel van de aanplant doorstond het gortdroge weer. Ondanks de druk op de grondmarkt, gebrek aan plantmateriaal en slopende vergunningsprocedures slaagden onze projectleiders er ook in 2022 weer in om nieuw bos aan te planten; 21 hectare maar liefst. Nieuwe impulsen voor de natuurkwaliteit worden voorbereid. Veel beleid is in de steigers gezet en vertaald in subsidieregelingen. De aanvragen daarvoor zijn gedaan, zowel voor Programma Natuur als voor de N2000-beheerplanmaatregelen. Zodra de beschikkingen binnen zijn gaan we daarmee ook aan de slag. We doen dat wel met een

zekere aarzeling. Want nog steeds gaat het hier uitsluitend over maatregelen in de natuurgebieden, terwijl we weten dat dit water naar de zee dragen blijft als de omgevingscondities niet verbeteren. Allereerst is een sterk dalende stikstofdepositie essentieel en het frustreert dan ook dat 4 jaar na de baanbrekende PAS-uitspraak van de Raad van State nog zo weinig voortgang is geboekt op dat punt. Ten tweede maken we ons zorgen over het herstel van de waterhuishouding, want alleen dan zijn grondwaterafhankelijke natuurtypen overeind te houden, zeker gezien de toenemende verdroging.

VERBINDING

Er was ook in 2022 te weinig voortgang in het afronden van het natuurnetwerk en de benodigde ecologische verbindingen staan niet meer op de beleidskaarten van de overheid. Dat het ons toch lukte om – mede dankzij een grote particuliere gift – de verbinding tussen het Jammerdal en Brachterwald een belangrijke stap dichterbij te brengen gaf dan ook veel energie. De belofde en vaak aangekon-

digde gebiedsprocessen waar de klimaat-, stikstof-, bos-, water- en natuuropgaven in samenhang worden opgelost moesten in het verslagjaar nog van de grond. Het Limburgse onderdeel van het *Nationaal Programma Landelijk gebied* belooft een doorbraak te worden: een grondige verandering op het platteland met een duurzame landbouw, schoon water, schone lucht en een rijke natuur als resultaat. Daar zullen we hopelijk in 2023 druk mee zijn.

STEUNPUNT LANDSCHAPSBEHEER

2022 was ook het jaar van de doorstart van de ondersteuning van vrijwilligers in het landschapsbeheer. Het was een eervol verzoek van de Provincie Limburg om hiermee aan de slag te gaan. Daar bleek ook draagvlak voor bij onze collega-organisaties, gelukkig. Na een zorgvuldige voorbereiding in 2022 is het Steunpunt Landschapsbeheer in 2023 officieel van start gegaan. De middelen zijn begrensd, en dat zorgt voor een scherp ingeperkte positionering. Het steunpunt wil vrijwilligers ondersteunen die uitvoerend werk doen in het landschapsbeheer of -monitoring, wil vraag gestuurd werken en alleen dingen oppakken die andere organisaties niet doen. Het werk van het Steunpunt moet ingebed zijn in een breder landschapsbeleid waarin ook de aanleg van landschapselementen, het onderhoud daarvan, de monitoring van de landschapskwaliteit, de planologische bescherming en de educatie over landschap samen-

hangend zijn geregeld. Met het *Programma Landschap* heeft de Provincie Limburg daar een aanzet toe gegeven.

Met het Steunpunt gaat onze Stichting een nieuwe uitdaging aan. We worden met het Steunpunt Landschapsbeheer immers ook buiten ons eigendom actief. Een verbreding die past in de huidige tijd waar de zorgen over natuur en landschap toenemen, juist buiten het natuurnetwerk. Om deze rol te kunnen blijven invullen is wel structurele financiering vanuit de provincie nodig. Een mooie gelegenheid voor het nieuwe college van Gedeputeerde Staten dat zich zal vormen na de Provinciale Staten verkiezingen van voorjaar 2023.

STEUN UIT DE SAMENLEVING

Bij al dit werk weten we ons breed gesteund in de samenleving. Niet alleen overheden en particuliere

fondsen, maar ook het Limburgse bedrijfsleven. *Stichting Robur*, die in 2023 haar 25-jarig bestaan viert, groeide door en we beleefden een onvergetelijke *Robur-dag* op de Cannerberg. Ook het aantal Beschermers groeide weer. Ruim 19.000 Limburgse huishoudens steunen ons met hun donatie. Steeds meer van hen doen dat ook via een periodieke schenking. Bijzonder blijft het als mensen melden dat ze onze stichting willen opnemen in hun testament. Op die wijze kunnen we helpen een toegift op hun leven te geven. Achter deze [beoogde] schenkingen gaat een enorme betrokkenheid schuil bij Het Limburgse landschap, en de bijzondere bijbehorende natuur en erfgoed. Hiervan gaat een enorme stimulans uit voor ons werk!

Wilfred Alblas
Directeur-Bestuurder

HET JAAR IN VOGELVLUCHT

JANUARI

26 Bij het Weerterbos zijn ruim 2.500 bomen aangeplant door leerlingen van basisscholen uit de omgeving. Dit was het laatste gedeelte van het 5,5 hectare grote jubileumbos van Het Limburgs Landschap, dat als Roburbos is genoemd naar de initiatiefnemer, *Stichting Robur*.

29 Vogelwerkgroep Nederweert heeft vijftien bomen geplant nabij de Visdijk bij Nederweert Eind. De vogelwerkgroep schonk ons de vijftien bomen ter gelegenheid van ons 90-jarig jubileum. Met deze gift wil de vogelwerkgroep de wederzijdse waardering tot uitdrukking brengen.

FEBRUARI

21 Drie stormen op rij, *Dudley*, *Eunice* en *Franklin* razen over Nederland. Stevige windstoten zorgen onder andere voor schade aan de Casa Verde, de grote kas in Kasteeltuinen Arcen.

23 De afgelopen jaren is door verschillende partijen goed samen- gewerkt aan de inrichting van Groeve Blom. Bij de feestelijke

afronding hiervan wordt in de groeve een gedicht onthuld.

MAART

8 Na een intensieve voorbereiding en veel maatschappelijke discussie in Grubbenvorst en Lottum stelt de Gemeenteraad van Horst aan de Maas een kader vast voor de ontwikkelingen langs de Maas- oevers. Mede door de inbreng van Het Limburgs Landschap en veel betrokken bewoners wordt het bij- zondere landschap van de Maas- terrassen daarbij leidend.

11 De *WCM-stichting* beëindigt de werkzaamheden en besluit het restant van de middelen te schenken aan een door ons zo gewenste grondaankoop bij het Jammerdal. Een geweldige steun in de rug bij de realisering van de ecologische verbinding daar.

11 De villa van Nieuw Ehrenstein wordt geopend met behulp van wethouder Tim Weijers. De villa heeft door de prachtige inrichting weer de grandeur terug uit de periode van de bouw. En we zijn een vakantiewoning rijker voor een bijzondere erfgoedbeleving.

15 Bij een technische keuring wordt de Casa Verde in Kasteel- tuinen Arcen afgekeurd omdat de veiligheid niet gegarandeerd kan worden. In allerijl wordt de looproute omgelegd. De enige optie is sloop. Een enorme tegen- valler, maar óók het startpunt van veel creativiteit om dit deel van de tuinen een nieuwe invulling te geven; Casa Verde[r] wordt *Plaza verde*.

24 De traditionele *LiLa-dag* vindt dit jaar plaats op Kaldenbroek. Alle medewerkers, adviseurs en toezichthouders ontmoeten elkaar en de vertrouwenspersoon bij het mooi opgeknapte Huys. Dankzij

het mooie weer is de beleving van erfgoed en natuur in deze parel van Noord-Limburg optimaal.

APRIL

1 Kasteeltuinen Arcen kan na twee corona-jaren weer op het geplande moment open. In het kasteel is een nieuwe tentoonstelling te zien over de Maasduinen. De bezoekers worden in de water- en beeldentuin verrast door de installatie met geur, en mist, terwijl de stem van Huub Stapel het prachtige gedicht *De Tuin* voorleest.

8 De Provinciale Staten van Limburg besluiten de kosten van het natuurbeheer voortaan te financieren uit de structurele begroting. Hierdoor is het natuurbeheer niet meer afhankelijk van de beschikbaarheid van incidentele middelen. Een lang gekoesterde wens van Het Limburgs Landschap gaat daarmee in vervulling.

9/10 Ruim 1.800 kinderen spelen een weekend in Kasteeltuinen Arcen in het kader van de *Kids Party van Jong Nederland Limburg, Scouting en IVN*.

9 Het wereldrecord molens draaien wordt gevestigd ter gelegenheid van het 50 jarig jubileum van het gilde van vrijwillig molenaars. Ook onze molens draaiden mee.

21 Na een voorbereiding van 25 jaar, waarvan we 20 jaar het beheer voerden, komt de Curfsgroeve eindelijk in eigendom. Een natuurlijke plek, met een rijke

geschiedenis, waarvan het opknappen van de vervallen kalkoven nog de nodige aandacht zal gaan vergen.

21 De Raad van Advies komt bijeen en bespreekt de manier waarop we omgaan met de vele initiatieven voor zonnevelden in het landschap. Maatwerk is daarbij geboden.

22 Het trainingsveld van de politiehondenvereniging bij het Jammerdal wordt opgeleverd. Na een lange discussie heeft de PHV een andere locatie gevonden. De rust keert nu terug en het terrein wordt onderdeel van de gemarkeerde wandelroute door het gebied.

23 De nieuwe plaat van de Amsterdamse band Moss komt uit en heet HX, genoemd naar de inspirerende omgeving van klooster Hoogcruts waar hij werd opgenomen.

MEI

1 De eeuwen oude haakbus, een middeleeuwse voorloper van het kanon die eerder werd aangetroffen bij Kasteelruïne Bleijenbeek, wordt na restauratie tentoongesteld in Kasteel Arcen.

10 De Gedeputeerde Staten van Limburg besluiten het vrijwillig landschapsbeheer financieel te gaan ondersteunen. Het Limburgs Landschap wordt gevraagd dit steunpunt vorm te gaan geven. Hiermee wordt een deel van de lacune ingevuld die ontstond door het faillissement van *IKL*.

14-15 We ontvingen zo'n 300 mensen tijdens het erfgoedweekend bij de Frankenhofmolen.

17 Bij het Eyserbos worden door onderzoekers exemplaren van de zeldzame boshommel aangetroffen.

18 De jaarlijkse ontmoetingsdag van de donateurs van *Stichting Robur* – Bedrijven voor het Limburgs Landschap vindt plaats op de Cannerberg. De zonnovergoten dag begint in de koele NAVO-groeve, waarna wandelend door het prachtige Cannerbos Chateau Neercanne wordt bereikt. Gouverneur Roemer maakt zijn debuut en belooft elk jaar langs te zullen komen op de *Robur*-dag.

20 Onze collega's van het *Vlaamse Limburgs Landschap Vzw* komen naar aanleiding van hun 50^e verjaardag een dag op bezoek. In de Kloosterhof horen ze meer over het werk van hun Nederlandse naamgenoot. Via het prachtige Landgoed Arcen wordt Kasteeltuinen Arcen bereikt, waar een afwisselende dag wordt afgesloten met een daverend onweer.

22 Een 19-tal schapen van onze kudde op de Hamert wordt slachtoffer van een bloeddorstige loslopende hond. Het bericht hierover veroorzaakt veel verontwaardiging.

25 Bij de notaris passeert de akte van kavelruil van de Schil van Montfort. Hier is in goede samenwerking tussen agrariërs, overheden en Het Limburgs Landschap een grote grondruil gerealiseerd. Voor ons betekent het een grote stap in de afronding van ons natuurgebied Reigersbroek.

27 Bij Ruïne Bleijenbeek is de doorgeschoten oude berceau ingekort.

Het snoeien was erop gericht de levensduur te verlengen.

JUNI

2 Met een bezoek aan zijn geliefde Maasheggen bij Oeffelt neemt Marius Grutters afscheid van Het Limburgs Landschap vanwege zijn pensionering. De afgelopen decennia verzorgde Marius de jaarrekening. De jaarrekening die nu voor u ligt is de eerste sinds lange tijd waaraan hij niet heeft bijgedragen.

10 Hoog bezoek uit het hoge noorden. De Raad van Toezicht, directie en MT van *Het Groninger Landschap* zijn twee dagen te gast

en bezoeken de Kloosterhof, Het Straelens Broek, de Kasteeltuinen en de Hamert. Ze zijn erg onder de indruk van de hoeveelheid natuur en erfgoed op dit kleine stukje Limburg.

12 Langs de Zuidplas in de Maasplassen worden iepenpages ontdekt. Deze zeldzame dagvlinders waren niet eerder uit dit gebied gemeld. Des te leuker dat de weken erna tientallen exemplaren werden aangetroffen.

22 Bij de korenwolfcommissie wordt de wisseltrofee voor de beheerder met meeste hamsters uitgereikt aan Het Limburgs Landschap. Een mooie erkenning voor ons beheer, al zouden we liever zien dat er snel nog meer hamsters zouden leven in onze akkerreservaten bij Sibbe en Amby.

23 De oevers en kaden van de molenvijvers van de Frankenhofmolen hebben sterk te lijden gehad van het hoog water van afgelopen zomer. Na herstelwerkzaamheden liggen ze er nu weer prima bij.

JULI

1 Tijdens de nationale nachtvlinder-nacht organiseert *IVN Maasduinen* een telling bij ons centrale kantoor de Kloosterhof. De aanwezigen genoten van 57 soorten verschillende nachtvlinders op de fel verlichte lakens.

14 Exact 1 jaar na de wateroverlast in het heuvelland vindt de aftrap plaats van *Natuurkracht.org*. Daarin werken natuurorganisaties samen met de natuur als bondgenoot. *Natuurkracht* bevordert het nemen van natuurlijke oplossingen tegen wateroverlast.

21 Ook ruïnes hebben onderhoud nodig. Die in Stein staat daarom een paar weken in de steigers. Voor de aan- en afvoer van materialen wordt een extra brug gelegd

over de gracht. Een hele operatie, maar inmiddels staat de ruïne er weer mooi bij.

AUGUSTUS

7 Net als in 2018-2021 hebben we weer te maken met een extreem warme en droge zomer. Veel vennen vallen droog en de bomen hebben het zwaar. Bij het Sarsven hebben we echter last van te veel water. Door ijverig werk van bevers stroomt hier water van slechte kwaliteit het voedselarme ven in.

30 Het eerste *Bestuurlijk Overleg Landschap* vindt plaats. Dit overleg is ingesteld om beter grip te krijgen op monitoring, planologische bescherming, aanleg en beheer van landschapselementen.

SEPTEMBER

5 Er is ook de afgelopen maanden weer veel te doen geweest over

stikstof en de teloorgang van de biodiversiteit in Nederland. Van het kabinet wordt een daadkrachtig beleid verwacht. Via campagnes maken de samenwerkende natuurorganisaties duidelijk dat we niet zonder natuur kunnen.

6 Na decennia hun stukje natuur gekoesterd te hebben dragen de eigenaren van een mooi stukje stuifzand, heide en bos bij Gennepe dit aan ons over.

15 In de NAVO-groeve gaat de videokunst manifestatie *No Access* van start. Op zeer diverse wijze confronteren de kunstenaars ons met de oorzaken en gevolgen van de migratie-crisis. De ruimtes van de dit stuk koude-oorlog-erfgoed lenen zich hier uitstekend voor.

17/18 Kasteeltuinen Arcen wordt weer overspoeld door duizenden elfianen: liefhebbers van costume-

play en fantasy leven hun droom in de prachtige tuinen.

21 Bij de kloosterruïne van Hoogcrucrs wordt gewerkt aan de aanleg van de kloostertuinen. Een enorme impuls voor de buitenruimte hier. Uit een plek vol bouwketen, afval en bergen grond was komen nu de contouren van een kloostertuin tevoorschijn.

27 Het Limburgs Landschap heeft met hulp van gulle gevers een bijzondere staande klok van de Venlose klokkenmaker Joannes Poeijn [1713-1744] kunnen aankopen. Na een onderhoudsbeurt staat dit bijzondere uurwerk nu voor iedereen zichtbaar in Kasteel Arcen.

29 De Bestuurlijke Klimaattafel bezoekt het Weerterbos. Daar nemen de bestuurders kennis van de uitdagingen die het veranderende klimaat stelt en welke veranderingen in het waterbeheer nodig zijn om de natuur te laten floreren.

OKTOBER

1 We ontvangen de jaarlijkse prijs van de *Stichting voor Historische Sluizen en Stuwen in Nederland* voor ons werk aan de molenvijvers van de Frankenhofmolen. Een mooie erkenning door deze experts.

12 Bij zijn afscheidsreceptie wordt Edmond Staal tot zijn verrassing door Gouverneur Roemer benoemd tot *Limburger van Verdienste*. Een terechte eer.

14 De *Landart manifestatie* op de Beijlshof wordt geopend. De komende weken zijn er op het landgoed prachtige kunstwerken te zien, dankzij de *Stichting Kunst & Cultuur Leudal*.

21 In het Geuldal bij de Wittemer-molen lag een tramlijn die van Maastricht naar Vaals liep. Deze is tussen 1925 en 1930 gebruikt.

Door het hoogwater van juli 2021 is hier veel grond weggespoeld en zijn de brughoofden vrijwel intact tevoorschijn gekomen. De brug is, met steun van het *Prins Bernhard Cultuurfonds*, gereconstrueerd.

26 De Raad van Advies komt bijeen en bespreekt de inzet van Het Limburgs Landschap voor een meer natuur inclusieve landbouw.

14-30 Maar liefst 23.000 bezoekers vergapen zich tijdens Enchanted Gardens aan de prachtig verlichte Kasteeltuinen Arcen. Mede dank-

zij het puike nazomerweer trokken de tuinen dit jaar ruim 186.000 bezoekers.

NOVEMBER

3 De sloper zet de kraan in de Casa Verde. Einde van een tijdperk....

5 Tijdens de *Natuurwerkdag* wordt in Limburg op 32 locaties door 600 vrijwilligers gewerkt. De eerste *Natuurwerkdag* georganiseerd door ons *Steunpunt Landschapsbeheer*. Gedeputeerde Gabriëls hielp mee in de boomgaard bij Obbicht.

8-9 Tijdens het erfgoedweekend op Hoogrucs hebben we zo'n 350 bezoekers rondgeleid.

9 Minister Harbers besluit om een verkenning te starten naar de ontwikkeling van de Maasoeveren bij Venlo, Velden, Arcen, Lottum en Grubbenvorst. De komende jaren gaat hier onder de noemer *Vier Waarden* gewerkt worden aan waterveiligheid en natuurontwikkeling.

14 Minister van der Wal van Natuur en Stikstof bezoekt Limburg. In een gesprek lichten we toe hoe cruciaal de daling van de stikstofneerslag voor onze natuur is en hoe belangrijk dus een slagvaardig beleid.

DECEMBER

8 Met verschillende donateurs van onze partner *Stichting Trees for All* planten we ruim 2000 bomen van diverse soorten aan op Landgoed Arcen.

27 Onze schaapskudde op de Hamert maakt op pijnlijke wijze kennis met de wolf. 23 schapen overleven de aanval niet, 15 raken er gewond.

28 Volgens traditie werd in de kerstvakantie een 'Open Dag' met in totaal 17 excursies georganiseerd in het voormalig NAVO hoofdkwartier waarbij we zo'n 500 belangstellenden hebben rondgeleid.

KERNTAKEN VAN HET LIMBURGS LANDSCHAP

3.1 AANKOPEN

Aankoop, inrichting en beheer is de leidraad voor het werk van Het Limburgs Landschap. Eigendom biedt de beste garantie voor het veiligstellen van natuur en erfgoed voor de toekomst. Mede dankzij de steun van veel partijen lukt het ons ieder jaar om een aantal waardevolle verwervingen af kunnen ronden.

Grenzend aan Landgoed Rozenendaal ligt het natuurontwikkelingsgebied Reigersbroek. In 2021 is binnen het herverkavelings-

project Schil van Montfort al het nodige werk verzet met als uiteindelijk doel het Reigersbroek zo optimaal mogelijk in te kunnen richten. In het verkavelingsproject, dat in 2022 is afgerond, werkten de Gemeente Roerdalen, Provincie Limburg, lokale grondeigenaren en agrariërs en Het Limburgs Landschap samen. Uiteindelijk heeft het Limburgs Landschap in dit project circa 27 ha eigendom verworven waarvan 15 ha gelegen binnen het Reigersbroek.

Het Reigersbroek is in het provinciale natuurbeheerplan aangeduid als prioritaire natuur. Hierdoor kunnen we voor deze percelen een functieveranderingsbijdrage vanuit de *Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap [SKNL]* aanvragen bij de Provincie Limburg. De inrichting van deze percelen is inmiddels deels gerealiseerd. Grondeigenaren die hun natuurperceel voor de toekomst veilig willen stellen kunnen het eigen-

dom aanbieden bij Het Limburgs Landschap. Bij zo'n aanbod worden de bestaande en potentiële natuur- en/of cultuurwaarden en de geografische ligging ten opzichte van de huidige natuurgebieden zorgvuldig afgewogen. Er zijn immers geen subsidiemogelijkheden voor het aankopen van bestaande natuur. Bij deze niet subsidiabele aankopen is het fijn om gebruik te kunnen maken van [mede]financiering door de Nationale Postcode Loterij, Prins Bernhard Cultuur-

provincie limburg

het Prins Bernhard
cultuurfonds

fonds of de Stichting Robur. Daarnaast is het een mooie steun en stimulering voor ons werk dat we in 2022 weer enkele schenkingen hebben mogen ontvangen van particulieren. Dit kan zijn in de vorm van een financiële bijdrage voor aankopen of het schenken van een stukje grond. Financiële bijdrages komen terecht in het Quercus Aankoopfonds. De gevers maken hiermee duidelijk hoe belangrijk zij het vinden dat onze Stichting natuur blijft aankopen. In 2022 hebben we met behulp van het fonds ruim 15 ha natuur veilig kunnen stellen. Regelmatig wordt Het Limburgs Landschap benaderd door partijen die een compensatieplicht opgelegd hebben gekregen vanwege ontwikkelingen elders. Bijvoorbeeld bedrijfsuitbreidingen, woningbouw of de aanleg van wegen. Wanneer

compensatie nabij de locatie niet mogelijk blijkt, en natuurontwikkeling op een andere plek meerwaarde biedt voor de natuur, wordt uitgezocht of er ergens geschikte grond verworven kan worden.

Deze grond grenst veelal aan bestaande natuurgebieden. In dat kader is in 2022 ruim 7 ha landbouwgrond aangekocht bij het natuurgebied Onderste en Bovenste Molen. Hiervoor zijn afspraken gemaakt om 2,5 ha compensatiebos aan te planten. Een ander gedeelte van deze aankoop kan worden gedaan dankzij een bijdrage van de *Wilhelmina Christina Maria Stichting*.

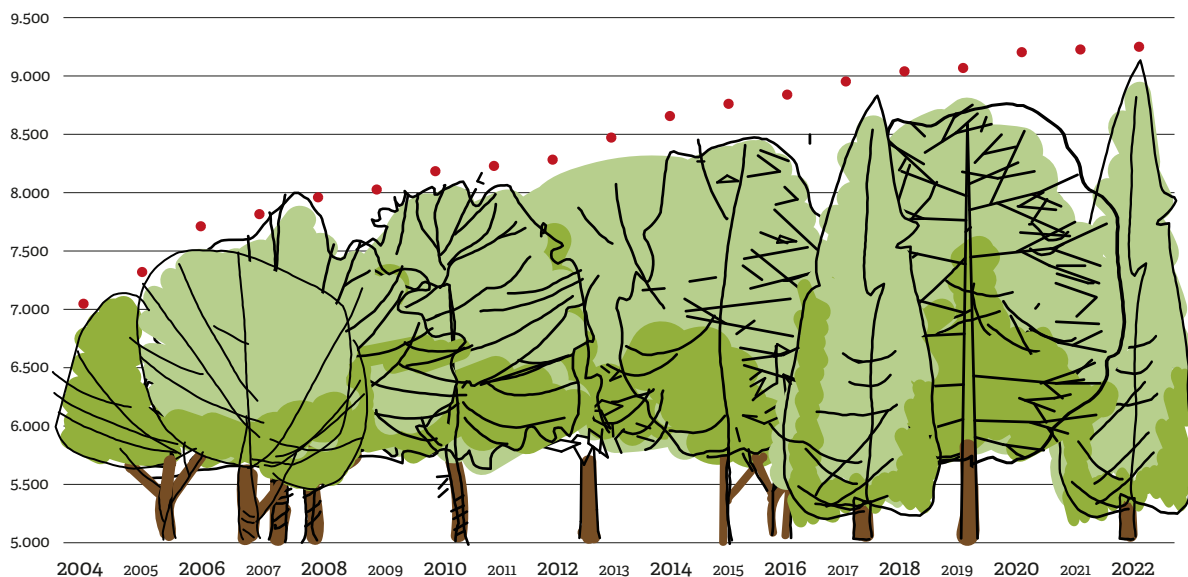
In 2022 werd via 24 transacties ruim 127 hectare gekocht. De totale oppervlakte in beheer van Het Limburgs Landschap bedraagt nu 9.258 ha, dat is 4,2 % van Limburg.

“Wij werden benaderd door een echtpaar uit Ottersum met de vraag of wij het eigendom en beheer van hun natuurgebiedje zouden willen overnemen. Het bleek een prachtige natuurparel van zo'n 3 ha groot dat door de eigenaren tientallen jaren met heel veel zorg is beheerd. Het geeft een trots gevoel dat deze mensen ons het vertrouwen geven om dit goede werk voort te zetten.”

Luuk Daamen
RENTMEESTER

AREAAL IN HECTARE

EEN OVERZICHT VAN ALLE AANKOPEN DIE IN 2022 PASSEERDEN BIJ DE NOTARIS:

OBJECTNAAM	OPPERVLAKTE [HA]
Zwart Water - de Weerd	3,7651
Ravenvennen - Vreewater	1,5950
Onderste en Bovenste Molen - Jammerdal	1,4865
Dorperheide - Walbeckerheide	1,6512
Groote Heide	3,9354
Schelkensbeek	0,6920
Rozendaal - Marissen - Schrevenhof - Heerenhof	23,1802
Vrouwenbosch	1,7755
Onderste Bovenste Molen - Jammerdal	7,0290
De Dellen - Meerssenerbroek - Curfsgroeve	41,6377
Wittemer Molen	0,2374
Bemelerberg - Schiepersberg - groeven	2,3521
Rozendaal - Marissen - Schrevenhof - Heerenhof	0,1205
Bergse Heide - Ingendael	0,4069
Ophovense Zandberg	5,3040
Dorperheide - Walbeckerheide	0,2370
Groote Heide	2,3500
Weerterbos - Hugterbroek	5,2490
Exaten - Haelense beekdal	0,9165
Gennepse Hei	3,7800
Rozendaal - Marissen - Schrevenhof - Heerenhof	2,8135
Linnerweerd	0,1150
Vrouwenbosch	0,1910
Dorperheide - Walbeckerheide	0,5990
Weerterbos - Hugterbroek	13,3720
Linnerweerd	0,6460
Dubbroek - Blericksche bergen	0,5901
Kesselse Bergen	1,4732
Vrouwenbosch	0,0223
TOTAAL	127,5231

3.2 BEHEER

BEHEERCOMMISSIE

De beheercommissie, die bestaat uit experts uit wetenschap en beheerpraktijk, kwam in 2022 drie keer bijeen. De voorjaarsbijeenkomst op 23 maart was extra druk bezocht. Er werd van vijf beheercommissieleden afscheid genomen; voor zeven nieuwe leden was dit de eerste bijeenkomst. John Jansen van *Wageningen Environmental Research* lichtte een methode toe om het actueel en potentieel doelbereik van in *Natura-2000* gebieden aangewezen habitattypen en soorten te bepalen. Deze methode is opgesteld in opdracht van de Provincie Limburg. De beheercommissie was kritisch op deze werkwijze, vooral omdat die afhankelijk is van actuele informatie over de soorten en systemen waar het om draait en de abiotische omstandigheden waar deze van afhankelijk zijn. Deze kennis is niet altijd aanwezig; daarvoor kan dus extra onderzoek nodig zijn.

De veldbijeenkomst op 3 juni concentreerde zich op het Reigersbroek. *Royal Haskoning DHV* had op verzoek van Het Limburgs Landschap adviezen gegeven voor de toekomstige inrichting van het gebied. Belangrijk is dat de hydrologie op orde komt, met voldoende hoge grondwaterpeilen maar zonder overstroming met te voedselrijk beekwater. Daarvoor zullen er aanpassingen in en bij de belangrijkste beken, Vlootbeek en Vulensbeek, en hun aftakkingen moeten worden uitgevoerd. De beheercommissie adviseerde tevens om het gebied niet te veel spontaan te laten verbossen. Maai- en begraa-

zingsbeheer blijven de komende jaren daarvoor essentieel.

De bijeenkomst van 21 september stond in het teken van de eerste gedachtevorming voor een nieuw op te stellen bossenvisie, die in 2023 zal worden afgerond. In deze bijeenkomst stonden de bossen van de zandgronden centraal. De grootste zorg ging uit naar de sterk verstoorde bodemchemie. De beheercommissie acht het essentieel om deze op orde te krijgen om de overlevingskansen van de huidige bossen te vergroten. Bij de aanplant van nieuw bos is de soortensamenstelling van belang om in de toekomst opgewassen te zijn tegen het veranderend klimaat. Op Landgoed Arcen werd een proef beken waar geëxperimenteerd wordt met soorten die beter bestand zijn tegen droogte, en tevens via hun bladstrooisel een bijdrage kunnen leveren aan een verbetering van de bodemchemie.

REGISTRATIE EIGENDOM EN BEHEER

Het Limburgs Landschap slaat al jaren informatie over haar terreinen op in het *Centraal Registratie Systeem [CRS]*. De ondersteuning van dit computerprogramma door Meulenkamp Automatisering is echter gestopt. Er wordt daarom, samen met zes andere natuurbeherende partners in Nederland, intensief gewerkt aan de implementatie van een nieuw systeem van het IT-bedrijf *P8*. Hun bestaande pakket wordt uitgebreid om aan onze eisen te voldoen. Hoewel de verwachting was dat dit in 2022 al operationeel zou zijn, is hier ver-

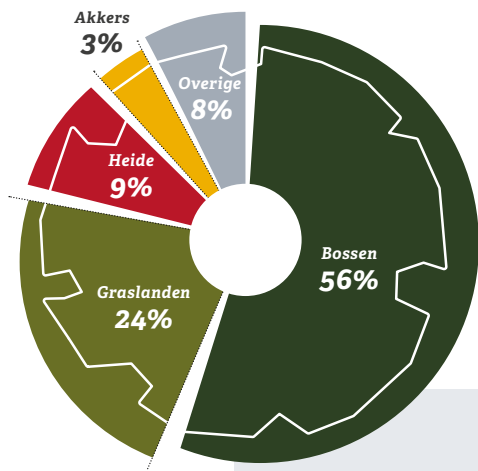
traging opgetreden. De oplevering is nu voorzien in 2023. Het huidige *CRS* heeft afgelopen jaar gelukkig nog uitstekend gefunctioneerd.

SUBSIDIESTELSE NATUUR EN LANDSCHAP

Voor het beheer van onze natuurterreinen is eind 2016 bij de provincie *SNL*-subsidie aangevraagd op voor de periode 2017 tot en met 2022. Elk jaar wordt voor de resterende termijn de aanvraag uitgebreid met nieuwe aankopen. Aangezien deze subsidie geldt tot december 2022 is een volledig nieuwe aanvraag gedaan voor de periode 2023 tot en met 2028. In deze aanvraag zitten alle reeds eerder aangevraagde percelen, zo veel mogelijk aangevuld met de in 2022 verworven uitbreidingen en opgeleverde projecten. Voorwaarde voor verkrijgen van deze vergoeding voor de beheerkosten is dat het bestaande kwaliteitshandboek natuurbeheer wordt aangepast aan de hand van het nieuwe programma van eisen. Voor 7.547 hectare is *SNL* aangevraagd, voor de overige 1.789 hectare is dit helaas nog niet mogelijk. *Zie tabel pag. 18.*

DOELREALISATIE

Beheerplannen vormen de basis voor het werk in de natuurterreinen van Het Limburgs Landschap. Deze worden regelmatig, maximaal na tien jaar, geëvalueerd en zo nodig aangepast. In deze plannen zijn de doelen geformuleerd, en is tevens een verband gelegd met de Subsidieregeling Natuur en Landschap. Natuurresultaten worden volgens een vaste syste-

TERREINTYPEN IN BEHEER BIJ HET LIMBURGS LANDSCHAP

NAAM BEHEERTYPE	OPPERVLAKTE [HA]
<i>geen SNL</i>	1789,2
<i>poel en klein historisch water</i>	5,0
<i>Houtwal en houtsingel</i>	18,7
<i>Elzensingel</i>	0,1
<i>Knip- of scheerheg</i>	1,6
<i>Struweelhaag</i>	2,7
<i>Laan</i>	1,1
<i>Knotboom</i>	0,3
<i>Hoogstamboomgaard</i>	15,8
<i>Bossingel</i>	2,4
<i>Rivier</i>	64,5
<i>Beek en bron</i>	1,3
<i>Zoete plas</i>	224,0
<i>Dynamisch moeras</i>	9,0
<i>Hoogveen</i>	28,1
<i>Vochtinge heide</i>	170,0
<i>Zwakgebufferd ven</i>	199,8
<i>Zuur ven of hoogveenven</i>	35,6
<i>Droge heide</i>	523,9
<i>Zandverstuiving</i>	14,1
<i>Nat schraalland</i>	19,3
<i>Vochtig hooiland</i>	95,8
<i>Droog schaalgrasland</i>	214,2
<i>Bloemdijk</i>	1,9
<i>Kruiden- en faunarijk grasland</i>	1528,6
<i>Glanshaverhooiland</i>	16,4
<i>Kruiden- en faunarijke akker</i>	268,6
<i>Ruigteveld</i>	32,5
<i>Rivier- en beekbegeleidend bos</i>	116,7
<i>Hoog- en laagveenbos</i>	287,8
<i>Haagbeuken- en essenbos</i>	206,5
<i>Dennen-, eiken- en beukenbos</i>	3432,7
<i>Droog bos met productie</i>	0,9
<i>Vochtig bos met productie</i>	0,1
<i>Droog hakhout</i>	6,9
<i>Park- en stinzenbos</i>	0,8
TOTAAL	9336,7

matiek gemonitord. De Provincie Limburg voert dit in de terreinen van Het Limburgs Landschap uit en stelt de gegevens ervan aan ons ter beschikking.

Uitvoering van afgesproken beheermaatregelen in het veld wordt tweemaal per jaar met de 3 districten geëvalueerd. In 2022 werd tijdens de beheerevaluaties opnieuw aandacht gevraagd voor bossen. Ook graslanden vragen meer aandacht, waarbij vooral het opwaarderen van nu nog vrij eenvoudige graslanden van belang is. Deze beoogde kruiden- en faunarijke graslanden blijven te vaak achter in de gewenste ontwikkeling naar meer bloemrijkdom. Belangrijk bij verbetering hiervan is, naast aanpassingen in de bodem en hydrologie, niet alleen het zorgvuldig uitvoeren van het beheer door ons

Aanvragen
voor 2023,
gedaan
in 2022

zelf, maar ook door pachters die onze graslanden gebruiken.

EXOTEN

In het Meerjarenbeleidsplan 2021-2025 van Stichting het Limburgs Landschap is opgenomen dat er een visie met betrekking tot beheer van [invasieve] exoten opgesteld gaat worden. Daar is in 2022 hard aan gewerkt. Na een consultatieronde bij onze beheercommissie zal deze in het eerste kwartaal van 2023 worden vastgesteld.

BIJZONDERE NATUURRESULTATEN

2022 is door de Zoogdierverseniging uitgeroepen tot het Jaar van de Eikelmuis. De populatie van de eikelmuis op de Bemelerberg ontwikkelt zich nog steeds bijzonder goed. De soort wordt ge-

monitord door ze te vangen met inloopvallen en nestkastcontroles. Hoewel verondersteld werd dat in de winter nestkasten niet gebruikt zouden worden als winterslaap-plek, bleek dat tijdens een controle-ronde in februari heel anders. In vijf nestkasten zaten vast slapende eikelmuisen; er was zelfs een kast met een familie van een moeder met minstens vijf jongen! In het gebied verblijven nu zeker enkele tientallen eikelmuisen, hopelijk het begin van een duurzame op zichzelf staande populatie. Bij de ontwikkeling zijn vele partijen en personen betrokken, zoals GaiaZoo en de Zoogdierverseniging. Met hulp van vrijwilligers vindt monitoring en kleinschalig beheer plaats. Zo weten we hoe het met de eikelmuisen gaat en maken we hun leefgebied beter.

In het zomerhalfjaar startte de SNL-monitoringronde gericht op insecten. Deze klus, die in opdracht van de Provincie Limburg in onze terreinen wordt uitgevoerd, is aangenomen door *Natuurbalans – Limes Divergens* en vindt plaats in 2022 en 2023. In het najaar kregen we de eerste terugkoppeling. Krenten uit de pap waren een kleine populatie van de Kempense heide-

“Om overwoekering tegen te gaan en meer leefgebied voor amfibieën, solitaire bijen en vlinders te creëren werd er dit jaar wekelijks gewerkt in de Curfsgroeve. Een nieuwe groep enthousiaste vrijwilligers heeft met het verwijderen van 100 meter aan acacia's afgelopen winter al een serieuze slag geslagen.”

Gijs Ketelaars

BOSWACHTER ZUID-LIMBURG

libel in het Heukeloms Beekdal en een opvallende uitbreiding van het leefgebied van het heideblauwtje in onze terreinen in de Maasduinen. Eerstgenoemde soort komt slechts lokaal in Nederland voor, hoewel ze de laatste jaren af en toe op verrassende plekken opduikt.

Heideblauwtjes leven op goed ontwikkelde heide met een voorkeur voor de vochtiger variant met veel dopheide. Deze soort profiteert ongetwijfeld van het heideherstel dat Het Limburgs Landschap de afgelopen jaren heeft ingezet, en waarbij pijpenstrootjesvelden zijn veranderd in een fraaie hei. De wolf blijft een soort die ons bezig houdt, hoewel dit grote zoogdier soms verrassend onopvallend blijft. Gezien aangetroffen sporen verbleef er in 2022 een wolf in het Weerterbos en wijde omgeving. Door deze wolf gevangen prooien werden er niet gevonden, ook de edelherten werden er met rust gelaten. Aan het eind van het jaar vergreep een zwervende wolf zich wel aan onze Kempische heideschappen op de Hamert. Hoewel aanwezigheid van wolven gezien vanuit natuurwaarden ontegenzeggelijk meerwaarde heeft, is het niet fijn als hij onze tamme grazers

aanvalt. Deze gebeurtenis versnelt onze inzet tot het beter beschermen van onze schaapskuddes. Ook zal het mogelijk consequenties hebben voor de wijze waarop onze heidevelden beheerd kunnen worden. Rondom Bemelen hebben we afgelopen jaar hogere flexibele netten geplaatst als bescherming van onze kudde mergellandschappen tegen wolven. Het gaat hier om een zeldzaam huisdierras wat van oudsher in Zuid-Limburg op de schrale kalkrijke hellingen graasde. Wij zetten deze schapen in voor het beheer van onze kalkgraslanden rondom Bemelen. Het *Dinamo Fonds* heeft ons voor deze kudde en het behoud daarvan een subsidie toegekend.

BIJZONDER BEHEER

Onderzoek wijst uit dat voor het verbeteren van de kwaliteit van kruiden- en faunarijke graslanden meestal verbetering van de bodem

nodig is. In de Maasduinen zijn delen van reeds goed ontwikkelde bloemrijke graslanden gemaaid, dit maaisel is verspreid op andere graslanden waar middels toedienen van mineralen de bodem eerst verbeterd is.

In district noord wordt hard gewerkt om restproducten uit ons beheer zoals maaisel van graslanden een nieuwe bestemming te geven. Afgelopen jaar hebben we ongeveer 400 ton maaisel van natte graslanden verwerkt tot bokashi. Bokashi is Japans voor goed gecompost organisch materiaal. Als de bokashi na een aantal maanden klaar is wordt deze gebruikt om het gehalte organische stof van onze natuurkokers te verhogen. Daar krijgen we een rijker bodemleven en beter water vasthoudend vermogen voor terug.

Onderhoud aan onze rasters is een jaarlijkse bezigheid. Naast controle en reparatie worden er ook regelmatig stukken hersteld en vernieuwd. In district midden waren hier afgelopen jaar ruim 1000 weidepalen voor nodig.

De werkzaamheden voor de nieuwe, bewegwijzerde mountainbikeroute bij Landgoed Rozendaal en 't Sweeltje zijn in het najaar gestart. Vrijwilligers zorgen er samen met Het Limburgs Landschap en gemeente Roerdalen voor dat de mountainbikers vanaf het voorjaar van 2023 kunnen genieten van deze mooie route. Daarmee reguleren we de verschillende recreatiestromen en kunnen we de natuur weer beschermen op plekken die illegaal gebruikt werden als mountainbikeroute. Op Landgoed Rozendaal

is ook een begin gemaakt met het zichtbaar maken van oude bomenlanen. Door het bos was de structuur van de laan, met Amerikaanse eiken van meer dan 100 jaar oud, niet meer zichtbaar. Door wat bomen aan de zijkanen weg te halen kunnen wandelaars nu weer echt ervaren dat ze door een historische bomenlaan lopen.

Voor de bruine eikenpage hebben we een soortenbeschermingsproject uitgevoerd. De bruine eikenpage heeft kleine eikjes, veel nectar en warme zones nodig om te kunnen overleven. Dit biotoop hebben we voor de soort geoptimaliseerd op de Ophovense Zandberg. Hier werken we aan het openhouden van het terrein, verwijderen we grote dennen en laten we Amerikaanse vogelkers plaatsen voor mooi bloeiende bramen en vuilbomen.

In district zuid is veel aandacht besteed aan het herstel van tuinen en

parken. Rondom Nieuw Ehrenstein is de beleving van water in het gebied vergroot door dit zichtbaar te maken in de weilanden en een waterspeelplek te realiseren langs de nog aan te leggen IBA parkstadroute. Verder is er bij Hoogcruts gewerkt aan het herstellen van het nutsdeel in de kloostertuin. Opruimen vergde veel werk, maar ook de aanleg van een paden-

“We werken al een aantal jaar aan een pleegakkerproject, met als doel de oorspronkelijke bloemrijkdom op akkers weer terug te krijgen. Dat vergt investeren in de bodem en aanpassing van beheer. Het lukt steeds beter om in samenwerking met pachters en loonwerkers het beheer goed in de vingers te krijgen. De beloning in 2022 was steeds meer rijk bloeiende akkers.”

Bart van der Linden
ASSISTENT-DISTRICTSBEHEERDER
NOORD LIMBURG

structuur en grondverbetering waren onderdeel hiervan. Het begin voor een bloeiende klooster-tuin is er.

Ondergronds hebben we een aantal van onze groeven laten keuren zodat deze veilig gebruikt kunnen worden voor excursies zoals in de NAVO groeve. Daarnaast hebben we onderzoek bij ondergrondse kalksteengroeven laten doen, zoals afgelopen zomer voor het eerst als pilot in de Barakkeberg. Daarbij werken we samen met de Studiegroep Ondaardse Kalksteengroeves.

ROUTES IN BEHEER	AANTAL KM
Wandelroutes	165,0 km
Fietsroutes [inclusief mountainbike]	15,0 km
Ruiterroutes	42,0 km

TOEZICHT EN HANDHAVING

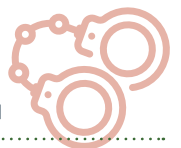
Dit verslagjaar werden weer verschillende soorten strafbare feiten geconstateerd, en soms werd hier handhavend opgetreden met het uitreiken van een proces verbaal. Tijdens de warme zomerdagen is er door onze boa's extra aandacht besteed aan de kwetsbare natuurgebieden, die druk bezocht worden door bezoekers die verkoeling zochten. In district noord zijn ze verzocht om naar andere natuurgebieden langs de Maas te gaan om daar af te koelen.

Samen met de aangesloten netwerkpartners *Samen Sterk in Limburg* [SSIL] werden acties op touw gezet om het buitengebied met de

omliggende natuurterreinen veilig te stellen van ongewenste activiteiten. Dit jaar werd er ook beroep gedaan op onze boa's om samen met Politie Venlo-Beesel een integrale milieucontrole te houden waarbij studenten van de politie mee konden kijken bij het werk in het afwisselende buitengebied van Limburg. Het expertteam motorcross is ingezet om de overlast tegen te gaan van motorcrossers in de natuurgebieden. Met het veroorzaken van herrie en onveilige situaties veroorzaken ze veel schade aan de natuur en de beleving daarvan. Tevens is er dit jaar een nieuwe vrijwillige *boa* actief geworden bij district midden en hebben alle boa's bij Het Limburgs Landschap weer de *Permanente Her- en Bij-scholing* [PHB] gevolgd. We zijn blij dat het werk door de overheid nu ook financieel ondersteund wordt. We hebben daarom een aanvraag ingediend voor de *Regeling Uitbreiding Capaciteit Groene Boa* en *Bavpol*, een subsidieregeling die deels voorziet in kosten voor opleiding, uitrusting en salaris van onze boa's.

RESULTATEN STRAFBARE FEITEN

Constateringen	885
Waarschuwingen	102
Processen Verbaal	176

3.3 INRICHTINGSPROJECTEN

Bij de inrichtingsprojecten ligt het accent op de Beheerplanmaatregelen N2000 [voorheen PAS], de projecten binnen Programma Natuur, het *Deltaplan Hogere Zandgronden* [DHZ], de inrichting tot natuurgebied van eerder gekochte percelen [SKNL], *Regeling Versneld Natuurherstel* en projecten voor bosaanplant. Het gaat in totaal om 57 lopende projecten in 2022. Met de N2000 beheerplanmaatregelen worden de negatieve effecten van een overmaat aan onder andere stikstof zoveel als mogelijk bestreden. Het betreft veelal groot-schalige maatregelen zoals het toepassen van steenmeel en aanplanten van rijkstrooiselsoorten in bossen, maar ook jaarlijks terugkerende beheermaatregelen zoals de inzet van schaapskudden of het

verwijderen van opslag. Aanvragen voor het uitvoeren van deze beheerplanmaatregelen zijn ingediend bij de Provincie Limburg. In juni 2022 heeft de Provincie Limburg een beschikking afgegeven voor uiteenlopende maatregelen binnen het Programma Natuur. Programma Natuur heeft als doel het verbeteren van de gunstige staat van instandhouding van Europees beschermde habitattypen. Maatregelen die we in dit kader uit gaan voeren zijn bijvoorbeeld de uitbreiding van hoogveen- en broekbossen in het Lommerbroek door onder andere het afgraven van de met meststoffen verrijkte bovengrond en het inbrengen van rijkstrooiselsoorten in bossen op arme zandgronden in De Maasduinen. In Eys zijn we in het kader van de

Regeling Versneld Natuurherstel met steun van het ministerie van LNV en het *Prins Bernhard Cultuurfonds* aan de slag gegaan met de voorbereiding van de omvorming van 8 ha landbouwgrond naar kalkgrasland. Aangezien het areaal kalkgraslanden in Zuid-Limburg slechts circa 50 hectare omvat betekent dit een belangrijke uitbreiding.

BEESELS BROEK

In de natte natuurpleel Beesels Broek worden maatregelen genomen om meer water vast te houden en om het natuurgebied te versterken. Westelijk van de Huilbeek liggen twee voormalige landbouwgraslanden, deze vochtige graslanden zijn erg kansrijk voor de ontwikkeling van waardevolle

bloemrijke schraallanden. In 2022 hebben we van verschillende percelen de bovengrond afgegraven. Hier zullen bijzondere en zeldzame soorten als pinksterbloem, dotterbloem en moeraszegge, maar ook orchideeën, ratelaars en in de iets drogere delen ook knoopkruid zich thuis gaan voelen. De vrijkomende grond is door de aannemer verwerkt in de kadeaanleg rondom Beesel. Financiering voor deze maatregelen ontvangen we vanuit het *Deltaplan Hogere Zandgronden*.

REIGERSBROEK

Van oorsprong is het Reigersbroek een veenmoeras. Vanaf de 17^e eeuw

is dit gebied van circa 80 hectare ontgonnen en in landbouwkundig gebruik genomen. In 2007 is Het Limburgs Landschap begonnen met natuurherstel door de eerste gronden om te vormen tot vennen en vochtige hooilanden. Dit verslagjaar is 8 ha grond ingericht als natuur. De bovenlaag, die onder andere veel te veel fosfaat bevat, is afgegraven en afgevoerd. Daarna is zadenrijk maaisel uitgereden van goed ontwikkelde graslanden. De vrijkomende voedselrijke bovengrond is afgevoerd naar percelen van vier agrariërs in de nabije omgeving. Zij verbeteren er hun landbouwgrond mee.

BOSAANLEG

Binnen twee bosaanplantprojecten is in december 2022 gestart met de aanplant van 100.000 stuks bosplantsoen. Dit gebeurt met behulp van *Trees for All* en Provincie Limburg. In totaal komt er zo er 22,1 ha gevarieerd loofbos bij in onze natuurterreinen. Elke boom- of struiksoort heeft zijn eigen groeiregime. Daarom worden de bomen en struiken in groepen van één soort aangeplant. Op deze manier worden trage groeiers niet overvleugeld door snellere concurrenten.

3.4 ERFGOED

Op 31 december 2022 heeft de Stichting 63 rijksmonumentnummers in eigendom. De staat van onderhoud wordt door de Monumentenwacht Limburg getoetst.

DOELREALISATIE

Van de 52 monumenten in eigen beheer wordt door de Monumentenwacht Limburg voor 44 monumenten aangegeven dat ze in goede staat van onderhoud verkeren en 8 in redelijke staat. De monumenten in redelijke staat betreffen o.a. een aantal archeologische monumenten en de oude oranjerie op Goedenraad. Van de 10 monumenten die in erfpacht zijn uitgegeven zijn er 7 in goede en 3 in redelijke staat. De monumentenstatus van een aantal gebouwen is dit verslagjaar gewijzigd. De Stockxhof en de Beijlshof in de gemeente Leudal werden aangewezen als gemeentelijk monument. Voor de Kloosterhof en de zaadeest in Lomm

berichte de gemeente Venlo een aanwijzing tot gemeentelijk monument van plan te zijn.

PROFESSIONELE ORGANISATIE VOOR MONUMENTENBEHOUD [POM]

Om blijvend te werken aan de kwaliteit en continuïteit van onderhoud van onze monumenten hebben we in 2022 een 'Raamwerk voor kwaliteitszorg' voor ons gebouwenbeheer vastgesteld. In dit raamwerk worden onze werkprocessen samengevat met de daarbij behorende documenten en wijze van vastlegging. Daarnaast is het planmatige onderhoud van rijksmonumenten en de cyclus van inventariseren, plannen, uitvoeren en evalueren in het raamwerk omschreven. Daaraan is ook een jaarplan van de betrokken afdeling verbonden met daarin de werkzaamheden en taken voor het

komende jaar. Samengevat streven we het volgende na:

- We kennen ons bezit, de omgeving en de gebruikers;
- We zorgen voor de juiste kennis en kunde in ons eigen team, of betrekken die bij externe [restauratie]architecten, adviseurs en uitvoerders;
- We zorgen voor voldoende financiële middelen om onze gebouwen goed te kunnen blijven onderhouden;
- We beperken risico's;
- We organiseren restauraties zorgvuldig;
- We organiseren het onderhoud planmatig;
- We laten externen toezien op de staat van onderhoud;
- We leggen zaken goed vast.

Het is van belang dat we aannemers selecteren met voldoende kennis en ervaring met het restaureren van monumenten. Samenvattend vragen we bij de keuze van onze aannemers om certificaten van *Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg [ERM]* [of aantoonbaar gelijk], toepassing van *ERM* richtlijnen, *Erkende Uitvoerings Richtlijnen [URL]*, werkrelevante certificaten en referenties of cv's van medewerkers.

Daarnaast betrekken we natuurlijk ervaringen bij eerdere samenwerking bij onze keuze. *ERM*-gecertificeerde aannemers zijn daartoe onafhankelijk gecertificeerd. Niet altijd zijn *ERM*-aannemers te krijgen voor alle werkzaamheden of de beste keuze in de Limburgse situatie. Het gaat uiteindelijk om de vakbekwaamheid van de metselaar of timmerman op

**GEBOUWD ERFGOED
STICHTING HET
LIMBURGS LANDSCHAP**

Regio Noord

- 1 Kasteel Ruine Bleijenbeek *
- 2 Sluizencomplex Reindersmeer
- 3 Boerderij Hagenaars
- 4 Jachthut op den Hamer
- 5 Werkschuur Hamert
- 6 Annakapel
- 7 Inaborg
- 8 Kasteel Arcen *
- 9 Kloosterhof
- 10 Wijmarsche Watermolen
- 11 Houthuizermolen
- 12 Huys Kaldenbroek

Regio Midden

- 13 Beijlshof
- 14 Stockshof
- 15 Exatenhof
- 16 Grathemermolen
- 17 Huisje Merum
- 18 Koningshof
- 19 Herenhof
- 20 Schrevenhof

Regio Zuid

- 21 Standerdmolen Urmond
- 22 Ruine Stein
- 23 Jansse Meule Oirsbeek
- 24 Kasteel Elsloo met slakmolen *
- 25 Oude Pastorie
- 26 Klarenanstel
- 27 Jezüietenberg
- 28 Hoeve Nieuw Ehrenstein
- 29 NAVO Hoofdkwartier Cannerberg
- 30 Van Tienhovenmolen
- 31 Kalkoven de Valk
- 32 Boswachterswoning Neercanne
- 33 Kasteel Goedenraad *
- 34 Torenmolen Gronsveld
- 35 Wittemer Molen
- 36 Kasteel Neercanne *
- 37 Hoogcruts
- 38 Frankenhofmolen
- 39 Hoeve Alleleyn
- 40 Bervesj

* Historische buitenplaats

Legenda

- Boerderij
- Gebouw overig
- Kasteel
- Molen
- Rijksmonument

de bouwplaats, of de hovenier op de historische buitenplaats. Onze eigen ervaren bouwkundigen, projectleiders en tuinbazen zijn nauw bij het onderhoud en de restauraties betrokken, zodat een goede uitwisseling van kennis en ervaring tussen opdrachtgever en aannemer en vaklieden plaatsvindt.

Cultuur- en bouwhistorisch onderzoek vormt de basis bij [restauratie] werkzaamheden die we uitvoeren. In dit verslagjaar werden bouw- en cultuurhistorische rapportages afgerond van Kasteel en Historische Buitenplaats Arcen, de Wijmarsche watermolen, de Grathemermolen, Van Tienhovenmolen, Urmondermolen en Beijlshof. Voor de Historische Buitenplaats Elsloo is een beheersvisie en -plan opgesteld. Ook de samenwerking met de overheden heeft onze aandacht. Afgelopen jaar hebben we samen met de RCE een bezoek gebracht aan Nieuw Ehrenstein waarbij ook onze samenwerking is besproken. Bij een steekproefcontrole naar aanleiding van de verleende provinciale restauratie-subsidie werd Huys Kaldenbroek door medewerkers van de Provincie en de RCE bezocht. Wij hebben inzichtelijk gemaakt welke onderdelen met welke argumentatie gerestaureerd zijn en hoe en waarom soms er afwijkingen in begrotingen ontstaan. Deze uitwisseling komt de samenwerking ten goede.

Van POM-organisaties wordt een voorbeeldfunctie verwacht. Om deze reden hebben we in het verslagjaar extra aandacht aan onze POM-status gegeven in dit jaar-

verslag en op onze website. Ook hebben we afgesproken samenvattingen van nieuwe bouwhistorische onderzoeken op te stellen, ter publicatie op de website en als hand-out ter beschikking te stellen aan de betrokken vrijwilligers.

NIEUWE SUBSIDIE-AANVRAGEN / BESCHIKKINGEN

Het *Dinamo Fonds*, dat zich sterk maakt voor het behoud van onze leefomgeving met dieren, natuur en monumenten, deed een toezegging in de restauratiekosten van de Grathemermolen. *Satijnplus Architecten* heeft in oktober de restauratie- en herbestemmings-

plannen afgerond, de aanvraag voor de omgevingsvergunning en bestemmingsplanwijziging zijn ingediend. De actieve vrijwillige molenaars hebben samen met specialistische adviseurs een grondig onderzoek van de molenwerken uitgevoerd en hiervoor een restauratieplan uitgewerkt. Met steun van *Provincie Limburg*, *Stichting Grathemermolen*, de *Hollandsche Molen* en het *Prins Bernhard Cultuurfonds* kunnen we in 2023 aan de slag met de restauratie.

Op initiatief van de erfpachter van kasteel Neercanne is een restauratiesubsidie aangevraagd bij de Provincie Limburg. Het betreft de restauratie van het leiendak en de kapconstructie van het hoofdhuis. De oude leibedekking dateert van circa 1950 en is aan het einde van de levensduur.

Ten behoeve van de tuinaanleg bij Hoogcruts werden diverse subsidies toegezegd, waardoor in 2022 een voortvarende start met de inrichting van de historische tuin kon worden gemaakt.

“Een bijzonder moment in 2022 was voor mij de opening van de Villa van hoeve Nieuw Ehrenstein in Kerkrade. Waar tot 1920 de Familie Corneli woonde, en later twee gezinnen van de Familie Waelen, kunnen nu 22 vakantiegasten in een adellijke maar prettige omgeving verblijven. Het uitgebreide pakket aan duurzaamheidsmaatregelen dat we op Nieuw Ehrenstein hebben toegepast draagt bij aan een verantwoord behoud van het complex. Ik ben best een beetje ‘sjtols’ op het resultaat, maar zeker ook op alle betrokken partijen die de realisatie van de Villa mogelijk hebben gemaakt!”

Christian Christoffel
COÖRDINATOR
PROJECTEN EN GEBOUWENBEHEER

ONDERHOUD EN RESTAURATIE

In 2022 hebben we diverse sloopwerken en asbestsaneringen uitgevoerd. Het betrof met name overbodige schuurtjes en gebouwtjes in onze natuurterreinen. Zo zijn de opstallen van de voormalige politiehondenvereniging in het Jammerdal gesaneerd.

Er is een proef gestart met het opnemen van een energiescan bij vijf huurwoningen. Het gaat hier om de niet-monumentale woningen. Het idee van de proef is om inzicht te verkrijgen welk energielabel de woningen zouden kunnen krijgen en welke maatregelen het best kunnen worden genomen om deze te verbeteren. Ook willen we graag inzicht in de kosten ervan. In 2022 werd de Villa Nieuw Ehrenstein geopend en in gebruik genomen als vakantiewoning. In de

Villa was, door interne verbouwingen, jarenlange verwaarlozing en verzakkingen nog maar een schim over van de oorspronkelijke grandeur. De afgelopen jaren heeft een team van vakmensen hard gewerkt aan de restauratie en inrichting van het pand. Bij de restauratie is veel aandacht besteed aan duurzaamheid. Voor de interieurafwerking en -inrichting werd interieurspecialist Rosan Scheres ingeschakeld. Inmiddels hebben de eerste huurders deze bijzondere vakantiewoning al mogen gebruiken en zijn ook de eerste zakelijke huurders er neergestreken. Het is prachtig geworden, en de reacties zijn unaniem positief. De realisatie van 3 vakantiewoningen in de Westvleugel is in volle gang en wordt naar verwachting in de zomer van 2023 opgeleverd. Er is een restauratieplan opgesteld

voor de tuinmuur van Nieuw Ehrenstein. Dit is de laatste restauratiefase van Nieuw Ehrenstein en wordt aansluitend aan de vakantiewoningen aangepakt.

ERFGOEDCOMMISSIE

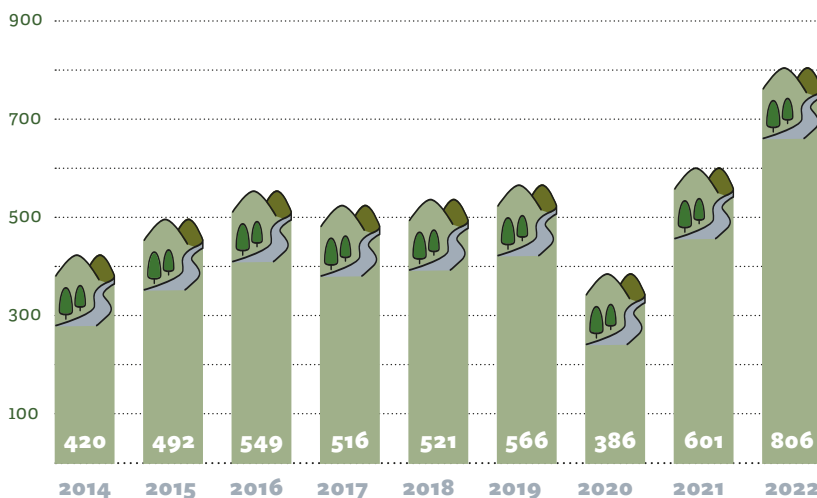
Op 1 november 2022 was de 11^e vergadering van de erfgoedcommissie. Tijdens deze vergadering is uitgebreid aandacht besteed aan de diverse cultuurhistorische onderzoeken op en om Landgoed Arcen. De commissie was onder indruk van het vele werk en de nieuwe inzichten die dat heeft opgeleverd. Het grote belang van Kasteel Arcen in de internationale context wordt steeds duidelijker. De commissie adviseert op basis van de verzamelde informatie te gaan werken aan een totaalvisie, waarbij kasteel, Kasteeltuinen en Landgoed Arcen elkaar meer gaan versterken. Aandachtspunt hierbij blijft een gezonde exploitatie van Kasteeltuinen Arcen.

VAKANTIEWONINGEN

In de loop van 2022 zijn veel coronamaatregelen opgeheven, dat heeft geresulteerd in een toename van de omzet van de vakantiewoningen. Dit verslagjaar zijn veel vouchers ingewisseld uit de coronatijd. De boekingen zijn weer op het niveau van vóór 2020. De terugkoppeling van de gasten blijft zeer positief. De restauratie van Kaldenbroek [van twee naar 1 grote vakantiewoningen] en de opening van de Villa van Nieuw Ehrenstein zorgden voor een behoorlijke groei.

NETTO OMZET VAKANTIEWONINGEN [K]

in euro

3.5 KASTEELTUINEN ARCEN

Meer dan 186.000 gasten bezochten Kasteeltuinen Arcen, dat is het hoogste bezoekersaantal sinds we als Limburgs Landschap de exploitatie in eigen beheer hebben. Daar zijn we dan ook bijzonder trots op. Bezoekers genoten van hun bezoek aan het park, dat bleek uit zowel reviews op social media als de bezoekersenquête. Ook in financiële zin was het een goed jaar, dat stelt ons gelukkig in staat om veel van de uitdagingen die we hebben aan te pakken.

CASA VERDE

De groene kas was één van de meest markante locaties binnen Kasteeltuinen Arcen en kreeg bij de bouw in de jaren 1984-1985 een zeer vooruitstrevend ontwerp. Een

bijzonder gebouw van staal en glas met een mediterrane, subtropische inrichting die voor een wauw-effect zorgde bij de bezoekers. Uitgevoerde inspecties in 2021, gevolgd door extra metingen in 2022, hebben aangetoond dat het bouwwerk niet te handhaven was. Er werd zelfs – vlak voordat de tuinen weer geopend werden – geconcludeerd dat het niet veilig zou zijn om de kas gedurende het seizoen open te stellen voor het publiek. Dit maakte de aanleg van een omleidingsroute noodzakelijk. Direct na het seizoen is de kas gesloopt. Uiteindelijk is in totaal 158 ton aan metalen vrijgekomen. In 2023 zal een bijzondere nieuwe tuinbeleving worden gecreëerd voor onze gasten, deze is in het verslagjaar voorbereid.

TEAM

KASTEELTUINEN ARCEN

Aan het begin van het jaar konden een aantal nieuwe collega's worden verwelkomd. Het vaste team werd aanzienlijk versterkt. Binnen de horeca was er echter een chronisch tekort aan medewerkers, een oplossing bleek vaak lastig te vinden. Het horeca-aanbod moest worden aangepast en bij tijd en wijle moesten deuren gesloten worden. We hebben altijd vanuit de gast proberen te denken waarbij we het welzijn van onze collega's niet uit het oog mochten verliezen. Ook binnen het vrijwilligersteam kenden we veel uitval en was er niet altijd iemand beschikbaar voor de taken die voorzien waren. Met de inzet van ambulante krachten en

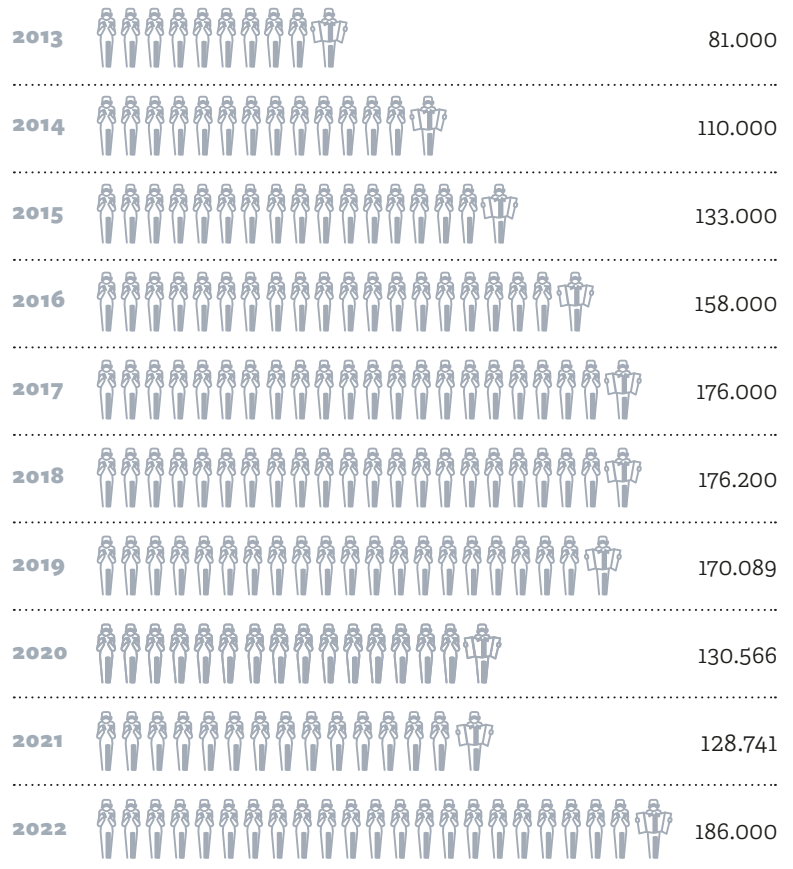

“Kasteeltuinen Arcen is jaren op rij uitgeroepen tot het ‘Leukste uitje van Limburg’, en nu kan ik ook wel zeggen ‘de leukste werkplek’. Mijn eerste jaar bij Kasteeltuinen Arcen zit erop en was een jaar vol verrassingen: van de opening met sneeuw tot een warme zomer met een nieuwe tuin vol met mijn lievelingsbloemen: dahlia’s. De afsluiter van het tuinseizoen, Enchanted Gardens, was fantastisch om mee te maken en aan bij te dragen, zo tof om het park op deze manier in de avond te zien. Daarnaast was ik onder de indruk van de sloop van de Casa Verde, maar minstens zo onder de indruk ben ik van hoe het tuinteam er een mooie nieuwe tuinbeleving neerzet. Laat het volgende tuinseizoen maar komen, ik heb er zin in!”

Loes Geelen

MEDEWERKER
MARKETING EN COMMUNICATIE
KASTEELTUINEN ARCEN

AANTAL BEZOEKERS KASTEELTUINEN ARCEN

ondersteuning vanuit het verenigingsleven hebben we de eindstreep gehaald. Gelukkig heeft de personeelskrapte de gasttevredenheid niet in de weg gezeten.

VERBETERINGEN IN HET PARK

Er is veel gedaan ter verbetering van het park. Naast de omleidings-

route die nodig was om de Casa Verde te omzeilen is de routing bij het Bergpaviljoen aangepast. Dit omdat het sanitair ter plaatse werd gerenoveerd waarbij de capaciteit ervan meer dan verdubbeld is. De Dahliatuin werd aangeplant en een aantal planten uit de Casa Verde kregen vast een plek in de tuinen. Er werd een expositie ingericht in

de Water- en Beeldentuin rondom het thema 'water' met een mist-installatie als middelpunt. Het gedicht "De Tuin" werd in een moderne soundscape verwerkt en trok veel positieve aandacht van het publiek. Het grachtenterras bij het kasteel werd opgeknapt en van vaste verlichting voorzien. De Riddertenten waren dagelijks geopend, hier was het team van *Unik* hard aan het werk. Deze mensen met afstand tot de arbeidsmarkt, kenden hun dagbesteding tot dan toe in de Casa Verde. Het project

herinrichting Dienstencentrum werd gedurende 2022 afgerond.

TOEKOMST

Tijdens een verkenning van kansen door middel van herbestemming van de historische gebouwen kwamen mogelijke nieuwe scenario's in beeld, en een afstudeerproject over winteropenstelling bracht inspiratie voor mogelijke toekomst zijn in het najaar alvast diverse projecten in voorbereiding genomen. We implementeren een

nieuw kassa- en reserverings-systeem, de volière in de Oosterse Watertuin kreeg een nieuw dak, op het voorplein werden omwille van veiligheid bomen gekapt en het Rosarium kreeg twee nieuwe waterornamenten. *Palladio*, het gewelvenrestaurant, wordt voorzien van een nieuwe stuclaag zodat de vochtthuishouding beter gereguleerd kan worden wat de bouwkundige staat van het rijksmonument ten goede zal komen.

COMMUNICATIE

Meteen al in januari gaven de verschillende financiers het startschot aan kinderen van basisscholen uit de omgeving van het Weerterbos voor het aanplanten van het laatste gedeelte van het 5,5 hectare grote jubileumbos. Nu kan dit jubileumbos uitgroeien tot een bos waar onze kinderen in de toekomst van kunnen genieten.

Net voor de carnaval gingen de coronamaatregelen de ijskast in en konden de publieksexcursies weer worden opgestart. De vrijwilligersbegeleiders konden de banden weer aanhalen met de gidsgroepen. Er werden bijscholingscursussen georganiseerd voor de Frankenhofmolen, Kasteeltuinen, Groote Heide en het Geuldal. In de Frankenhofmolen hebben we in de loop van het jaar een excursieprogramma opgestart met elke maand twee exclusieve en betaalde publieksexcursies. Voor een aantal

exclusievere wandelingen, zoals bij de Curfsgroeve en Groeve 't Rooth werd het programma ten opzichte van eerdere jaren uitgebreid. De ruim 30 edelhertenexcursies, die georganiseerd werden tijdens de bronstperiode in september-oktober, waren ook zo goed als volledig uitverkocht.

Ook de excursies naar het voormalig NAVO hoofdkwartier waren dit jaar weer bijzonder in trek en in de zomervakantie werden op de woensdagmiddagen extra excursies georganiseerd. In december werd hier een eindspurt ingezet met in elk weekend reguliere excursies en in de kerstvakantie werden nog eens 17 excursies georganiseerd die ook snel waren uitverkocht.

Dit jaar namen we afscheid van Edmond Staal, stafmedewerker Externe Betrekkingen. Edmond stond voor behoud en ontwikkeling van natuur, landschap en cultureel erfgoed in Limburg en was het gezicht van onze stichting. Op 12 oktober werd hij door gouverneur Emile Roemer benoemd tot Limburger van Verdienste. In plaats van cadeaus vroeg Edmond voor een bijdrage aan de restauratie van de Landauer koets van Kasteel Arcen, dat leverde het mooie bedrag op van € 3.567,-.

4.1 PUBLICITEIT

In 2021 is gestart met een nieuw format voor het *L1*-tv-programma: *Natuur en Zo*. Dit jaar werd een aantal verbeteringen doorgevoerd en wederom twee series van zes afleveringen gemaakt. Daarin besteedden onze collega's onder andere aandacht aan hoogwaterbescherming, ecoducten, de restauratie van Nieuw Ehrenstein en de zeldzame eikelmuis. In elke uitzending zit ook een rubriek vol tuininspiratie vanuit Kasteeltuin Arcen. *Natuur en zo* is een van de

beter bekeken programma's van *L1* en de serie wordt goed gewaardeerd.

Elk kwartaal verschijnt er voor onze achterban het kwartaalblad. In de inhoudelijke interviews was er o.a. aandacht voor hoogwater in het Heuvelland en afscheidsinterviews met Edmond Staal en onze oud-voorzitter van de Raad van Toezicht, Wendy Raab. Daarnaast is er elk kwartaalblad aandacht voor onze nieuwe aan-

kopen, beheerprojecten, steun van onze achterban en leggen we uit waarom en hoe we ons beheer in de breedste zin des woords uitvoeren.

In samenwerking met het Franz Pfannerhuis werd op de Gelre-etage van Kasteeltuinen Arcen een expositie over de regio Maasduinen ingericht. Hier werden de bezoekers meegenomen in het verhaal van ontstaansgeschiedenis tot aan Nationaal Park De Maasduinen. Uiteraard ontbraken de diverse terreinen van Het Limburgs Landschap, zoals de Hamert en Bezoekerscentrum de Maasduinen, niet in deze expositie.

Voor Nieuw Ehrenstein is een bladerfotoboek voor de vakantie-gasten gemaakt. Zo kunnen zij zien wat er zich allemaal heeft afgespeeld op deze plek. Een van de laatste klusjes hier was de bewegwijzering vanaf de parkeerplaats. Voor de horeca, vakantiewoning en de schuur zijn daarvoor aanvullende borden gemaakt die zijn afgestemd op de verschillende bezoekersdoelgroepen.

Een aantal uitgestelde 'corona-lezingen' werden dit jaar ingehaald. Voor *IVN Venray* verzorgden wij een lezing over highlights van Het Limburgs Landschap en waren zo'n 75 personen aanwezig. Bij *IVN Maasduinen* werkten wij mee aan de invulling van een lezing over nieuwelingen en terugkomers. Verder werd een algemene Limburgs Landschap lezing verzorgd voor *Club '92* in Wanssum en bij *Pobus* in Venlo.

	DECEMBER 2020	DECEMBER 2021	DECEMBER 2022
<i>Facebook volgers</i>	5074	6493	7053
<i>Facebook vind-ik-leuks</i>	4667	5654	6167
<i>Twitter volgers</i>	392	766	1065
<i>LinkedIn volgers</i>	168	373	803
<i>Instagram volgers</i>	668	1330	1674

SOCIAL MEDIA

De rol van de social media als communicatiemiddel blijft groeien. We gebruiken onze online kanalen niet alleen om zelf informatie te verstrekken, maar we ontvangen ook veel reacties en vragen via deze kanalen.

In totaal bereikten we afgelopen jaar 141.656 mensen via Facebook en hebben we 237 berichten geplaatst. Twee nare berichten behaalden het hoogste bereik, die gingen over zieke vogels langs de Maas bij Maastricht [vogelgriep, 51.160] en een loslopende hond die schapen op De Hamert had gebeten [22.487]. In totaal hebben 11.643 mensen onze vacature voor Hoofd Communicatie gezien. Weekendtips over de Oude Pastorie [7.363], Groeve Blom [7.075] en het NAVO-hoofdkwartier [6.143] presteerden ook goed.

Via Instagram bereikten we in 2022 4.324 mensen. De foto's met de meeste likes/reacties waren van een edelhert in het Weerterbos [181] en een oehoe in een groeve [111]. Op Twitter behaalden we zowel in december als in februari ruim 19.000 impressies. De tweets met de meeste impressies gingen over de lammetjes op de Bemelerberg [4.275], edelherten in het Weerter-

bos [3.542], de *Limburgs Eigen-dag* [3.808] en het erfgoedweekend bij de Frankenhofmolen [2.983].

WEBSITE

In 2022 bezochten 119.000 mensen onze website, dat is 4,3% minder dan een jaar eerder. In 2021 hebben uitzonderlijk veel mensen onze website bezocht rond het hoog-

water in juli, daar is ook een groot verschil in websitebezoek te zien. Deze ontwikkeling lijkt dus niet zorgelijk. Alle bezoekers startten samen 167.000 sessies, een deel van de bezoekers heeft de website dus vaker bezocht.

Onze website werd afgelopen jaar het meest bezocht op zondagochtend tussen 09:00 uur en 12:00 uur. Dit lijkt te betekenen dat onze website veel wordt bezocht door wandelaars en/of fietsers die op zoek zijn naar inspiratie voor hun zondagse tocht. Dit blijkt ook uit door de meest bezochte pagina's. De homepage is het meest bezocht, gevolgd door de overzichtspagina van al onze gebieden en onze

activiteitenkalender. Ook de webcam bij de ooievaars, Landgoed de Hamert en het Weerterbos staan in de top 10 meest bezochte webpagina's.

We maken gebruik van *Google Ad Grants*, een advertentie budget op Google voor goede doelen. Onze Google Advertenties, die worden beheerd door *Bureau Magneet*, zijn in totaal 192.891 keer vertoond en er is in totaal 26.024 keer op geklikt. Ook hier is wandelen een populair onderwerp, er is in 2022 veelvuldig gezocht op 'wandelen in Limburg' en ook op de bijbehorende advertentie geklikt. 13,49% van de mensen die een advertentie van ons zag heeft daar ook op geklikt.

NIEUWSBRIEVEN

Het afgelopen jaar zijn weer verschillende digitale nieuwsbrieven verstuurd. In totaal zijn er in 2022 16 nieuwsbrieven verstuurd. De nieuwsbrief voor vrijwilligers is 6 keer verzonden en wordt door ongeveer 70% van de vrijwilligers geopend. Afgelopen jaar hebben we 4 keer de externe nieuwsbrief verstuurd, die is door ongeveer 53 % van alle ontvangers geopend, dat is een prima score. We hebben in 2022 ook twee maal een nieuwsbrief naar alle nieuwe Beschermers gestuurd met daarin de uitnodiging voor onze erfgoedweekenden.

4.2 ERFGOED- EN ONTVANGSTLOCATIES

Dit jaar werden een aantal erfgoedweekenden georganiseerd om het publiek kennis te laten maken met het omvangrijke restauratiewerk van Het Limburgs Landschap. Tijdens de Nationale Molendag in mei werd de Frankenhofmolen opengesteld en begin oktober Hoogcruts. Op de zaterdag werden exclusieve excursies voor Beschermers georganiseerd en in het geval van Hoogcruts waren hiervoor ook de Vrienden

van Hoogcruts uitgenodigd. Op zondag kon het publiek een gratis ticket bestellen om het erfgoed te bekijken en deel te nemen aan de excursie. We proberen op zo'n dag het werk van de Stichting uit te dragen. Bij Nieuw Ehrenstein werd tijdens de landelijke Monumentendag eveneens een open weekend gehouden. Tijdens erfgoedweekenden worden tussen de 300 en 500 mensen rondgeleid.

4.3 FONDSEN- WERVING

Het Limburgs Landschap heeft een ANBI status, is CBF erkend en is een erkende natuur- en erfgoedorganisatie. Daardoor kunnen wij een beroep doen op een aantal fondsen. De bijdrage van de *Nationale Postcode Loterij* kunnen wij naar eigen inzicht besteden en geeft ons een basisfinanciering onder diverse activiteiten. Een fonds waar wij ook regelmatig een beroep op doen is het *Prins Bernhard Cultuurfonds*, die naast de *Provincie Limburg* een bijdrage toekenden voor het natuurherstelproject Beesels Broek. Zij zorgden samen met *Het Molenfonds van de Hollandse Molen* en onze eigen Beschermers dat we de roedes van de Van Tienhovencmolen konden restaureren. Bij Nieuw Ehrenstein en in de Anstelvallei kregen we ook extra steun van Waterschap Limburg en Stichting De Versterking. Ook particulieren die een schenking doen, of via erfenissen en legaten, vormen een belangrijke bron van inkomsten. Door de financiële bijdrage van een inwoner uit de Gemeente Leudal konden we de afgelopen jaren een aantal gronden verwerven bij de Ophovense Zandberg. Via een schenking kregen we er 4 ha in beheer bij in de omgeving van de Zevenmorgensiep op de Gennepse Hei. Schenkingen komen vaak ten goede aan ons eigen *Quercus Aankoopfonds*, waardoor we in 2022 terreinaankopen konden realiseren in Langhout, Landgoed Rozendaal en in het Spaubekerbos. Met behulp van het *Verkooijfondsen*, een fonds op naam, verwierven we grond bij de Schelkensbeek en dankzij de donateurs van *Trees*

for All konden we nieuw bos aanleggen bij onder andere Landgoed Arcen.

Door compensatieverplichtingen van Gemeente Venlo, Droomparken Venlo, Venterra BV en Canon BV konden we tussen het Jammerdal en de Groote Heide een ontbrekend

verbindingsstuk van de natuurpuzzel tussen Jammerdal en Groote Heide leggen. Zonder het Prins Bernhard Cultuurfonds en de bijzondere bijdrage van de Wilhelmina Christina Maria Stichting was dat niet mogelijk geweest.

Voor deze projecten ontvingen we steun van de Nationale Postcode Loterij. Deelnemers bedankt!

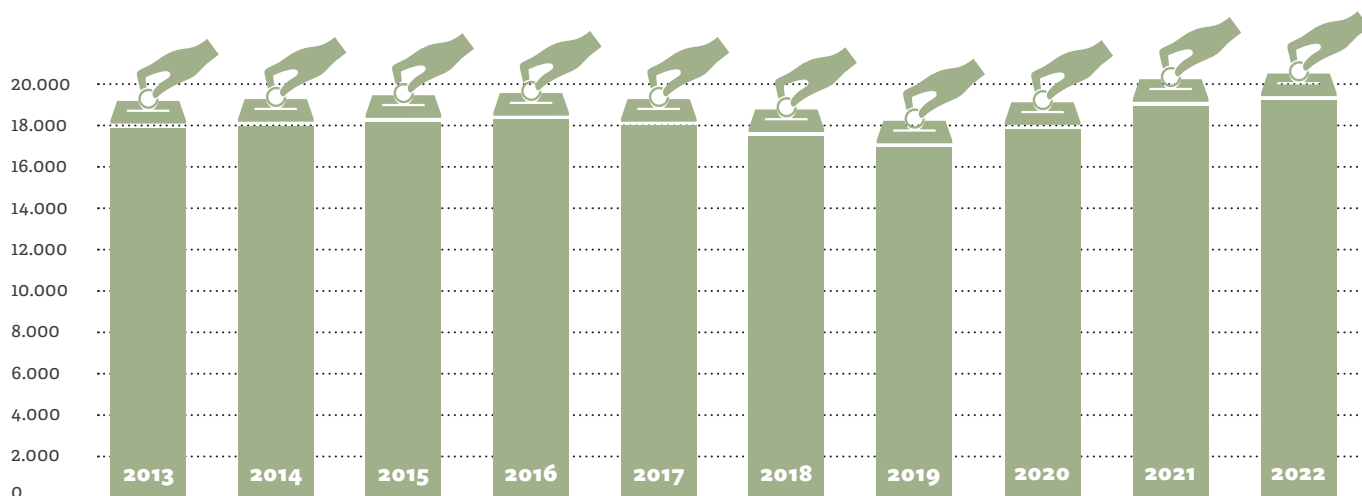
- Onderhoud Historische Buitenplaats Bleijenbeek
- Natuurboekjes voor kinderen van Ditte Merle
- Aankoop op de Bemelerberg
- Restauratie Grathemermolen
- Natuurimpuls Jammerdal
- Archeologisch onderzoek
- Aankoop bij het Weerterbos
- Informatievoorziening in onze terreinen
- Aankoop bij Ingendael / Bergse Heide

4.4 ACHTERBAN

Onze eigen achterban, de Beschermers, vormen een belangrijke pijler van Het Limburgs Landschap. Zonder steun uit de samenleving kunnen we niet. Tot 2016 zagen wij een geleidelijke stijging van onze achterban, gevolgd door een daling tot en met 2019 tot zo'n 17.000 Beschermers. We doen jaarlijks een donateursactie. De laatste jaren doen we dat gezamenlijk met onze collega-landschapsorganisaties. Inkoopvoordeel, maar vooral ook om opgedane kennis te delen, met betere resultaten als gevolg. Afgelopen najaar hebben wij een grote donateursmailing rondgestuurd met het verzoek om Beschermers van Het Limburgs Landschap te worden. Dat leverde uiteindelijk zo'n 500 nieuwe Beschermers op.

Om het aantal donateurs op peil te houden hebben we de laatste jaren ook extra ingezet op manieren om bestaande Beschermers meer aan ons te binden. Dat heeft geleid tot minder opzeggingen. Naast het toesturen van het boek 'Uit en thuis bij Het Limburgs Landschap', nieuwsbrieven en het kwartaalblad organiseren wij speciale Beschermersexcursies, nodigen we Beschermers uit bij bijzondere projecten en geven we korting op onze betaalde excursies en vakantiewoningen. Zo hopen we op een trouwe achterban die we de komende jaren vast kunnen houden. Door al deze inspanningen zagen wij afgelopen jaar ons donateursbestand per saldo groeien naar 19.266 Beschermers.

DONATEURS / BESCHERMERS

4.5 VRIJWILLIGERS

Binnen Het Limburgs Landschap zijn diverse vrijwilligers actief. Zij zetten zich in als verteller, hersteller, teller of beller. Begin 2022 was het voor met name de vertellers spannend wanneer zij weer aan de slag zouden mogen. Sommigen hadden vanwege de coronamaatregelen al zeker twee jaar hun vrijwilligerstaken niet kunnen uitvoeren. Toen in februari 2022 de seinen op groen gingen was er dan ook grote vreugde en hebben we vanaf maart alle vrijwilligersactiviteiten weer opgestart. Voor de andere vrijwilligersgroepen was dit ook goed nieuws. Zij konden zonder beperkingen weer lekker aan de slag.

STRUCTUUR EN BELEID

In totaal kon Het Limburgs Landschap in 2022 rekenen op 623 vaste vrijwilligers. Daarnaast zijn er jaarlijks nog diverse “losse” vrijwilligers aan het werk, zonder vrijwilligersovereenkomst, die helpen bij bijvoorbeeld het opruimen van afval, de *Natuurwerkdag* of het appels rapen in oktober. Dit zijn er zo'n 400.

Onze vaste vrijwilligers worden aangestuurd door een vrijwilligersbegeleider. Vrijwilligers kunnen daar terecht met vragen en de vrijwilligersbegeleider helpt, daar waar nodig, de vrijwilligers zodat zij hun werk goed uit kunnen voeren. Het vrijwilligersbeleid uit 2018 is herzien en in april 2022 is de nieuwe nota vrijwilligersbeleid vastgesteld. Op dit moment wordt er aan de uitvoering gewerkt. Zo is er aandacht besteed aan ARBO

en zijn diverse procedures geactualiseerd. We hebben nieuwe vrijwilligers mogen verwelkomen bij onze molens, sommige als molenaar maar ook gidsen hebben de weg naar bijvoorbeeld de Frankenhofmolen en de Grathemermolen gevonden. Er zijn ook wervingstrajecten gestart, zoals die van Kasteelpark Elsloo, dankzij een bijdrage van *LEADER Zuid-Limburg*. Mooi is het om te zien dat veel potentiële vrijwilligers ons zelf actief weten vinden via het aanmeldformulier op de website.

CIJFERS	
<i>Deelnemers Natuurwerkdag</i>	600 vrijwilligers
<i>Erfgoedweekenden</i>	3 weekenden
<i>Aantal excursies</i>	356 excursies
<i>Verkochte tickets</i>	2600 tickets

“Na mijn werkzame leven ben ik enkele jaren geleden begonnen als vrijwilliger bij Kasteeltuinen Arcen. Bij de aanvang bestonden mijn werkzaamheden uit het werken in de tuin en het bemensen van het kasteel. Sinds vorig jaar is mijn taak uitgebreid met het plaatsen van persberichten op de website. Door de diversiteit aan taken en de prettige werksfeer en werkomgeving geeft dit mij veel voldoening.”

Wim Latta
VRIJWILLIGER

4.6 SAMENWERKING

We zijn als natuurorganisatie bij meerdere regionale en landelijke overlegstructuren betrokken zoals de *Natuurwerkdag*, *Boomfeestdag* en *Schone Maas*. Samen met het projectteam *Schone Maas*, IVN, gemeenten, terreineigenaren, vrijwilligers en anderen worden er jaarlijks vuilruimacties gehouden langs de Maas. Ook dit jaar hebben we met de hulp van velen de oevers van de Maas opgeschoond. Bijzonder is de start van het programma *Natuurkracht. Natuur en Milieufederatie Limburg*, *ARK Rewilding Nederland*, *Natuurmonumenten*, *Wereld Natuur Fonds* en Het Limburgs Landschap gaan zich daarin samen met de gemeenschap inzetten voor natuurlijke oplossingen tegen wateroverlast.

De *Nationale Postcode Loterij* stelt hiervoor maar liefst 2 miljoen euro beschikbaar.

Natuurlijk wordt er ook veel geschreven over Het Limburgs Landschap en op verzoek werken we daar natuurlijk graag aan mee. In de Limburgse *Navenant* verzorgen wij een vaste rubriek om lezers te inspireren om aan de wandel te gaan. Dit jaar met artikelen over de Ravenvennen, Heukelomse Beek, Frankenhofmolen, Dubbroek en Sarsven en de Banen. Daarnaast verschijnen er regelmatig artikelen over Het Limburgs Landschap in tijdschriften van het *Natuurhistorisch Genootschap*, met dit jaar zelfs twee

complete themanummers over het Vlootbeekdal.

In de Venlose *'Buun'* verscheen een artikel over de historie van de Barbara's Weerd en voor *De Leven-de Natuur* verzorgden wij een bijdrage over 100 jaar berggamander op de Bemelerberg. Verder verscheen het boek *'Het eiland van Weert'* van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. Een boek van bijna 500 pagina's waarvoor wij het hoofdstuk over Sarsven en de Banen aanleverden.

Van 16 september tot 13 november was in de Cannerberg de tentoonstelling *No Access* te zien, een

expositie met 21 videoprojecties met verhalen van vluchtelingen over de hele wereld. Van 15 - 30 oktober was de Beijlshof *LandArt Manifestatie* te zien op Landgoed Beijlshof. Langs een wandelroute creëerden 19 kunstenaars hun natuurwerken aan het publiek.

Eind 2002 werd in samenwerking met *Trees for All* een plantdag georganiseerd op Landgoed Arcen. Na een gastvrij ontvangst op Kasteel Arcen werden met zo'n 60 deelnemers ruim 2.000 bomen geplant.

In samenwerking met Arcen *Beweegt* werd een nieuwe infovoorziening gerealiseerd bij Landgoed Arcen. Wie wil kan daar nu kijken hoe het met zijn fysieke gezondheid gesteld is en daar de

4.7 BELEIDSBEÏNVLOEDING

Coopertest lopen. Voor Kasteelpark Elsloo werden in het kader van een LEADER Zuid Limburg project, in samenwerking met IVN Elsloo, nieuwe infovoorzieningen gerealiseerd en een tuinfolder voor de botanische tuin gemaakt. Voor het populaire landelijk programma *Vroege Vogels* van BNN/VARA werd actief meegewerkt aan een tv-uitzending over het Geuldal. Jos Berends was te horen in het zondagochtendprogramma over de ontwikkelingen in de Lus van Linne en Patrick Kloet verzorgde een blog over de hoogwaterproblematiek in het Geuldal. Het voormalig NAVO hoofdkwartier kwam uitgebreid in beeld in de *Zembla* uitzending 'Bondgenoot in oorlogstijd' waarin de hernieuwde oorlogsdreiging aan de orde kwam. Op het gebied van cultureel erfgoed werken we, als één van de touwtrekkers, samen met 53 andere erfgoedorganisaties in de *Coöperatie Erfgoed Limburg [CEL]*. Het Limburgs Landschap neemt deel aan de werkgroep publieksbereik. Er wordt regelmatig vergaderd over verschillende onderwerpen zoals over de inzet van [sociale] media. Vanuit de *CEL* wordt maandelijks een erfgoedweekend georganiseerd waarover een artikel in De Limburger wordt gepubliceerd om Limburgs cultureel erfgoed te behouden en promoten. De krantenartikelen hebben een bereik van 331.000 lezers.

Er zijn veel beleidsontwikkelingen die ons raken, en alleen door goed samen te werken kunnen we deze in beeld krijgen en waar nodig beïnvloeden. Op het niveau van de rijksoverheid loopt dat via onze koepelorganisatie *LandschappenNL*, die op haar beurt weer samenwerkt met de collega groene organisaties via "De Groene 11". Via de nieuwsbrieven van *LandschappenNL* blijven we op de hoogte van ontwikkelingen en via het directeuren-overleg geven we mede sturing aan de inzet van *LandschappenNL*.

In Limburg wordt intensief samengewerkt in het natuurbeschermers-overleg. Daar overleggen *Het Limburgs Landschap*, *Natuurmonumenten* en *Staatsbosbeheer* onder leiding van de *Natuur en Milieufederatie Limburg* over de beleidsontwikkelingen in de provincie, stemmen we onze inbreng af en verdelen we de taken. In de wereld van het erfgoed speelt de *Coöperatie Erfgoed Limburg* een rol als schakel tussen erfgoedorganisaties en Provincie Limburg. We worden ook veelvuldig benaderd door allerlei partijen om mee te denken met hun beleidsontwikkelingen. We proberen hier zo goed als mogelijk medewerking aan te geven.

Hieronder geven we inzicht in een paar hoofdpunten uit de beleidsontwikkelingen in het verslagjaar.

STIKSTOF

De noodzaak om de stikstofdepositie op de natuur fors te verlagen was zonder meer het belangrij-

ste onderwerp. Deze opgave is nu gelukkig ingebed in een bredere transitie-opgave voor het landelijk gebied waarin ook de natuur-, bos-, water- en klimaatdoelen worden meegenomen. Hierover is veel overleg gevoerd in de *Limburgse Plattelandscoalitie* waar Provincie Limburg en Waterschap Limburg overleggen met natuur-, milieu- en landbouworganisaties. In deze overleggen hebben we vooral aangedrongen op een krachtige uitvoeringsorganisatie en op het vormen van een grondpot. Bijzonder was onze ontmoeting met minister Van der Wal. Zij toonde zich standvastig in haar ambitie het stikstofprobleem op te lossen. Ze gaf helaas [nog] geen invulling aan het verzoek van de Plattelandscoalitie om de inzet van de partners te ondersteunen en te voorzien in voldoende instrumentarium om agrariërs die willen stoppen daartoe ook te faciliteren. Hoewel er 27 bedrijven zijn opgekocht in Limburg en er meer belangstelling is, zijn de transacties daarna weer stilgevallen bij gebrek aan rijksregeling.

PROVINCIAAL NATUUR-, BOS- EN LANDSCHAPSBELEID

De Provincie presenteerde aan het einde van het jaar zowel een bossenstrategie, een natuurvisie als een landschapsprogramma. Over deze documenten heeft intensief overleg plaatsgevonden en we hebben veel gelegenheid gehad onze inbreng te leveren. Helaas is de financiering van de beleidsvoornemens nog niet volledig geregeld.

Hopelijk kan daarin via het *Nationaal Programma Landelijk Gebied* en in het volgende provinciaal bestuur in worden voorzien. Belangrijk is in elk geval dat er nu wel beleidsmatige kaders vastliggen. In het landschapsprogramma hebben we vooral ingezet op een brede beweging: het gaat om zowel monitoring en bescherming van de landschappelijke kwaliteit als om aanleg en beheer van landschapselementen. Onze focus lag op het goed positioneren van het *Steunpunt Landschapsbeheer*.

In de bossensvisie staat een stevige ambitie om het areaal bos in de provincie uit te breiden. Dat ondersteunen we. Naast de aandacht voor de oppervlaktes te realiseren bos hadden wij graag meer aandacht gezien voor beoogde kwali-

teit ervan, met name voor bijzondere bostypen. Ook is de opgave te realiseren bos in het Natuurnetwerk te hoog. Wij denken dat deze niet verenigbaar is met de zorg voor landschap en biodiversiteit en verwachten dat dit bij de uitwerking ook zal blijken.

In het natuurbeleid is een belangrijke verbetering dat de financiering van het natuurbeheer nu in de structurele begroting van de Provincie Limburg is geregeld. Daarop is door ons al langer aangedrongen, en werd door ons ook ingesproken bij de vergadering van Provinciale Staten hierover. Vanuit de concernstaf van de provincie is een onderzoek uitgevoerd naar de [governance rond de] exploitatiesubsidies, waarvoor onze inbreng is gevraagd. We hebben

de onmisbaarheid van deze provinciale bijdrage voor onze organisatie onderstreept, en nog eens toegelicht hoe we ons daarover verantwoord en met de provincie afstemmen over de voortgang. Ook hebben we over het voetlicht kunnen brengen wat onze toegevoegde waarde is in de effectieve en efficiënte uitvoering van het provinciale beleid, onder ander door onze opgebouwde expertise, aanvullende fondsenwerving en inzet van vrijwilligers. De hoofdconclusie van het onderzoek is dat de provincie "passende grip" heeft op de langjarig gesubsidieerde organisaties, waarbij er balans is tussen de borging van de bijdrage aan provinciaal beleid en de benodigde onafhankelijkheid van de betrokken organisaties.

DE MAAS

Veel aandacht hebben we besteed aan de ontwikkelingen in de noordelijke Maasvallei, ten noorden van Venlo. Hier vonden veel niet op elkaar afgestemde beleidsontwikkelingen plaats, waarvoor wij ook stuk voor stuk werden benaderd. Denk aan jachthavens, uitbreiding van zandwinning, nieuwe hoogwatergeulen en zelfs nieuwe woonlocaties aan de Maas. Wij hebben gepleit voor een samenhangende aanpak, zodat op gebiedsniveau de verschillende doelen kunnen worden afgewogen en goed ingepast in het kwetsbare landschap van de terrassenmaas. Met het besluit van het kabinet om voor dit gebied een *MIRT*-verkenning te gaan doen wordt hier onder de noemer *De 4 Waarden*

nu in voorzien. Het *Ontwikkelkader Maasoevers* zoals hiertoe vastgesteld door gemeente Horst, en waarvoor wij inbreng hebben geleverd, is een mooi voorbeeld van hoe aandacht voor landschappelijke kwaliteit bij kan dragen aan beleidsontwikkeling.

De voorbereiding van de uitvoering van het hoogwaterbeschermingsprogramma [HWBP] ging ook door en het inbrengen van onze belangen vergt veel inzet. De nieuwe dijken rond Arcen raken zowel ons bos, Kasteeltuinen Arcen, de Barbara's Weerd als de Wijmarsche Watermolen. Inmiddels ligt er een voorgenomen tracé waarin wij ons grotendeels kunnen vinden. In de uitvoering zal de vormgeving van de muur langs Kasteeltuinen Arcen en de waterbeschikbaarheid voor kasteelgracht, watermolen en de beoogde vispassage nog veel aandacht vergen.

Op het verzoek van het Waterschap hebben we ook meegedacht over de natuurinvulling van de gebiedsontwikkeling Baarlo/Hout-Blerick. Hier liggen in de omgeving van de Tangkoel nog kansen voor natuur die in de huidige planvorming echter niet vanzelfsprekende gerealiseerd zullen worden.

Rijkswaterstaat is als onderdeel van de Kaderrichtlijn Water op zoek naar locaties om kwelgeulen langs de Maas te ontwikkelen. De beoogde locaties in en nabij het Lommerbroek zijn – op ons dingende verzoek – afgefallen. Rijkswaterstaat is voor de beoogde kwelgeul bij Wellerlooi meegegaan

in ons verzoek de rivierkundige ruimte die door het graven van de kwelgeul ontstaat te benutten voor het aanleggen van maasheggen in het winterbed van de Maas. Voor aanleg en beheer van de heggen kunnen we een beroep doen op het Maasheggenfonds van de 3 Noord-Limburgse gemeenten. Bij deze ontwikkeling trekken we gezamenlijk op met de gemeente Bergen.

Op verzoek van gemeente Maastricht hebben we meegedacht over de vraag of en zo ja waar er extra zwemgelegenheid moet komen langs de Maas. Wij hebben onze ervaringen met zweminrichtingen en het beheer van dit soort locaties gedeeld, en vooral gewezen op het bestaande zwemstrand bij de Pietersplas. Die is weliswaar betaald, maar wel goed georganiseerd. Er zijn immers grote issues met betrekking tot veiligheid, afval, waterkwaliteit en parkeren die een openbare gratis zwemvoorziening eerder tot probleem dan tot een genoegen maken.

BELEIDS- ONTWIKKELINGEN ROND TOEZICHT

De wet politiegegevens dreigt ons als Boa-werkgever op te zadelen met veel werk en hoge kosten. Eensgezind is het via *LandschapenNL* gelukt hiervoor aandacht te krijgen in Den Haag. Wij hebben bij het bestuurlijk platform omgevingsrecht in Limburg steun gekregen voor onze brief aan de minister. Bij dit soort beïnvloeding is de landelijke groene boa coalitie belangrijk. Zij kregen het ook voor

elkaar dat eind 2022 een subsidie-regeling voor groene boa's is open-gesteld, waarvoor wij een aanvraag hebben ingediend.

OVERIGE ONTWIKKELINGEN

Voorbeelden van andere onderwerpen waarop we inzet hebben gepleegd zijn de nota Peilbeheer van het Waterschap, de opwaardering van de Maaslijn, de negatieve gevolgen van *Maastricht Aken Airport* voor leefkwaliteit en toerisme in Zuid-Limburg, verschillende initiatieven om te komen tot zonnenvelden nabij onze natuurgebieden, het toezicht rond de Maasplassen, integraal [riool]waterbeheer op bedrijfsterrein Spikweien bij Lomm, het fietspad-tracé langs de Wittemer Allee, de omgevingsvisie van de gemeente Stein en de ontwikkeling van toerisme in Parkstad.

STEUNPUNT LANDSCHAPSBEHEER

In september 2022 kon met ondersteuning van de Provincie Limburg de inrichting van het Steunpunt Landschapsbeheer van start. Hiervoor werd een kwartiermaker aangesteld en een sollicitatie-procedure opgestart om in januari 2023 met een team van drie personen het vrijwillig landschapsbeheer in Limburg te gaan ondersteunen. Naast de aanschaf van gereedschap en materieel is er gewerkt aan het opzetten van een structuur voor vrijwilligers in het landschap.

NATUURWERKDAG 2022

Met de landelijke natuurwerkdag nodigen Nederlandse natuurorganisaties de bevolking uit om mee te werken in natuur en landschap. Op maar liefst 560 plekken in Nederland werkten in totaal 15.119 deelnemers in de natuur. In Limburg werd op 32 locaties gewerkt met meer dan 600 deelnemers. Het snoeien van een hoogstamboomgaard door het IVN *Land van Swentibold* werd bezocht door gedeputeerde Geert Gabriëls. In 2022 was er voor het eerst een "junior" versie van de Natuurwerkdag. De Dorpsraad Lottum organiseerde op de vrijdagdag een werkdag bij de natuurbelevingswei voor de leerlingen van basisschool *de Bottel*.

ONTWIKKELINGEN

Het Steunpunt verzorgde een bijdrage aan een informatieavond voor dorpsraden in Leudal die georganiseerd werd door de Dorpsraad Grathem. Doel van de avond was om dorpsraden te inspireren om zelf hun omgeving te vergroenen.

Een afdeling van *Kekkilä BVB* heeft zich een dag ingezet voor de Limburgse natuur. Het bedrijf wil op deze manier het personeel actief betrekken bij duurzaamheid. De activiteit werd door vrijwilligers van IVN de Maasdorpen begeleid.

Tijdens een lezing voor de *vereniging voor Limburgse Particuliere Grondeigenaren* is met de aanwezigen gepraat over mogelijkheden die samenwerking biedt. Ook heeft een overleg van de Limburgs beschermers van geelbuikvuurpadden en vroedmeesterpadden plaatsgevonden omdat deze groep zich zorgen maakt over het beheer van particuliere voortplantingsbiotopen.

In totaal werden 64 adviesaanvragen van particulieren, agrariërs en gemeenten afgehandeld. Veel van deze vragen komen via *Vivara Pro* die de mails op de website van het voormalige *IKL* binnen krijgt.

ORGANISATIE

De structuur van Het Limburgs Landschap bestaat uit Stichting het Limburgs Landschap en Landbouwbedrijf Limburgs Landschap B.V. Medewerkers staan op de loonlijst van Stichting het Limburgs Landschap.

6.1

BESTUUR

[GOVERNANCE, JURIDISCHE STRUCTUUR EN BEZOLDIGINGSBELEID]

De Raad van toezicht is belast met het toezicht op de algemene gang van zaken in de Stichting waaronder het toezicht op het door de

directeur-bestuurder gevoerde beheer en beleid, de realisatie van de doelen, het naleven van wet- en regelgeving en de doelmatigheid

en integriteit waarmee de Stichting haar werk doet. Stichting het Limburgs Landschap heeft naast een Raad van Toezicht ook een Raad van Advies. De Raad van advies heeft tot doel het gevraagd en ongevraagd adviseren van de directeur-bestuurder.

De directeur-bestuurder van Het Limburgs Landschap wordt verder ondersteund en geadviseerd door een tweetal commissies: de beheer- en de erfgoedcommissie.

Voor de inschaling van de directeur en medewerkers wordt gebruik gemaakt van een functiewaarderingssysteem afgestemd op de beloningsstructuur zoals vastgesteld in de Raam CAO *Bos & Natuur*, onderdeel De Landschappen. De Raad van Toezicht heeft de hoogte van de directiebeloning en andere bezoldigingscomponenten vastgesteld. De directeur is ingeschaald in schaal 12 van deze CAO.

De medewerkers van Kasteeltuinen Arcen vallen onder de CAO dagrecreatie en de daarbij behorende salaristabellen.

6.2 PERSONEEL

Op het hoofdkantoor in Lomm heeft Marius Grutters, medewerker bedrijfsvoering met taken binnen de financiële administratie, de organisatie verlaten. Hij geniet momenteel van zijn pensioen. Per 1 mei is Geert Boekholt de organisatie komen versterken als medewerker bedrijfsvoering.

In september is Jan Kluskens als Kwartiermaker Steunpunt Landschapsbeheer begonnen op ons kantoor in Lomm.

Aan het eind van het jaar hebben we afscheid genomen van Edmond Staal, stafmedewerker externe betrekkingen. Hij gaat vervroegd van zijn pensioen genieten. De communicatie-taken worden in het nieuwe jaar overgenomen door Loek Hendrixx. Verder heeft per 31-12-2022 Rob Klok, Coördinator BOA/toezichthouder, van district noord onze organisatie verlaten om

te gaan werken voor de Provincie Limburg. Deze functie zal in het nieuwe jaar vervuld worden door Ramon Berkers. De functie boswachter kuddebeheer in district noord komt hiermee vacant.

In maart 2022 is Bartjan Bakker als nieuwe tuinbaas begonnen in Kasteeltuinen Arcen. Hay Lintjens is als medewerker projecten nog altijd aan het werk voor Kasteeltuinen Arcen, maar zet zijn kennis en ervaring nu ook in voor andere tuinen van Het Limburgs Landschap. Verder zijn Loes Geelen [medewerker Marketing en Communicatie], Loes Reintjes [medewerker Evenementen & Activiteiten], Brigitte Bongarts [medewerker Sales en Reserveringen] en Manon van Benthum [assistent locatiehoofd Horeca] in dienst gekomen. Wegens zwangerschap van Marieke Beurskens

[medewerker Marketing en Communicatie] is Jessi Mevissen tijdelijk in dienst gekomen. Verder zijn er de gebruikelijke personeelswisselingen geweest bij Kasteeltuinen Arcen, met name in de horeca. Dit komt voornamelijk doordat daar gebruik gemaakt wordt van tijdelijke seizoencontracten.

Gemiddeld over het jaar waren er 71,65 fte werkzaam bij de Stichting, waarvan 35,6 voor Kasteeltuinen Arcen.

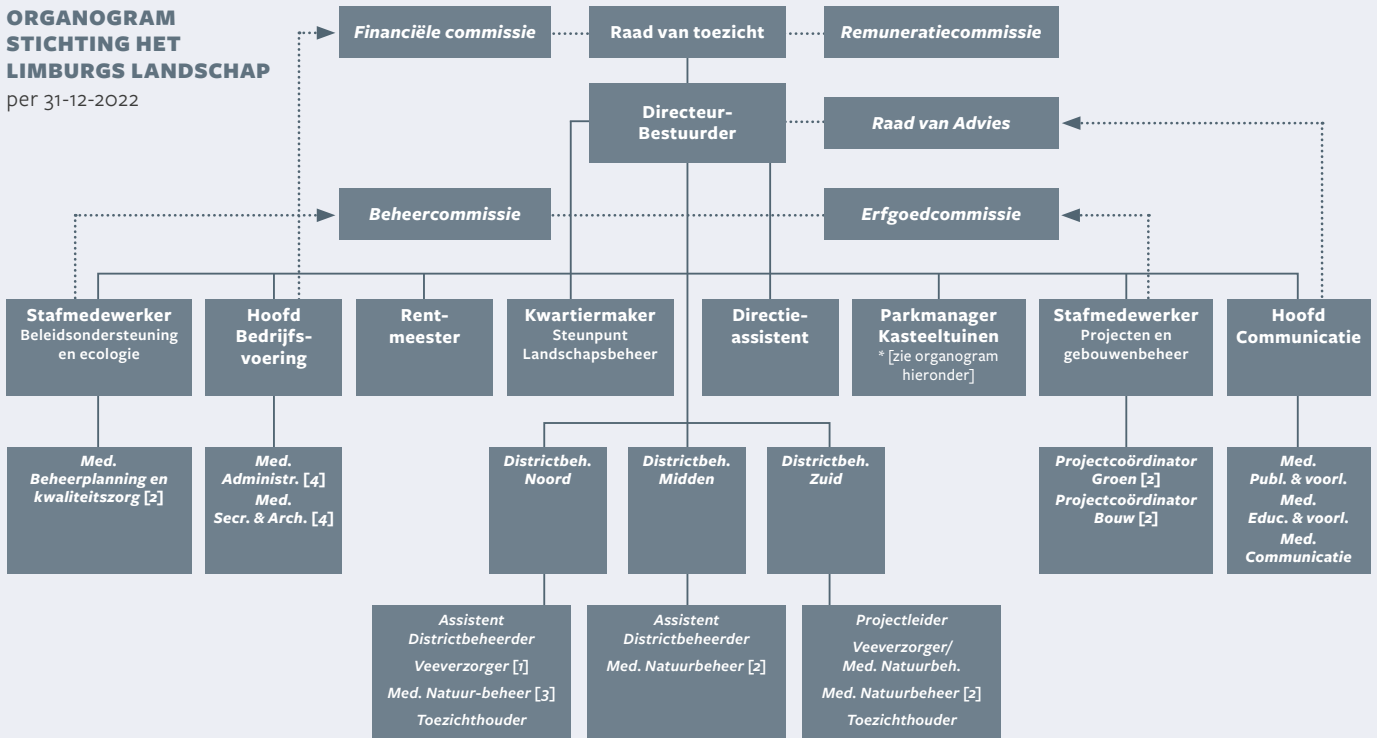
Het ziekteverzuim in 2022 is gedaald naar 3,6%, in 2021 was deze 4,3%. In 2022 hadden we helaas ook te maken met twee langdurig zieken binnen de organisatie. Eén collega is inmiddels gelukkig weer volledig hersteld.

De structuur van de organisatie worden in de organogrammen weergegeven.

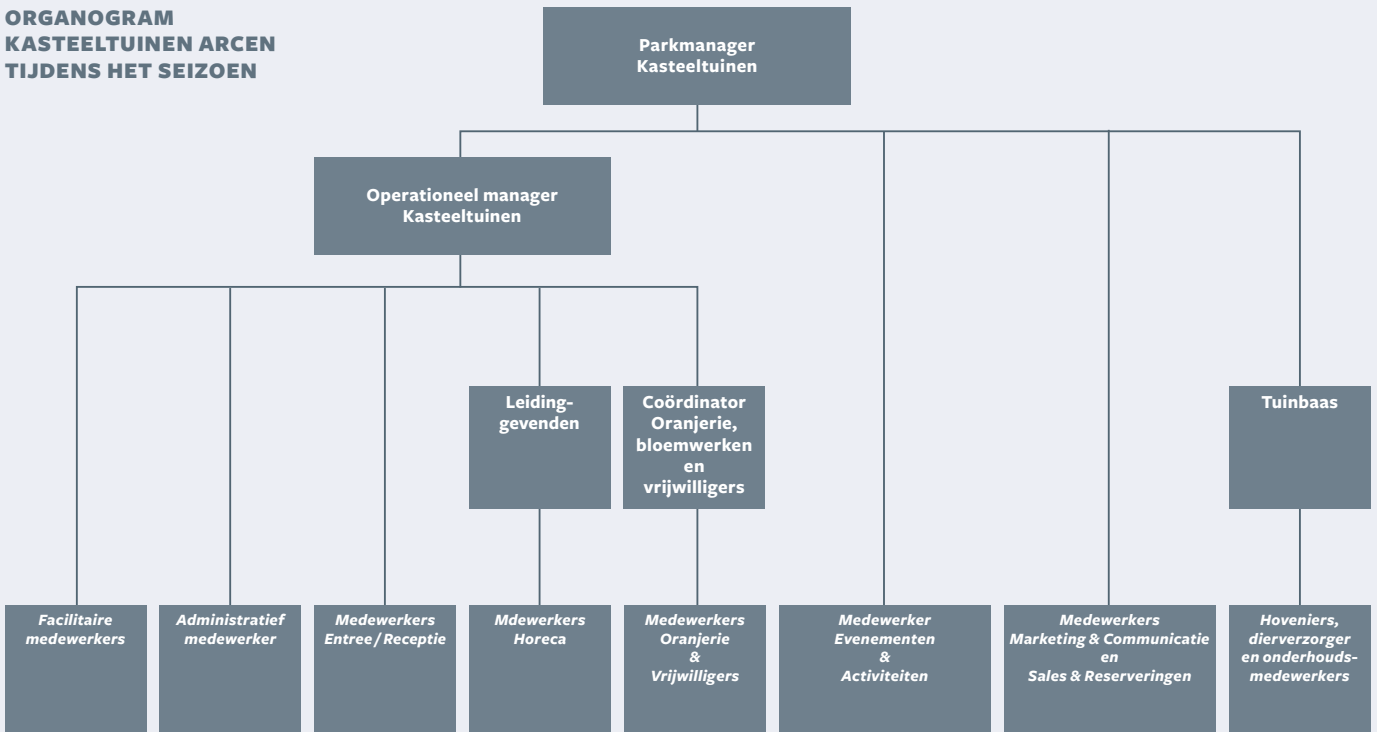

**ORGANOGRAM
STICHTING HET
LIMBURGS LANDSCHAP**

per 31-12-2022

*** ORGANOGRAM
KASTEELTUINEN ARZEN
TIJDENS HET SEIZOEN**

6.3 INTEGRITEIT

Binnen de Stichting hebben we een integriteitsverklaring voor bestuurders en toezichhouders. Deze is ondertekend door iedereen met deze verantwoordelijkheden. We hebben ook een interne gedragscode die aan alle medewerkers en sinds 2022 ook alle vrijwilligers wordt verstrekt. In de gedragscode zijn zaken vastgelegd als kernwaarden, omgaan met elkaar, omgang met bedrijfsmiddelen en informatie, omgang met belangenverstrengeling en omgang met problemen. Naast de interne gedragscode is er sinds begin 2022 ook een meldpunt integriteit op onze website voor externen. Door de externe vertrouwenspersoon is er in 2022 één gesprek gevoerd. De desbetreffende medewerker heeft na dat gesprek besloten een ander zelf op te pakken, waarna dat is gebeurd. Onze vertrouwenspersoon heeft zich in maart 2022 op onze *Lila-dag* voorgesteld aan de medewerkers.

6.4 ONDERNEMINGSRAAD

De ondernemingsraad [OR] vergaderde in 2022 zeven keer, waarvan twee overlegvergaderingen met de directeur-bestuurder in diens rol als WOR-bestuurder en het hoofd bedrijfsvoering, vier OR-vergaderingen en één extra vergadering waarin we het advies voor het nieuwe Steunpunt Landschapsbeheer hebben besproken. Met betrekking tot het inrichten van het Steunpunt Landschapsbeheer heeft de or enkele kritische vragen voorgelegd aan de WOR-bestuurder en deze in een positief advies verwerkt. In 2023 zullen de inhoud en de taken die bij het Steunpunt horen, door het Steunpunt verder uitgewerkt worden. De OR zal deze uitwerking verder volgen en waar nodig is, erbij betrokken worden. Afgelopen jaar is meer aandacht gegeven aan Arbo in de OR-vergaderingen. Naar aanleiding van onze instemmingen en vragen zijn er diverse acties uitgerold door de organisatie. Er zijn bijvoorbeeld werkplekonderzoeken geweest op alle locaties; alle medewerkers hebben individueel advies gekregen over hun werkhouding en waar nodig zijn er nieuwe bureaustoelen aangeschaft. Ook is het periodiek medisch onderzoek in 2022 uitgevoerd voor de medewerkers die zich hiervoor opgegeven hebben. Verder is de rookvrije werkplek ingevoerd op onze locaties; er zijn rookplekken aangewezen en medewerkers die roken, kunnen via hun huisarts een stoppen-met-roken-traject starten, met steun van de organisatie. In 2022 is traumapvang ook geregeld voor alle

medewerkers. Tenslotte heeft de OR ingestemd met de overstap naar een andere verzuimdesk. Behalve Arbo hebben we ook extra kilometervergoeding besproken met de WOR-bestuurder. De organisatie heeft besloten de vergoeding woon-werkverkeer te verhogen in lijn met de verruimde fiscale mogelijkheden. Ook hebben we extra aandacht gevraagd voor de werkdruk van de medewerkers en de communicatie naar de medewerkers vanuit de organisatie.

6.5 RISICOPARAGRAAF

Het Limburgs Landschap heeft een brede doelstelling en een zeer divers palet aan werkzaamheden. Als eigenaar van grond en gebouwen en uitvoerder van veel complexe, vaak gesubsidieerde projecten doen zich daarbij risico's voor. Ook in dit jaarverslag bespreken we er enkele, en wat we doen om de risico's te beperken.

SUBSIDIEVOORWAARDEN

Een van de financiële risico's die we lopen is dat we ons bij het uitvoeren van gesubsidieerde projecten onverhoopt niet aan de subsidievoorwaarden zouden houden. Oorzaken kunnen zijn onverwachte veranderingen in de projectomgeving, vertraging door juridische procedures waardoor termijnen onder druk staan of nieuwe inzichten opgedaan tijdens projectuitvoering. Bij de eindafrekening zouden we dan met een tekort achter kunnen blijven. De Raad van Toezicht heeft in het verslagjaar extra aandacht besteed aan dit risico en hoe dit te beheersen. Vastgesteld kon worden dat dit risico zich in de praktijk gelukkig zelden voordoet. We hebben geanalyseerd hoe dat komt en hoe we dat zo kunnen houden. Sleutels liggen in de projectvoorbereiding, ervaren projectleiders, een goede communicatie met subsidiënten en extra aandacht voor complexe projecten waar meerdere subsidies bij elkaar komen. Ook is het belangrijk het overleg tussen de projectleiders en de afdeling bedrijfsvoering over de financiële voortgang een structureel karakter te geven.

NATUURBRAND-BEHEERSING

Als bos- en natuurbeheerder hebben we belang bij het voorkomen van onbeheersbare natuurbranden. Het ontstaan van brand kunnen we niet geheel uitsluiten, al was het maar omdat de meeste natuurbranden moedwillig worden aangestoken. Het risico dat dergelijke branden groot, en daarmee onbeheersbaar worden, neemt toe door de steeds langere perioden van ernstige droogte. Ook is een risico dat het blussen van branden ten koste gaat van kwetsbare natuur, door gebruik van vervuild water of insporing door zware blusvoertuigen.

De overheid [veiligheidsregio, brandweer] stelt per gebied een risico-index natuurbranden op. Daarbij worden in overleg met de beheerders maatregelen afge-

sproken. Te denken valt aan het verwijderen van naaldhout aan weerszijden van stoplijnen om overslaand vuur te voorkomen of het verbeteren van toegankelijkheid van gebieden voor blusauto's. Ook worden innamepunten van schoon water bepaald en afgesproken wat de brandweer beslist niet moet doen ter bescherming van natuurwaarden. Afgesproken is dat partijen gezamenlijk zoeken naar financiering voor de uitvoering van maatregelen. In de eigen terreinen in de Maasduinen hebben wij al veel maatregelen getroffen. De kosten van verdere acties zijn echter hoog en de uitvoering van afspraken over financiering kent geen vordering. We hebben daarvoor aandacht gevraagd bij de mede-ondertekenaars van de samenwerkingsovereenkomst.

Foto Shutterstock

PLANSCHADE

Bij natuurontwikkelings- en bosaanplantprojecten op landbouwgrond is een wijziging van de bestemming van de grond aan de orde. Als wij dergelijke projecten uitvoeren doen we dat in het algemeen belang, ter uitvoering van overheidsbeleid of [zoals bij sommige compensatieprojecten] op verzoek van de overheid. Als projectuitvoerder vragen wij de omgevingsvergunning aan. De betreffende gemeente zal deze vergunning echter alleen verstrekken als wij een planschadeovereenkomst tekenen. De gemeente legt het risico van planschadeclaims daarmee bij ons neer. Dit voelt onrechtvaardig. Wij hebben dit probleem aangekaart bij de gedeputeerde om hiervoor een provinciebrede oplossing te bieden. Ondertussen proberen wij bij nieuwe projecten het planschaderisico vroeg in het proces aan de orde te stellen en af te spreken dat

deze bij de belanghebbende of de overheid komt te liggen en niet bij ons als uitvoerder.

DRUGSAFVAL

Een van de risico's vormt het storten van drugsafval op onze grond. In Nederland is het zo geregeld dat de eigenaar van de grond verantwoordelijk is voor het opruimen ervan. Deze situatie wordt vanuit onze sector in de landelijke lobby ter discussie gesteld. Gelukkig is er wel een subsidieregeling voor de opruimkosten. Deze kende echter een maximum van 25.000 euro. Helaas zijn saneringen van bodems waar drugsafval in terecht is gekomen vaak duurder. Wij hebben daarom – onder andere in het *Bestuurlijk Platform omgevingsrecht Limburg* – gepleit voor ophoging hiervan. Inmiddels is dit inderdaad gebeurd, tot een maximum van 2 ton met terugwerkende kracht tot 1/1/2021. Een verbetering, maar er blijft een

restrisico waarvan het onterecht is dat dit bij ons als grondeigenaar ligt.

De hoge kosten van dumpingen van drugsafval komen vooral voort uit bodemsaneringskosten. Het gaat hier echter niet altijd om giftige, persistente chemische stoffen. Het kunnen ook organische stoffen zijn in extreme concentraties die naar verloop van tijd vervluchtigen of verdunnen of worden afgebroken in de natuur. Zeker op moeilijk bereikbare plaatsen en in bossen komt een sanering ten behoeve van de natuur dan neer op het vernielen van de natuur. In goed overleg met de gemeente Venlo hebben we daarom een experiment gedaan, door niet te saneren maar te meten wat er na verloop van tijd met de concentraties gebeurde. Hieruit bleek dat deze zodanig daalden, dat de saneringsplicht kon worden opgeheven. Goed om te weten, mochten zich nieuwe gevallen voordoen.

BIJLAGEN

7.1

LEDEN RAAD VAN TOEZICHT

SAMENSTELLING GEDURENDE 2022

<i>Mw. W.T.M. Raab [59]</i>	<i>Voorzitter, aftredend per 18-11-2022</i>
<i>Dhr. H.H.B. Lamers [68]</i>	<i>Voorzitter, per 18-11-2022</i>
<i>Mw. C.J.F. de Rijk-Bex [49]</i>	<i>Vice-voorzitter</i>
<i>Mw. E.W.G. van den Broek [46]</i>	<i>Lid per 18-11-2022</i>
<i>Dhr. A.J.E.J. van Casteren [59]</i>	<i>Aftredend per 18-11-2022</i>
<i>Dhr. R.E. Claessen [35]</i>	
<i>Dhr. J.H. Heijnen [68]</i>	
<i>Mw. P.J.J.M. van der Tempel-Kloosterman [67]</i>	<i>Aftredend per 18-11-2022</i>
<i>Dhr. P. Visée [61]</i>	<i>Lid per 18-11-2022</i>

7.2

[NEVEN]FUNCTIES LEDEN
RAAD VAN TOEZICHT EN DIRECTIE

Wendy Raab	Senior rechter bij de rechtbank Limburg.
	Lid van de Raad van Toezicht van Stichting LandschappenNL
	Vice-voorzitter Stichting Unie van Provinciale Landschappen
	Lid van het bestuur van Stichting ROBUR
Chantal de Rijk -Bex	Commercieel directeur Goedhart Holding BV
	Bestuurslid stichting Vincentius Bergen [L]
	Raad van Advies Jaguar the fresh company
Tessa van den Broek	Directeur De Loods architecten en adviseurs
Toine van Casteren	Managing Director Concrefy B.V.
Ruud Claessen	Chief of Staff Global Government Affairs bij ASML
	Adviseur bij Public Companion
Hans Heijnen	Voorzitter adviescommissie POP3 Limburg
	Lid zoogdierwerkgroep M-Limburg IVN Roermond
	Lid klankbordgroep fractie Water Natuurlijk van Waterschap Limburg
	Vrijwilliger bij Limburgs Landschap als drone foto/videograaf
	Lid redactie van de Landschapsgeschiedenis Nationaalpark de Meinweg
Secretaris / websitebeheerder van Groen Grensland	
Herm Lamers	Rechter plv. rechtbank Limburg
	Voorzitter van het College van Beroep voor de examens van Zuyd Hogeschool
	Voorzitter Raad van Commissarissen woningcorporatie Vanhier Wonen
	Voorzitter College van beroep Zuid-Limburgse golf en country-club Wittem.
Els van der Tempel-Kloosterman	Lid ledenraad en commissie jaarstukken Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren
Pascal Visée	Lid Raad van Commissarissen Rabobank Groep
	Lid Raad van Commissarissen Royal Flora Holland
	Non-Exec Board member Ketel One Worldwide BV
	Lid Monitoring Commissie Code Pensioenfondsen
Wilfred Alblas, directeur-bestuurder	Lid van het Algemeen Bestuur van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg
	Penningmeester van de Stichting Faunabeheereenheid Limburg
	Lid van de Adviescommissie Natuur van het Prins Bernard Cultuurfonds
	Lid van de Adviescommissie van het Kennisnetwerk Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit [OBN]
	Vertrouwenspersoon bij de Omnivereniging Arcen

7.3 RAAD VAN ADVIES

SAMENSTELLING PER 31-12-2022

<i>R. Stevens</i>	<i>Voorzitter</i>
<i>P. Baeten</i>	<i>Vice-voorzitter</i>
<i>E. Fassotte</i>	
<i>P.C.M. Freij</i>	
<i>H.G.J. Gipmans</i>	
<i>J. de Jong</i>	
<i>I. Joosten</i>	
<i>T. Kaan</i>	
<i>K. Van Knippenberg</i>	
<i>B. Mater</i>	
<i>R. Mulders</i>	
<i>F. Scheijmans</i>	
<i>J. Schrijen</i>	

7.4 ORGANISATIE PER 31-12-2022

<i>Directeur-bestuurder</i>	<i>W.F.G. Alblas</i>
<i>Directie-assistent</i>	<i>D.B. Bouten</i>
<i>Rentmeester</i>	<i>L.J.J. Daamen</i>
VOORLICHTING EN PUBLICATIE	
<i>Medewerker voorlichting en publiciteit</i>	<i>H.W.G. Heijligers</i>
<i>Medewerker voorlichting en educatie</i>	<i>L. Oosterwijk</i>
<i>Medewerker Communicatie</i>	<i>R. Coenen</i>
PROJECTEN EN GEBOUWENBEHEER	
<i>Stafmedewerker projecten en gebouwenbeheer</i>	<i>R.H.M. Gerats</i>
<i>Medewerker projectcoördinatie groen</i>	<i>J.H. Leunissen</i>
<i>Medewerker projectcoördinatie groen</i>	<i>D. Thomassen-Jaspers</i>
<i>Medewerker projectcoördinatie bouw</i>	<i>M. Rovers</i>
<i>Medewerker projectcoördinatie bouw</i>	<i>C.W.O. Christoffel</i>
BEHEERPLANNING EN KWALITEITSZORG	
<i>Stafmedewerker beleidsondersteuning en ecologie</i>	<i>A.H. Ovaa</i>
<i>Medewerker beheerplanning en kwaliteitszorg</i>	<i>H. Bussink</i>
<i>Medewerker Beleidsondersteuning en Ecologie</i>	<i>C.A.M. van Seggelen</i>
BEDRIJFSVOERING	
<i>Hoofd bedrijfsvoering</i>	<i>C.M. Beijer-Hermsen</i>
<i>Medewerker bedrijfsvoering</i>	<i>A.L. Bos-Pauwels</i>
<i>Medewerker bedrijfsvoering</i>	<i>C.M.P.M. Bloemen-Maes</i>
<i>Medewerker bedrijfsvoering</i>	<i>M. Evenhuis</i>
<i>Medewerker bedrijfsvoering</i>	<i>G.J.A.M. Boekholt</i>
<i>Medewerker bedrijfsvoering / archief</i>	<i>F.H.W. Hovens</i>
<i>Directiesecretaresse</i>	<i>C.J. van Eersel-Schraven</i>
<i>Secretaresse</i>	<i>M.J.J.M. Clabbers-Seuren</i>
<i>Medewerker secretariaat / archief</i>	<i>W.H.W. Schreven</i>

STEUNPUNT LANDSCHAPSBEHEER	
<i>Kwartiermaker Steunpunt</i>	<i>J.P. Kluskens</i>
BUITENDIENST	
Regio Noord:	
<i>Districtsbeheerder</i>	<i>M.I.J.T. van Roosmalen</i>
<i>Assistent-districtsbeheerder</i>	<i>L.M. van der Linden</i>
<i>Veeverzorgers / toezichthouder</i>	<i>R. Berkers</i>
<i>Medewerker natuurbeheer</i>	<i>J.H.T. de Kievit</i>
<i>Boswachter / toezichthouder</i>	<i>T. Remmerswaal</i>
<i>Medewerker natuurbeheer</i>	<i>M.H.O.M. Vink</i>
Regio Midden:	
<i>Districtsbeheerder</i>	<i>G.J. Berends</i>
<i>Assistent-districtsbeheerder /toezichthouder</i>	<i>F.G.M. Ewalds</i>
<i>Medewerker natuurbeheer</i>	<i>L. Kuijpers</i>
<i>Boswachter</i>	<i>B. van de Ven</i>
Regio Zuid:	
<i>Districtsbeheerder</i>	<i>P. Kloet</i>
<i>Projectleider</i>	<i>G.A.M.J. Hambeukers</i>
<i>Veeverzorgers / medewerker natuurbeheer</i>	<i>F.W.J. Kroonen</i>
<i>Medewerker natuurbeheer</i>	<i>M.M.J.H. Peerboom</i>
<i>Toezichthouder</i>	<i>G.J.B.M. Ketelaars</i>
<i>Medewerker natuurbeheer</i>	<i>J.J.P.M. Burema</i>

KASTEELTUINEN ARCEN

<i>Parkmanager</i>	<i>R.G.M. Rambags</i>
<i>Operationeel manager</i>	<i>N.P.W. van Schijndel</i>
<i>Coördinator Oranjerie, vrijwilligers en bloemwerken</i>	<i>C.M.P. Rijnen-Peeters</i>
<i>Coördinator sales & reserveringen</i>	<i>N.E. Youcef-Ettoumi</i>
<i>Medewerker sales & reserveringen</i>	<i>E.C.B. Bongarts-Leenman</i>
<i>Medewerker marketing & communicatie</i>	<i>M.J.I. Beurskens</i>
<i>Medewerker marketing & communicatie</i>	<i>A.E. Geelen</i>
<i>Medewerker evenementen & activiteiten</i>	<i>L.M.J.H. Reintjes</i>
<i>Locatiehoofd horeca</i>	<i>S. Freund</i>
<i>Locatiehoofd horeca</i>	<i>C. Freund</i>
<i>Assistent locatiehoofd horeca</i>	<i>M.L.E. Zeelen-Clabbers</i>
<i>Assistent locatiehoofd horeca</i>	<i>M.J.T. van Benthum-Hautvast</i>
<i>Interieurverzorger</i>	<i>R.T.C. Roth</i>
<i>Tuinbaas</i>	<i>B. Bakker</i>
<i>Medewerker onderhoud, installaties & facilitair</i>	<i>E.H.G. Timmermans</i>
<i>Medewerker projecten tuinen</i>	<i>H.W.G.M. Lintjens</i>
<i>Voorman tuinen</i>	<i>A.J.M. Jakobs</i>
<i>Tuinman</i>	<i>A.J.H. Versteegen</i>
<i>Tuinman</i>	<i>P.M.M.G. Hermans</i>
<i>Tuinman</i>	<i>R.J.E.M. van der Zanden</i>
<i>Tuinman</i>	<i>R.H.A. Bergsma</i>
<i>Tuinman</i>	<i>C.P.G. Karels</i>
<i>Tuinman</i>	<i>R.C.J.G. Vousten</i>
<i>Tuinman</i>	<i>M.M.R. Hendriks</i>
<i>Dierverzorger</i>	<i>C.A.J.M. Heesen</i>

7.5 COMMISSIES PER 31-12-2022

BEHEERCOMMISSIE

<i>H. Tolkamp</i>	<i>voorzitter</i>
<i>C. van Seggelen</i>	<i>secretaris</i>
<i>L. van den Berg</i>	
<i>A. van den Burg</i>	
<i>R. Geraeds</i>	
<i>J. Jansen</i>	
<i>H. Kossen</i>	
<i>L. Lamers</i>	
<i>R. Loeb</i>	
<i>J. den Ouden</i>	
<i>U. Prins</i>	
<i>I. Raemakers</i>	
<i>J. Roelofs</i>	
<i>B. van der Weijden</i>	

ERFGOEDCOMMISSIE

<i>G. van der Varst</i>	<i>voorzitter</i>
<i>R.H.M. Gerats</i>	<i>secretaris</i>
<i>R. Brouwers</i>	
<i>M.P.C.P. Paulissen</i>	
<i>J.A.M. Roymans</i>	
<i>J.L.M. van Susante</i>	
<i>P. Verhoeff</i>	
<i>A. van Hees</i>	<i>Agenda lid</i>

REDACTIE KWARTAALBLAD

<i>Drs. W.F.G. Alblas</i>	<i>voorzitter</i>
<i>H.W.G. Heijligers</i>	<i>eindredacteur</i>
<i>Ing. B. Van der Linden</i>	
<i>A.A.F.M. Urlings</i>	

ONDERNEMINGSRAAD

<i>Mark Rovers</i>	<i>voorzitter</i>
<i>Martine Evenhuis</i>	<i>secretaris</i>
<i>Chantal Rijnen- Peeters</i>	<i>penningmeester</i>
<i>Frank Kroonen</i>	<i>vice-voorzitter</i>
<i>Ramon Berkers</i>	
<i>Twan Versteegen</i>	

7.6 STICHTING ROBUR – BEDRIJVEN VOOR HET LIMBURGS LANDSCHAP

De stichting 'Stichting Robur – Bedrijven voor Het Limburgs Landschap' is statutair gevestigd te Venlo en houdt kantoor in de Kloosterhof, Rijksstraatweg 1, 5943 AA Lomm.

De stichting heeft ten doel:

- de ondersteuning van Stichting het Limburgs Landschap door bedrijven en instellingen ten behoeve van concrete en herkenbare projecten en activiteiten, die niet of niet geheel uit de exploitatie-rekening van Het Limburgs Landschap worden gefinancierd;
- het verrichten van alle verdere handelingen, die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.

SAMENSTELLING BESTUUR STICHTING ROBUR PER 31-12-2022

<i>P.M.J. Thissen</i>	<i>voorzitter</i>
<i>J. Holtackers</i>	<i>secretaris-penningmeester</i>
<i>R. Goedmakers</i>	
<i>J. Stoop</i>	
<i>H.J.J. Narinx</i>	

7.7

SPECIFICATIE NATUURTERREINEN

OVERZICHT VAN DE TERREINEN

Per 31-12-2022

Het totale areaal aan natuurterreinen van SLL bedroeg per 31-12-2022, verdeeld over 87 natuurterreinen:	in eigendom:	8887,84 ha
	in beheer:	173,76 ha
	in erfpacht:	195,91 ha
	TOTAAL	9257,51ha

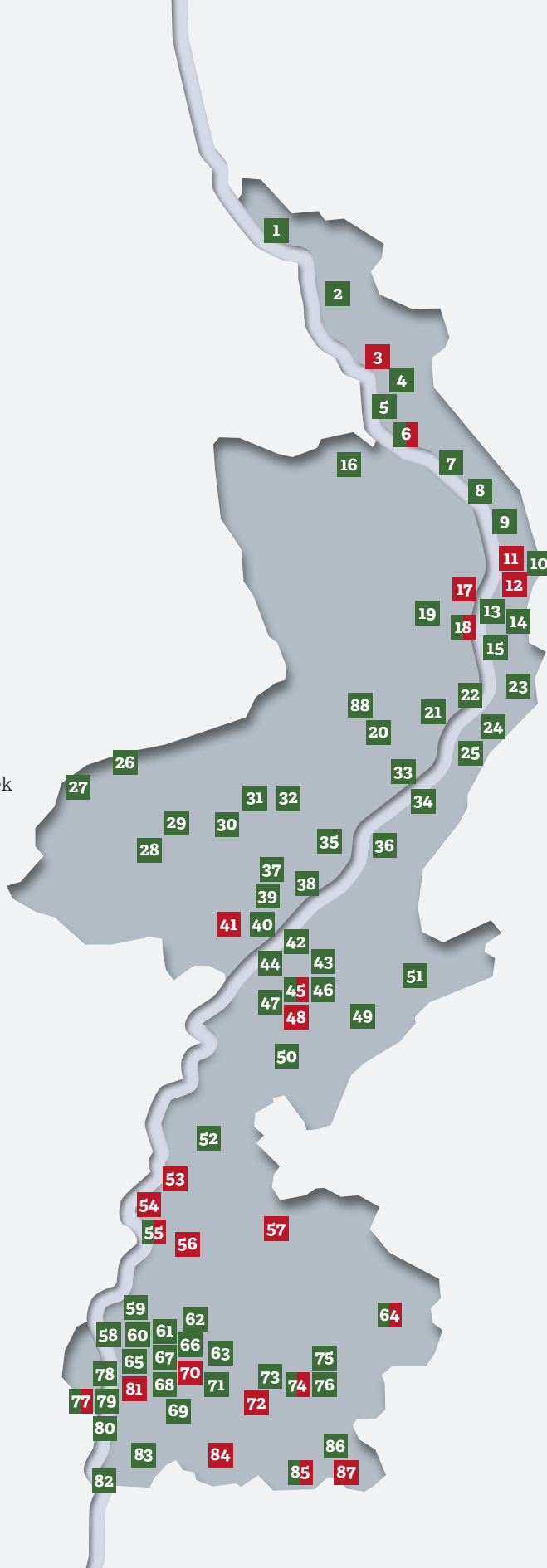
REGIO NOORD In hectaren	eigendom	in beheer	in erfpacht	totaal
Zwart Water - de Weerd	394,1294			394,1294
De Hamert - Stalberg - Roobeek	1100,2358			1100,2358
Ravenvennen - Vreewater	519,6499	17,6536		537,3035
Bosserheide	120,1785			120,1785
Boshuizer Bergen - landgoed Geysteren	239,0851	41,4620		280,5471
Eckeltse Bergen - Bergerhei - Ottenskamp	358,2244			358,2244
Kasteel Arcen - Barbaras Weerd	506,9331			506,9331
Rode Hoek	203,6902	6,2954		209,9856
Onderste Bovenste Molen - Jammerdal	78,9078	8,2236		87,1314
Kaldenbroek - Siebersbeek - Houthuizer M	112,1203			112,1203
Dorperheide - Walbeckerheide	250,8811			250,8811
Groote Heide	80,6706	1,6674	192,9230	275,2610
Heuloërbroek - Heukelomse beek	168,6061			168,6061
Rivierpark Venlo Tegelen	13,6948			13,6948
Rivierpark Blerick Baarlo	40,1784	0,5935		40,7719
Rivierpark Venlo Velden	46,8008	4,1695		50,9703
Hoogwatergeul Lomm	24,3228			24,3228
Heezeland	10,9135			10,9135
Hoogzand				0,0000
Omgeving Siebengewald	2,5280			2,5280
Sevenum Steegberg				0,0000
In de Horsten	1,0952			1,0952
Aschbroek				0,0000
Gennepse Hei	52,9367			52,9367
Bleijenbeek			2,9870	2,9870
Molenberg	0,7730			0,7730
Reulsberg	0,0600			0,0600
Schoorveld	0,7520			0,7520
TOTAAL NOORD-LIMBURG	4327,3675	80,0650	195,9100	4603,3425

REGIO MIDDEN	eigendom	in beheer	in erfpacht	totaal
In hectaren				
<i>Turfkoelen - omgeving Paarlo</i>	7,8810			7,8810
<i>Sarsven en Banen - Schoorkuilen</i>	286,0092			286,0092
<i>Weerterbos - Hugterbroek</i>	846,0911	0,2359		846,3270
<i>Roeventer Peel</i>	46,8816			46,8816
<i>Rozendaal - Marissen - Schrevenhof - Hee</i>	400,1671	0,1525		400,3196
<i>Wellenstein</i>	48,6220			48,6220
<i>Exaten - Haelense beekdal</i>	229,7958			229,7958
<i>Spaanse Bos</i>	21,6110			21,6110
<i>Beijlshof</i>	81,0557			81,0557
<i>Dubbroek - Blericksche bergen</i>	162,5029			162,5029
<i>Langhout</i>	42,7303			42,7303
<i>Winkel</i>				0,0000
<i>Tuspeel</i>	28,1305			28,1305
<i>Beesels Broek</i>	51,2588	8,8339		60,0927
<i>Smalbroek Zuidplas</i>	168,1695			168,1695
<i>Anna Beemd / Slaag / Polderveld</i>	99,4109			99,4109
<i>Linnerweerd</i>	23,9297	26,1579		50,0876
<i>Linnerheide</i>	144,2433			144,2433
<i>Sweeltje - Munningsbos</i>	119,2703	0,7130		119,9833
<i>Oolderveld - Isabellegreend - Ooldergree</i>	252,7985	2,2070		255,0055
<i>Osen - Overlaat van Linne</i>	177,2760			177,2760
<i>Aerwinkel / op de Borg / Vlootbeek</i>	22,8788	1,4983		24,3771
<i>Haelensch Broek</i>	5,8015			5,8015
<i>Nieuw Tergouwen</i>	0,1515			0,1515
<i>Kesselse Bergen</i>	2,2484			2,2484
<i>Schelkensbeek</i>	7,6326	1,5220		9,1546
<i>Neerbeekdal</i>	0,8965			0,8965
<i>Grathemer Molen</i>	0,1669			0,1669
<i>Ophovense Zandberg</i>	45,7108			45,7108
<i>Aalsbeek</i>	0,9285			0,9285
TOTAAL MIDDEN-LIMBURG	3324,2507	41,3205	0,0000	3365,5712

REGIO ZUID In hectaren	eigendom	in beheer	in erfpacht	totaal
<i>Platte Bosch</i>				0,0000
<i>De Dellen - Meerssenerbroek - Curfsgroev</i>	164,2340	30,7142		194,9482
<i>Kasteel Neercanne - Millenniumbos</i>	58,6658			58,6658
<i>Gerendalsbos</i>				0,0000
<i>Van Tienhovenmolen</i>				0,0000
<i>Bemelerberg - Schiepersberg - groeven</i>	261,3806			261,3806
<i>Bergse Heide - Ingendael</i>	172,0161	13,2796		185,2957
<i>Kasteel Goedenraad - Eyserbos - Bulkemsb</i>	90,0024			90,0024
<i>Cottessen - Bellet</i>	87,1900			87,1900
<i>Wittemer Molen</i>	34,4840			34,4840
<i>Gronsveld</i>	3,1485			3,1485
<i>Klingeberg</i>	10,1297			10,1297
<i>Wolfhagerbos</i>				0,0000
<i>De Rüscher - Rüschergroeve</i>				0,0000
<i>Eijsder Beemden</i>	51,1826			51,1826
<i>Kleine Weerd</i>	2,5490	6,1761		8,7251
<i>Pietersplas</i>	140,6387	0,6744		141,3131
<i>Platiel Mesch - Mescher plukbos</i>	8,6790			8,6790
<i>Kasteel Elsloo</i>	13,7465	1,1170		14,8635
<i>Landgoederenzone Maastricht - Mariëndaal</i>	10,9412			10,9412
<i>Oude Pastorie Beek</i>	1,5780			1,5780
<i>Vrouwenbosch</i>	9,5471	0,4180		9,9651
<i>Harles, Holset, Lemiers / Volmolen Vaals</i>	16,7320			16,7320
<i>Hoog Cruts</i>	0,9729			0,9729
<i>Ruïne Stein</i>	11,2086			11,2086
<i>Janssen molen</i>	0,1018			0,1018
<i>Standerdmolen Urmond</i>	0,0604			0,0604
<i>Anstelvallei</i>	86,0985			86,0985
<i>Platsbeek</i>	0,1420			0,1420
<i>Limbrichterbosch</i>	0,7950			0,7950
TOTAAL ZUID-LIMBURG	1236,2244	52,3793	0,0000	1288,6037
TOTALE OPPERVLAKTE SLL IN HA.	8887,8426	173,7648	195,9100	9257,5174

- Natuurgebied*
- Natuurgebied met gebouw*
- Gebouw*

- 1 Molenberg
- 2 Gennepse Hei
- 3 Bleijenbeek
- 4 Eckeltse Bergen
- 5 Heukelomse Beek
- 6 Bosserheide
Bezoekerscentrum
De Maasduinen
- 7 Rode Hoek
- 8 Landgoed de Hamert
- 9 Dorperheide
- 10 Landgoed Arcen
- 11 Kasteeltuinen Arcen
- 12 Wijmarsche watermolen
- 13 Ravenvennen
- 14 Vreewater
- 15 Zwart Water
- 16 Boshuizerbergen
- 17 Houthuizer Molen
- 18 Kaldenbroek - Siebersbeek
Huys Kaldenbroek
- 19 Reulsberg
- 20 Langhout
- 21 Dubbroek
- 22 Maascorridor
- 23 Groote Heide
- 24 Jammerdal
- 25 Aalsbeek
- 26 Kievitsloop
- 27 Weerterbos
- 28 Roeventerpeel,
Schoorkuilen en Kwegt
- 29 Sarsven en De Banen
- 30 Aan de Bergen
- 31 Spaanse Bos
- 32 Ophovense Zandberg
- 33 In den Horsten
- 34 Schelkensbeek
- 35 Neerbeekdal
- 36 Beesels Broek
- 37 Landgoed Beijlshof
- 38 Haelens Broek
- 39 Haelens Beekdal -
Landgoed Exaten
- 40 Tuspeel
- 41 Grathermolen
- 42 Maasplassen
- 43 Linnerheide - Mortelshof
- 44 Linnerweerd

- 45 Landgoed Rozendaal
Schrevenhof, Koningshof,
Heerenhof
- 46 Het Sweeltje
- 47 Reigersbroek
- 48 Historische tuin Montfort
- 49 Aerwinkel - Voorsterveld
- 50 Marissen
- 51 Turfkoelen
- 52 Limbrichterbos
- 53 Stander molen Urmond
- 54 Ruine Stein
- 55 Kasteelpark Elsloo
Kasteel Elsloo
en Slakmolen
- 56 Oude Pastorie
- 57 Janssenmolen Oirsbeek
- 58 Marienwaard
- 59 Meerssenerbroek
- 60 De Dellen
- 61 Curfsgroeve
- 62 Ingendael
- 63 Bergse Heide -
Meertensgroeve
- 64 Anstelvallei +
Nieuw Ehrenstein en
Klarenanstel
- 65 Hamsterakker Amby
- 66 Groeve Blom
- 67 Bemelerberg
- 68 Groeve 't Rooth
- 69 Juliangroeve - Schiepersberg
- 70 Van Tienhovenmolen
- 71 Akkerreservaat Sibbe
- 72 Wittemer Molen
- 73 Eyserbos - Trintelen
- 74 Landgoed Goedenraad
Kasteel Goedenraad
- 75 Klingeleberg-Vrouwenheide
- 76 Bulkemsbroek
- 77 Cannerbos +
Chateau Neercanne
- 78 Kleine Weerd
- 79 Pieterplas
- 80 Eijsder Beemden
- 81 Torenmolen Gronsveld
- 82 Navagne
- 83 Mescher Plukbos
- 84 Hoogcruts
- 85 Cottessen
Cottessen 3 en Hoeve Bervesj
- 86 Holset - Harles - Lemiers
- 87 Frankenhofmolen
- 88 Schoorveld

7.8

INRICHTINGSPROJECTEN EN BOUWKUNDIGE PROJECTEN

PROJECTEN IN 2022 AFGEROND

2017.010	Inrichting Reigersbroek
2018.03	Inrichting Beesels Broek
2019.02	Geelbuikvuurpad voortplantingswateren
2021.00	Bosaanplant Weerterbos

PROJECTEN IN 2022 IN UITVOERING

2018.028	Inrichting Dubbroek
2019.040	LIFE Bovar Bemelerberg en Geuldal
2020.012	Ontwikkeling kalkgraslanden Eys
2020.019	Aanplant bos
2020.025	Natuurcompensatie Bethanië
2021.008	Bruine eikenpage Ophovense zandberg
2021.022	Boscompensatie RWS
2021.024	Aanplant bos 2
2021.028	Boscompensatie Canon
2021.032	Compensatie Maaslijn bruine eikenpage

PROJECTEN IN 2022 OPGESTART

2021.037	Boscompensatie N2000
2021.201	PN219 Inrichting migratieroutes geelbuikvuurpad
2021.202	PN3 Plaggen grasland BHB
2021.203	PN5 Uitstrooien steenmeel BHB
2021.204	PN12 Uitstrooien steenmeel MD
2021.205	PN13 Structuurverbetering heide MD
2021.206	PN18 Optimalisatie verbindingzones MD
2021.207	PN36 Ontwikkeling klimaatbestendig bos MD
2021.208	PN27 Maaien oostoever Banen
2021.209	PN234 Ontwikkeling graslanden Vilt

PROJECTEN IN 2022 OPGESTART

2021.211	PN190 Donker pimpernelblauwtje
2021.212	PN305 Verbetering kwaliteit KFG MD
2021.213	PN146 Aanplant rijkstrooiselsoorten BHB
2021.214	PN6 Herstel jeneverbesstruwelen
2021.215	PN15 Onderzoek bestrijding watercrassula Heerenven
2021.216	PN61 Kweekprogramma autochtone genenbronnen
2021.217	PN148 Ontwikkeling klimaatbestendig bos MD
2021.218	PN17 Natuurontwikkeling Lommerbroek
2021.219	PN21 Natuurontwikkeling Vreewater Zuid
2022.101	Bemelerberg N2000 Beheerplanmaatregelen 2022-2024
2022.102	Boshuizerbergen N2000 Beheerplanmaatregelen 2022-2024
2022.104	Geuldal N2000 Beheerplanmaatregelen 2022-2024
2022.105	Maasduinen N2000 Beheerplanmaatregelen 2022-2024
2022.106	Roerdal N2000 Beheerplanmaatregelen 2022-2024
2022.107	Pietersberg en Jekerdal N2000 Beheerplanmaatregelen 2022-2024
2022.108	Sarsven en de Banen N2000 Beheerplanmaatregelen 2022-2024
2022.109	Weerterbos N2000 Beheerplanmaatregelen 2022-2024
2022.201	PN21 Ontwikkeling Straelensbroek
2022.202	PN148 Ont. Klimaatbestendig bos MD, fase II
2022.501	SKNL 3 de Voort
2022.502	SKNL 4 Vreewater
2022.503	SKNL 5 Zwart water
2022.504	SKNL 5a Zwart water
2022.505	SKNL 21 Vreewater
2022.506	SKNL 6 Kloosterhof
2022.507	SKNL 7b Weerterbos
2022.508	SKNL 10 Schrevenhof
2022.509	SKNL 13 Marissen
2022.510	SKNL 20 Landgoed Rozendaal
2022.511	SKNL 14 Beijlshof
2022.512	SKNL 15 Eys
2022.513	SKNL 17a Berg en Vilt
2022.514	SKNL 22 Vaals
2023.007	Verbindingsgebied Ulingsheide

TOTAAL LIJST VASTGESTELDE NIEUWE BEHEERPLANNEN IN 2022

Historische buitenplaats Kasteelruïne Bleijenbeek

Onderste en Bovenste Molen Jammerdal

Beneden Geuldal

Terreinen Harles, Holset en Lemiers

Stichting het Limburgs Landschap onderschrijft de Code goed bestuur voor goede doelen, en handelt overeenkomstig. In deze verantwoordingsverklaring legt het bestuur verantwoording af over de drie algemeen geldende principes:

1 ONDERSCHIED DE FUNCTIES TOEZICHT HOUDEN, BESTUREN EN UITVOEREN

Het interne toezicht op bestuurlijke/uitvoerende taken vindt bij Het Limburgs Landschap plaats door de Raad van Toezicht. De Raad van Toezicht keurt de begroting en de jaarrekening goed, en benoemt de directeur-bestuurder. De Raad van Toezicht is onbezoldigd. De remuneratiecommissie uit de Raad van Toezicht houdt jaarlijks een functioneringsgesprek met de directeur-bestuurder. De Raad van Toezicht heeft vastgelegd welke informatie zij verwacht te krijgen van de directeur-bestuurder. Het bestuur wordt uitgeoefend door de directeur-bestuurder, die wordt ondersteund door de collega's op het kantoor in Lomm en de teams van de 3 districten en Kasteeltuinen Arcen. In deze teams vindt onder eindverantwoordelijkheid van de directeur-bestuurder de uitvoering plaats. Het bestuur legt door middel van jaarverslag en jaarrekening verantwoording af aan donateurs en subsidiegevers. Deze documenten worden beschikbaar gemaakt via de website van Het Limburgs Landschap. In aansluiting op de statuten zijn reglementen vastgesteld voor de werkwijze van de Raad van Toezicht, de Raad van Advies, de directeur-bestuurder, de remuneratiecommissie en de financiële commissie. Ook deze staan op de website.

2 OPTIMALISEER DE EFFECTIVITEIT EN EFFICIENCY VAN BESTEDINGEN

In het Meerjarenbeleidsplan 2021-2025 heeft Het Limburgs Landschap de richtinggevende doelstellingen op de voor haar relevante gebieden vastgelegd. Op basis van dit beleidsplan, de beheerplannen en projectplannen voor terreinen en gebouwen enerzijds en de meerjarenraming anderzijds wordt jaarlijks de begroting opgesteld. Een tussentijdse evaluatie staat gepland voor 2023, waarna in 2025 een eindevaluatie volgt. De kwaliteit van ons natuurbeheer is gecertificeerd in het kader van de *Subsidieregeling Natuur en Landschap [SNL]*. De SNL-subsidie bedraagt 84% van de landelijk bepaalde standaardkosten, waarvan een continue prikkel uitgaat tot efficiënt werken. De kwaliteit van het erfgoedbeheer is getoetst door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de Raad voor Cultuur. Op grond hiervan is Stichting het Limburgs Landschap aangewezen als *Professionele Organisatie voor Monumentenonderhoud [POM]*. De Inspectie overheidsinformatie en erfgoed houdt daarop toezicht. Het beleggingsbeleid is in het verslagjaar aangepast. Uitgangspunten blijven een laag risico-profiel, beleggen met het oog op de lange termijn en het stimuleren van duurzaamheid.

3 OPTIMALISEER DE ONGANG MET BELANGHEBBENDEN

Medewerkers van Het Limburgs Landschap staan dagelijks in contact met een zeer grote en diverse groep van mensen, organisaties, media en overheden. Iedere doelgroep vraagt zijn eigen benadering. De inhoud, kwaliteit en wijze van de te verstrekken informatie wordt daar voortdurend op afgestemd, waarbij er steeds naar gestreefd wordt de communicatie zodanig in te richten dat de verstrekte informatie relevant, eenduidig en toegankelijk is. Communicatiemiddelen die worden ingezet zijn het kwartaalblad, de website, het TV-programma *Natuur en Zo* en social media. Met name bij de uitvoering van projecten is het van belang dat bezoekers uitleg krijgen over het wat en waarom van de werkzaamheden, en bij wie ze terecht kunnen voor informatie. Daartoe worden info-bordjes opgehangen. Bij dat alles geldt dat Het Limburgs Landschap goed bereikbaar wil zijn voor vragen, opmerkingen en klachten. Daarvoor zijn we telefonisch goed bereikbaar, worden meldingen die binnenkomen via het algemene e-mailadres goed opgevolgd en reageren we waar nuttig op de reacties die we ontvangen op social media. Ook op deze wijze wil Het Limburgs Landschap *Mooi Dichtbij* zijn.

Namens
Stichting het Limburgs Landschap
Wilfred Alblas
Directeur-bestuurder

FINANCIËEL VERSLAG OVER 2022

**STICHTING
HET LIMBURGS LANDSCHAP**

JAARREKENING GECONSOLIDEERD 2022

Deze Jaarrekening betreft de geconsolideerde jaarrekening van Stichting het Limburgs Landschap, Landbouwbedrijf Limburgs Landschap B.V. en Stichting ROBUR.

FINANCIËLE VERANTWOORDING

Stichting het Limburgs Landschap [SLL] is keurmerkhouder van het CBF-Keurmerk. De jaarrekening 2022 is ingericht conform de in de Richtlijn Verslaggeving Fondsenwervende Instellingen [RJ650] opgenomen richtlijnen.

De Stichting wordt bestuurd door een directeur-bestuurder, waarop toezicht wordt gehouden door een Raad van Toezicht. In dit kader stelt de directeur-bestuurder de jaarrekening vast. De directeur-bestuurder legt de jaarrekening ter goedkeuring voor aan de Raad van Toezicht.

STEUNPUNT LANDSCHAPSBEHEER

Na het faillissement van IKL heeft de provincie onderzoek gedaan naar het landschapsbeheer in Limburg. Daaruit kwam naar voren dat de ondersteuning van vrijwilligers een groot gemis was en Het Limburgs Landschap is gevraagd daaraan invulling te gaan geven. De provincie heeft hiervoor een subsidie voor drie jaar beschikbaar met de intentie om dit structureel te doen. In september 2022 is de kwartiermaker aan de slag gegaan om alles in goede banen te leiden. Het steunpunt betreft een afdeling binnen Stichting het Limburgs Landschap.

LANDBOUWBEDRIJF LIMBURGS LANDSCHAP

Op 4 april 2016 heeft de Stichting Het Limburgs Landschap een landbouwbedrijf opgericht, genaamd *Landbouwbedrijf Limburgs Landschap B.V.* Het Landbouwbedrijf is statutair gevestigd in de gemeente Venlo.

Bij de oprichting zijn 1.400 aandelen geplaatst die een waarde vertegenwoordigen van € 140.000. De geplaatste aandelen zijn door de oprichter, Stichting het Limburgs Landschap, volgestort. Het Landbouwbedrijf wordt bestuurd door de directeur-bestuurder van Het Limburgs Landschap.

Alle niet verpachte akkers en graslanden van de Stichting zijn in gebruik gegeven aan de BV. Het beheer inclusief de baten en lasten betreffende de akkers en de grote grazers [runderen en paarden] zijn geheel en het beheer van de niet verpachte graslanden zijn voor een deel in deze BV ondergebracht. De kosten van het rasteren en de kosten van het maaien van de natte graslanden met wetlandtracks zijn voor rekening van de Stichting.

STICHTING ROBUR

Het bestuur van de Stichting ROBUR heeft haar jaarrekening vastgesteld. De jaarrekening van ROBUR is geconsolideerd in de nu voorliggende jaarrekening en in die hoedanigheid door de accountant gecontroleerd.

DE JAARREKENING 2022 BESTAAT UIT:

- De balans per 31 december 2022 met toelichting daarop;
- De staat van baten en lasten over het boekjaar 2022 met toelichting daarop.
In deze toelichting is mede begrepen het overzicht "Specificatie en verdeling kosten naar bestemming";
- De bestemming van het resultaat;
- De overige gegevens.

FINANCIERINGSSTRUCTUUR

De opbouw van het resultaat [overschot / tekort] dient gezien te worden tegen de achtergrond van de financieringsstructuur van SLL. Hierbij worden zeven belangrijke geldstromen onderscheiden, namelijk:

- het structurele deel van het beheer;
- het verwerven van natuurterreinen;
- het uitvoeren van projecten;
- de bijzondere inkomsten;
- het resultaat op financieel beheer [liquide middelen en beleggingen];
- de verhuur van vakantiewoningen;
- Kasteeltuinen Arcen.

Het resultaat van deze afzonderlijke geldstromen geeft het volgende beeld en kan als volgt worden toegelicht [de cijfers worden hier op een iets andere wijze gepresenteerd dan in de staat van baten en lasten]:

	2022	2021
<i>Structureel deel beheer</i>	854.145	742.849
<i>Verwerven van natuurterreinen</i>	-360.859	-621.324
<i>Projecten</i>	-1.243.605	-2.459.773
<i>Bijzondere inkomsten en uitgaven</i>	1.673.460	1.594.651
<i>Resultaat beleggingen</i>	-2.210.467	947.992
	-1.287.326	204.395
<i>Resultaat verhuur vakantiewoningen</i>	341.721	283.471
<i>Resultaat Kasteeltuinen Arcen</i>	280.745	216.303
TOTAAL	-664.860	704.169

HET STRUCTURELE DEEL VAN HET BEHEER

In het structurele deel van het beheer worden alle baten en lasten ten behoeve van de eigen organisatie verantwoord, die nodig zijn om de bedrijfsvoering naar behoren te laten functioneren. Dit onderdeel van de exploitatie wordt gefinancierd met structurele inkomsten zoals beheersubsidies, exploitatiesubsidies, bijdragen van beschermers en inkomsten uit terreinen. Steunpunt Landschapsbeheer wordt in deze geldstroom meegenomen.

HET VERWERVEN VAN NATUURTERREINEN

De verwervingskosten van natuurterreinen worden deels gefinancierd uit ontvangen subsidies van overheden.

Ongeoorloofde staatssteun

Over in het verleden ontvangen aankoopsubsidies is een juridisch geschil ontstaan. Dit speelt bij alle 12 landschappen en Natuurmonumenten.

Naar aanleiding van een klacht ingediend door enkele particuliere grondbezitters over de PNB-regeling, welke klacht volgens de Europese Commissie later zou zijn 'opgevolgd' door de Vereniging Gelijkberechtiging Grondbezitters ['VGG'], oordeelde de Europese Commissie in een besluit d.d. 2 september 2015, dat de Staat de subsidieregeling weliswaar onterecht niet van tevoren heeft aangemeld bij de Commissie, maar keurde zij de regeling achteraf alsnog goed. Zowel de VGG als de natuurbeschermingsorganisaties hebben op verschillende gronden tegen dit besluit van de Europese Commissie beroep ingesteld. De VGG heeft beroep ingesteld, omdat zij van mening is dat de formele onderzoeksprocedure had moeten worden geopend. Wij hebben mede beroep aangetekend, omdat de natuurbeschermingsorganisaties onder andere in tegenstelling tot de Europese Commissie van mening zijn dat natuurbeschermingsorganisaties als Stichting het Limburgs Landschap niet kwalificeren als 'onderneming', en aldus geen sprake is van staatssteun. Voorts is er naar het inzicht van de natuurbeschermingsorganisaties evenmin sprake geweest van een 'economisch voordeel', althans niet in de mate die de Europese Commissie lijkt aan te nemen en heeft de PNB-regeling niet geleid tot een vervalsing van de mededinging en/of een beïnvloeding van het interstatelijk handelsverkeer, omdat het alleen gaat over Nederlands natuurbeheer.

In september 2020 is er een uitspraak geweest van het EU-hof van Justitie in Luxemburg. In dit arrest zijn de conclusies van het EU-gerecht uit 2018 in stand gelaten en is geoordeeld dat de Europese Commissie de PNB-regeling middels een verkeerde onderzoeksprocedure heeft beoordeeld, en er zodoende een procedureel gebrek kleefde aan het eerdere besluit van de Europese Commissie uit 2015. Het gevolg van de arresten van het Gerecht en het EU-hof van Justitie is dat het besluit van de Europese Commissie van 2 september 2015 nietig is. De Europese Commissie zal de PNB-regeling vermoedelijk aan een hernieuwde beoordeling onderwerpen. Wij wachten de voortgang van dit hernieuwde onderzoek af en zien de uitkomst ervan wederom met vertrouwen tegemoet. In het kader van de PNB-regeling, gelijk de subsidieregelingen vóór de invoering van de PNB-regeling in 1993, werden de natuurbeschermingsorganisaties belast met de aankoop of verkrijging van gronden ten behoeve van de totstandbrenging van de Nederlandse Ecologische Hoofdstructuur [*thans: Natuurnetwerk Nederland*] met als uitdrukkelijk doel de verworven gronden planmatig te transformeren en daarmee ook financieel af te waarderen tot natuurterrein, om deze eeuwigdurend als natuur te beheren en te behouden, alsmede open te stellen. De waarde van deze terreinen is in beginsel nihil, omdat kwalitatief adequaat beheer van natuurterreinen per saldo geld kost. In die zin is er ook geen sprake van financiële bevoordeling of anderzortige begunstiging van Stichting het Limburgs Landschap, waardoor naar onze mening ook geen sprake is van staatssteun. Terugvordering van subsidies dan wel de rente daarover is naar onze mening thans ook niet aan de orde. Daarom is gelijk aan voorgaande jaren geen verplichting opgenomen in de jaarrekening. Voor de volledigheid zij opgemerkt dat mocht de Europese Commissie na herbeoordeling toch tot de conclusie komen dat sprake is van (on)verenigbare staatssteun, de Staat gedwongen kan zijn [een deel van] de ontvangen steun en/of de rente daarover terug te vorderen van de natuurbeschermingsorganisaties hetgeen materiële gevolgen kan hebben voor de financiële positie van de natuurbeschermingsorganisaties. Welk besluit de Europese Commissie zal nemen zal eerst echter moeten worden afgewacht. We blijven ons verder graag richten op onze

relatie en samenwerking met particuliere natuureigenaren, die Stichting het Limburgs Landschap van grote waarde vindt en met wie wij in grote mate belangen delen, ook ten aanzien van toekomstig natuurbeheer. De TBO's en de VGG blijven in gesprek om te verkennen of er mogelijkheden zijn om de inmiddels langlopende procedure in der minne te beslechten. [Ook] bij een minnelijke regeling dient rekening te worden gehouden met materiële gevolgen voor de financiële positie van de natuurbeschermingsorganisaties.

HET UITVOEREN VAN PROJECTEN

Hieronder vallen naast het uitvoeren van projecten natuurterreinen ook de projecten voor restauratie en groot onderhoud van onze gebouwen. De kosten van projecten natuurterreinen worden voor het grootste deel gefinancierd uit hiervoor ontvangen subsidies van overheden en particuliere fondsen. De restauratieprojecten of projecten [groot] onderhoud gebouwen worden vaak voor 60% of minder gesubsidieerd. Voor de Projecten in uitvoering is een voorziening gevormd voor de eigen bijdrage die het Limburgs Landschap moet leveren. Het betreft projecten die meerdere jaren lopen en waarvan jaarlijks een gelijk deel van de eigen bijdrage aan de voorziening toegevoegd wordt [zie 'Voorzieningen' op blz. 78].

DE BIJZONDERE BATEN EN LASTEN

De bijzondere inkomsten bestaan uit de inkomsten uit bijzondere baten, giften, legaten, nalatenschappen en bijdragen van de Nationale Postcode Loterij en dergelijke. Het resultaat van de Stichting ROBUR is als bijzondere inkomst opgenomen.

RESULTAAT OP BELEGGINGEN

Het in het treasurystatuut omschreven beleid is in 2022 aangepast. De Raad van Toezicht heeft een nieuw Kader voor financieel beheer vastgelegd. Op blz. 107 wordt dit verder toegelicht. In 2022 is volgens het oude treasurystatuut gehandeld.

RESULTAAT VERHUUR VAKANTIEWONINGEN

Een deel van de monumentale panden is gerenoveerd of gerestaureerd en wordt verhuurd als vakantie-woningen. De inkomsten die de Stichting hiermee genereert worden aangewend om de restauratie van de panden te kunnen financieren en de monumenten te onderhouden. Voor de verhuur wordt gebruik gemaakt van de diensten van een bemiddelingsbureau.

RESULTAAT KASTEELTUINEN ARCEN

Het resultaat heeft uitsluitend betrekking op de exploitatie van de Kasteeltuinen in enge zin. Hierbij is geen rekening gehouden met de doorbelasting van de kosten van directie en financiële administratie en de projectmatige uitgaven, die via de voorziening lopen. Na twee Corona-jaren heeft Kasteeltuinen Arcen een record aantal bezoekers mogen verwelkomen en een goed resultaat gerealiseerd van € 280.745.

RESERVES

De volgende reserves worden onderscheiden:

- de continuïteitsreserve;
- reserve instandhouding en restauratie gebouwen;
- reserve aankoop natuurterreinen en gebouwen.

De uitkomst van de staat van baten en lasten wordt bij besluit van de directeur-bestuurder en na goedkeuring van de Raad van Toezicht over de reserves verdeeld.

CONTINUÏTEITSRESERVE

Door deze reserve kan de Stichting plotselinge tegenvallers bufferen en kan voorkomen worden dat er bij het plotseling wegvallen van een deel van de inkomsten onmiddellijk zodanig moet worden bezuinigd dat de doelen van de Stichting in gevaar komen, of er zelfs ontslagen moeten vallen. De Stichting streeft, in lijn met de CBF-norm, naar een continuïteitsreserve van 1,5 keer de jaarlijkse kosten van het eigen personeel. Dit is tevens het maximum. In geval de continuïteitsreserve lager is, dan kan aanvulling plaatsvinden uit andere reserves, of uit eventuele overschotten op de jaarrekening. Deze reserve wordt gevoed door een dotatie bij besluit van de directeur-bestuurder na goedkeuring van de Raad van Toezicht.

Het saldo van de Continuïteitsreserve per 31-12-2021 bedroeg € 5.930.769. De jaarlijkse kosten van het eigen personeel over 2022 bedragen € 4.491.281. 1,5 maal deze personeelskosten is € 6.736.921. Om de streefwaarde te halen zou dit een toevoeging van € 806.152 betekenen. In 2022 heeft SLL door de niet-gerealiseerde koersresultaten op de beurs een negatief resultaat behaald, € 631.809 daarvan wordt aan de Continuïteitsreserve onttrokken. In 2021 heeft er – toen dankzij positieve niet-gerealiseerde koersresultaten – een toevoeging van € 688.238 plaatsgevonden. Het saldo van deze reserve per 31-12-2022 is € 5.272.210.

RESERVE INSTANDHOUDING EN RESTAURATIE GEBOUWEN

Deze reserve is bedoeld voor calamiteiten rond gebouwen of bouwwerken die niet onder de verzekering vallen en ook het bekostigen van onverwachte of tegenvallende restauraties. De Stichting streeft naar een omvang van 3 mln euro. Deze reserve wordt gevoed door een dotatie bij besluit van de directeur-bestuurder na goedkeuring van de Raad van Toezicht.

RESERVE AANKOOP NATUURTERREINEN EN GEBOUWEN

Deze reserve waarborgt onze slagkracht als zich plots bijzondere kansen voordoen. De Stichting streeft naar een omvang van 2 mln. euro. Deze reserve wordt gevoed door een dotatie bij besluit van de directeur-bestuurder na goedkeuring van de Raad van Toezicht.

BESTEMMINGSRESERVE ROBUR

De bestemmingsreserve Stichting ROBUR is uitsluitend bestemd voor materiële ondersteuning van Stichting het Limburgs Landschap. Op aanvraag zijn deze gelden beschikbaar voor projecten of aankoop natuurterreinen bij besluit van het bestuur van Stichting ROBUR.

ACTIVA DOELSTELLING

De hoogte van deze reserve is gelijk aan de hoogte van de waarde van de activa die bijdraagt aan de doelstelling van de stichting. Het betreffen de activa bedrijfsmiddelen.

ACTIVA BEDRIJFSVOERING

De hoogte van deze reservering is gelijk aan de hoogte van de waarde van de activa die er t.b.v. de bedrijfsvoering zijn. Het betreffen de activa kantoorgebouw en kantoorinventaris.

SAMENVATTEND

De hiervoor aangegeven wijze van financiering waarborgt de continuïteit in de uitvoering van de doelstellingen van de Stichting en garandeert een slagvaardige en doeltreffende inzet van beschikbare middelen.

Bossen, natuurterreinen en monumenten kunnen zo adequaat worden veiliggesteld, ingericht en onderhouden en de toegankelijkheid is blijvend gewaarborgd.

FONDSEN

De Stichting heeft drie fondsen gevormd waarvan twee op naam: *Het Bestemmingsfonds aankoop natuurterreinen – Quercus aankoopfonds natuur*, het *Verkooijfonds – fonds voor landschapsontwikkeling Gaasbeek Belfelds Randen* en het *Beusmans Jeurissen fonds*. Voor een toelichting zie 'Fondsen' op blz. 88.

VOORZIENINGEN

VOORZIENING PROJECTEN IN UITVOERING

Voor de Projecten in uitvoering is een voorziening gevormd voor de eigen bijdrage die het Limburgs Landschap moet leveren. Het betreft projecten die meerdere jaren lopen en waarvan jaarlijks een gelijk deel van de eigen bijdrage aan de voorziening toegevoegd wordt. Voor een toelichting zie 'Voorzieningen' op blz. 89.

VOORZIENING AANKOOP KLOOSTERGOED ST. PAUL

Ten behoeve van de aankoop op termijn van het Kloostergoed Missiehuis St. Paul wordt met ingang van 2018 jaarlijks € 50.000 toegevoegd aan de "voorziening Aankoop Kloostergoed St Paul", tot een maximum van € 500.000. De daadwerkelijke eigendomsoverdracht, en daarmee ook het voldoen van de aankoopssom groot € 500.000, vindt plaats zodra de laatste bewoner van het Kloostergoed vertrekt.

BESTEDINGSPERCENTAGE

Het bestedingspercentage is de verhouding van de totale bestedingen aan de doelstellingen in relatie tot de totale baten procentueel weergegeven.

Het beleid van de Stichting is erop gericht om een zo hoog mogelijk percentage van de totale baten te besteden aan de doelstelling. Het streven is om het vijfjaargemiddelde niet onder de 80% te laten zijn. Jaarlijkse verschillen zijn onvermijdelijk, doordat grondaankopen, afrekening projecten en zeker ook het resultaat van de beleggingen moeilijk beïnvloedbaar zijn. Onderstaand is de verhouding van de totale bestedingen aan de doelstellingen in relatie met de totale baten procentueel weergegeven voor de jaren 2018 t/m 2022 en het gemiddelde over deze reeks van vijf jaren:

2018	2019	2020	2021	2022	Gemiddeld
96,6%	102,5%	100,2%	97,3%	84,9%	96,3%

Voor een toelichting op het bestedingspercentage van 2022 zie blz. 95.

KOSTENPERCENTAGE BEHEER EN ADMINISTRATIE

Het kostenpercentage Beheer en Administratie is de verhouding van de kosten voor Beheer en Administratie in relatie tot de totale lasten procentueel weergegeven.

De kosten voor Beheer en Administratie zijn kosten die niet toe te rekenen zijn aan de doelstelling of werving van baten. Deze kosten zijn geen kostencategorie op zich, maar ontstaan na toerekening van de kosten aan de bepaalde bestemmingen. Deze toerekening vindt plaats op basis van de specificatie en verdeling kosten naar bestemming op blz. 96.

Het beleid van de Stichting is erop gericht om de kosten voor Beheer en Administratie zo laag mogelijk te houden met een streefpercentage van maximaal 5%. Maar kostenbeperking mag geen doel op zich zijn want dit kan ten koste gaan van de kwaliteit van de bedrijfsvoering.

Onderstaand zijn de kosten voor Beheer en Administratie en het Kostenpercentage Beheer en Administratie weergegeven voor de jaren 2018 t/m 2022 en het gemiddelde over deze reeks van jaren:

	2018	2019	2020	2021	2022	Gemiddeld
Kosten B&A	€ 391.422	€ 439.609	€ 424.645	€ 408.018	€ 411.978	€ 415.134
%	2,32%	2,80%	3,37%	2,62%	3,19%	2,86%

PERCENTAGE WERVINGSKOSTEN

Het percentage wervingskosten is de verhouding van de wervingskosten in relatie tot de som van de geworven baten [zie de 'Staat van baten en lasten'].

Het beleid van de Stichting is erop gericht dat het percentage maximaal 5% mag bedragen. Dit percentage kan echter van jaar tot jaar sterk fluctueren door incidenteel hoge baten uit aankoop- en projectsubsidies, nalatenschappen en giften.

	2018	2019	2020	2021	2022
Som van de geworven baten	€ 11.583.029	€ 9.678.113	€ 8.058.531	€ 10.412.026	€ 9.166.591
Wervingskosten	€ 215.270	€ 204.846	€ 234.442	€ 233.230	€ 223.520
Percentage wervingskosten	1,86%	2,12%	2,91%	2,24%	2,44%

BALANS <i>[na verwerking voorstel resultaatverdeling]</i>		31 DECEMBER 2022	31 DECEMBER 2021
ACTIVA	MATERIËLE VASTE ACTIVA		
	· Natuurterreinen	-	-
	· Kantoorgebouw	1.298.564	1.383.947
	· Bedrijfsmiddelen	279.679	199.502
	· Kantoorinventaris	15.096	19.943
	· Overige inventaris	189.283	216.274
		1.782.622	1.819.666
	FINANCIËLE VASTE ACTIVA		
	· Effecten	7.255.220	9.521.303
	VEESTAPEL	113.050	88.770
	VOORRADEN	35.795	26.902
	VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA		
	· Subsidies	3.010.054	3.468.574
	· Overige debiteuren	979.045	730.985
	· Projecten in uitvoering	4.144.499	4.401.464
		8.133.598	8.601.023
	LIQUIDE MIDDELEN	3.308.897	3.225.521
		20.629.182	23.283.185
PASSIVA	RESERVES		
	Continuïteitsreserve	5.298.960	5.930.769
	Bestemmingsreserves		
	· Reserve instandhouding en restauratie gebouwen	1.420.766	1.335.383
	· Reserve aankoop natuurterreinen en gebouwen	1.840.296	1.840.296
	· Bestemmingsreserve Robur	96.886	83.541
	· Activa doelstelling	279.679	199.502
	· Activa bedrijfsvoering	1.313.660	1.403.890
		4.951.287	4.862.612
	FONDSEN		
	· Bestemmingsfonds aankoop natuur	40.365	173.964
	· Verkooijenfonds	16.629	3.489
	· Beusmans Jeurissenfonds	38.833	40.100
		95.827	217.553
	VOORZIENINGEN		
	· Voorziening projecten in uitvoering	7.911.851	8.369.275
	· Voorziening aankoop Kloostergoed St. Paul	250.000	200.000
		8.161.851	8.569.275
	KORTLOPENDE SCHULDEN		
	· Niet opgenomen vakantiedagen	160.579	169.217
	· Opgebouwd vakantietoelage	117.237	104.537
	· Overige kortlopende schulden	1.843.441	3.429.222
		2.121.257	3.702.976
		20.629.182	23.283.185

STAAT VAN BATEN EN LASTEN		2022 Werkelijk	2022 Begroot	2021 Werkelijk
BATEN	· Baten van Particulieren	1.007.804	657.500	1.217.968
	· Baten van Bedrijven	128.289	99.200	275.162
	· Baten van loterijorganisaties	1.125.000	937.500	937.500
	· Baten van subsidies van overheden	6.454.800	6.375.587	7.649.977
	· Baten van andere organisaties zonder winststreven	450.698	-	332.419
	SOM VAN DE GEWORVEN BATEN	9.166.591	8.069.787	10.413.026
· Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en diensten	6.296.040	4.851.500	4.606.305	
· Overige baten en lasten	44.310	-	300.518	
SOM DER BATEN	15.506.941	12.921.287	15.319.849	
LASTEN	BESTEED AAN DOELSTELLINGEN			
	· Aankoop natuurterreinen	1.763.187	1.947.586	2.828.341
	· Projecten natuurterreinen/gebouwen	3.121.914	3.039.136	4.949.325
	· Beheer natuurterreinen/gebouwen	7.505.353	6.772.407	6.273.006
	· Steunpunt Landschapsbeheer	153.440	-	-
	· Voorlichting en belangenbehartiging	781.942	779.195	871.752
		13.325.836	12.538.324	14.922.424
	WERVINGSKOSTEN	223.520	178.978	233.230
	KOSTEN BEHEER EN ADMINISTRATIE	411.978	499.273	408.018
	SOM DER LASTEN	13.961.334	13.216.575	15.563.671
SALDO VOOR FINANCIËLE BATEN EN LASTEN	1.545.607	-295.288	-243.822	
SALDO FINANCIËLE BATEN EN LASTEN	-2.210.467	306.000	947.992	
SALDO VAN BATEN EN LASTEN	-664.860	10.712	704.170	

RESULTAATBESTEMMING 2022

TOEVOEGING/ONTTREKKING AAN:

- Continuïteitsreserve	-631.809
- Reserve instandhouding en restauratie gebouwen	85.383
- Reserve aankopen natuurterreinen	-
- Reserve instandhouding en omvorming natuurterreinen	-
- Activa doelstelling	80.177
- Activa bedrijfsvoering	-90.230
- Dotatie aan fondsen	-121.726

DOOR HET BESTUUR VAN STICHTING ROBUR BESTEMD VOOR:

· Bestemmingsreserve Stichting Robur	13.345
	-664.860

TOELICHTING OP DE BALANS EN DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

De jaarrekening 2022 is opgesteld overeenkomstig de aangepaste
Richtlijn Verslaggeving Fondsenwervende Instellingen [RJ650].

ALGEMEEN **BTW**

Stichting het Limburgs Landschap valt in beginsel volledig in de BTW. Er wordt over de opbrengsten BTW in rekening gebracht en deze wordt afgedragen. Naast deze opbrengsten ontvangt de Stichting ook bijdragen van overheden e.d. Dit zijn bijdragen die niet toerekenbaar zijn aan belaste prestaties. Hierdoor is de BTW op facturen van algemene kosten niet volledig verrekenbaar. Het pro rata percentage wordt jaarlijks opnieuw berekend. Over 2022 werd er gerekend met 68%. Dit betekent dat 32% van de betaalde BTW over de algemene kosten niet verrekenbaar is. Het niet verrekenbare deel van de BTW wordt apart als kostenpost opgevoerd. Landbouwbedrijf Limburgs Landschap valt volledig in de BTW. Samen met de stichting vormt het een fiscale eenheid voor de BTW. Stichting Robur is vrijgesteld van BTW.

WAARDERINGS- GRONDSLAGEN **ALGEMEEN**

Voor zover niet nader toegelicht, zijn activa en passiva gewaardeerd tegen nominale waarde. Alle bedragen zijn in euro's tenzij anders aangegeven.

MATERIËLE VASTE ACTIVA

NATUURTERREINEN

De natuurterreinen worden met het oog op de instandhoudingsverplichting in het kader van onze doelstellingen, geheel afgeschreven door op de verwervingskosten de subsidies en de eigen bijdrage in mindering te brengen.

KANTOORGEBOUW

In de loop van 2020 is het geheel verbouwde kantoorpand de Kloosterhof te Lomm in gebruik genomen. De verbouwing vond plaats in het kader van de bedrijfsvoering. Het pand wordt gewaardeerd tegen verbouwingskosten minus afschrijvingen.

BEDRIJFSMIDDELEN

Voor een gedetailleerd overzicht van geactiveerde bedrijfsmiddelen en afschrijvingssystematiek wordt verwezen naar bijlage B van deze jaarrekening.

De aanschaffingen ten behoeve van het terreinbeheer vinden plaats in het kader van de doelstelling, de kantoorinventaris in het kader van de bedrijfsvoering.

FINANCIËLE VASTE ACTIVA

EFFECTEN

De aandelen- en obligatieportefeuille wordt gewaardeerd tegen de beurswaarde per ultimo boekjaar.

VOORRADEN

De voorraden zijn gewaardeerd tegen kostprijs.

VORDERINGEN

De vorderingen zijn nominaal gewaardeerd.

GRONDSLAGEN VOOR RESULTATENBEPALING

De baten, waaronder begrepen de opbrengst van de Nationale Postcode Loterij, worden verantwoord in het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Voor giften en nalatenschappen betekent dit dat ze in aanmerking worden genomen in het jaar waarin een betrouwbare schatting van de omvang van de nalatenschap kan worden gemaakt. Hiervan is in ieder geval sprake bij ontvangst van de akte van verdeling.

De bestedingen worden verantwoord in het jaar waarin de verplichting is aangegaan. Bestedingen, subsidies en particuliere bijdragen met betrekking tot projecten worden verantwoord in het jaar waarin het project of een projectfase definitief is opgeleverd.

TOELICHTING OP DE BALANS

ACTIVA **MATERIËLE VASTE ACTIVA**

NATUURTERREINEN

Natuurterreinen deels gesubsidieerd door overheid

Aankopen t/m 2021	69.028.440
Aankopen 2022	568.742
Totale verwervingskosten	69.597.182
Subsidies en eigen bijdragen t/m 2021	-69.028.440
Subsidies en eigen bijdragen 2022	-568.742
BALANS PER 31 DECEMBER 2022	0

Natuurterreinen niet gesubsidieerd

Aankopen t/m 2021	25.940.101
Aankopen 2022	1.018.277
Totale verwervingskosten	26.958.378
Bijdragen derden en directe afschrijvingen t/m 2021	-25.940.101
Bijdragen derden en directe afschrijvingen 2022	-1.018.277
BALANS PER 31 DECEMBER 2022	0

Voor een specificatie van de aankopen 2022 zie bijlage A.

KANTOORGEBOUW

In de loop van 2020 is het geheel verbouwde kantoorpand de Kloosterhof te Lomm in gebruik genomen. De verbouwingskosten worden in 20 jaar afgeschreven, de installaties worden in 15 jaar afgeschreven.

	Kantoorgebouw
Balans per 1 januari 2022	1.383.947
Investerings 2022	-
Afschrijvingen 2022	-85.383
BALANS PER 31 DECEMBER 2021	1.298.564

INVENTARIS EN BEDRIJFSMIDDELEN

	Buitendienst	Kantoor
Balans per 01 januari 2022	199.502	19.943
Investerings 2022	162.566	-
Desinvesterings 2022	-	-
Afschrijvingen 2022	-82.389	-4.847
BALANS PER 31 DECEMBER 2022	279.679	15.096

De inventaris en bedrijfsmiddelen t.b.v. de buitendienst zijn direct in gebruik voor de doelstelling. De kantoorinventaris is direct in gebruik voor de bedrijfsvoering. Voor een specificatie zie bijlage B.

OVERIGE INVENTARIS, NIET IN EIGEN GEBRUIK

De Stichting kocht van 2017 t/m 2019 de inventaris t.b.v. de inrichting van het horecadeel van de Oude Pastorie, Nieuw Ehrenstein en de Grootte Heide. Ten behoeve van het gebruik van deze inventaris wordt een huurkoopovereenkomst afgesloten met de huurders van de panden. De huurkoopsom wordt door de kopers voldaan in gelijke maandtermijnen op basis van een annuïteit waarin een bedrag voor aflossing opgenomen is. De balanswaarde per 31-12-2022 bedraagt € 189.283. De inventaris gaat in eigendom over na het voldoen van de laatste huurtermijn.

	Stand per 31-12-2022	Stand per 31-12-2021
<i>Inventaris Oude Pastorie</i>	63.178	77.574
<i>Inventaris Nieuw Ehrenstein</i>	59.934	67.218
<i>Inventaris Grootte Heide</i>	66.171	71.482
	189.283	216.274

FINANCIËLE VASTE ACTIVA

EFFECTEN	Aandelen	Obligaties	Totaal
<i>Balans per 1 januari 2022</i>	5.542.699	3.978.604	9.521.303
<i>Aankopen/ontvangen</i>	-	-	-
<i>Verkopen/eindlossing</i>	-	-	-
<i>Gerealiseerd koersresultaat</i>	-	-	-
<i>Niet-gerealiseerde waardeverandering</i>	-1.530.496	-735.587	-2.266.083
Balans per 31 december 2022	4.012.203	3.243.017	7.255.220

AANDELEN

De aandelen zijn belegd in een aandelenfonds dat belegt in kwaliteitsondernemingen die voorop lopen op gebied van duurzaamheid met een verwacht langjarig rendement van ca. 8%. Het aandelenfonds is beursgenoteerd en gewaardeerd op basis van de koersen per 31 december 2022. Per 31-12-2022 bedroeg de waarde van het aandelenfonds € 4.012.203. Dit fonds keert geen dividend uit, de opbrengsten worden in het fonds herbelegd.

OBLIGATIES

Het obligatiefonds heeft een verwacht rendement van gemiddeld 2,5-3% met een gematigd risicoprofiel. Het fonds keert twee keer per jaar een deel van het behaalde resultaat uit in contanten. Per 31-12-2022 bedroeg de waarde van het obligatiefonds € 3.243.017.

De beleggingsresultaten waren in 2022 vanwege de Oekraïne oorlog, de sterk stijgende inflatie en de oplopende rentes zeer negatief. Mede naar aanleiding hiervan is het liquiditeits- en beleggingsbeleid opnieuw geëvalueerd en bijgesteld. Terugkijkend hebben we kunnen vaststellen dat het onderhavige negatieve beleggingsresultaat volgt op een aaneengesloten periode van 10 jaar met positieve beleggingsresultaten. Het cumulatieve beleggingsresultaat over de periode 2012 - 2022 bedraagt € 2,4 mln positief. Voor de vernieuwing verwijzen we naar blz. 107.

VEESTAPEL

De veestapel van het Landbouwbedrijf wordt gewaardeerd tegen de waarde per ultimo boekjaar. De waardebepaling wordt gebaseerd op de inzet van de grote grazers voor het beheer van natuurgebieden.

Het verloop van de waarde van de veestapel over 2022 is als volgt:

	Aantal	31-12-2021	Aantal	31-12-2022
<i>Rundvee</i>	145	72.870	153	103.250
<i>Paarden</i>	53	15.900	49	9.800
TOTALE WAARDE VEE		88.770		113.050

VOORRADEN

De voorraden per 31-12-2022 ter waarde van € 35.795 betreft de voorraden drukwerk en voorraden t.b.v. de Oranjerie en horeca van de Kasteeltuinen.

VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA

SUBSIDIES	Stand per 31-12-2022	Stand per 31-12-2021
<i>Subsidie exploitatiekosten</i>	2.180.908	2.155.648
<i>Betalingsrechten</i>	91.545	331.870
<i>Subsidies afgeronde projecten</i>	737.601	981.056
TOTAAL	3.010.054	3.468.574

SUBSIDIE EXPLOITATIEKOSTEN

Het te vorderen bedrag aan Subsidies exploitatiekosten overheid betreft de te ontvangen subsidie uit hoofde van de Subsidieregeling Natuur- en Landschap [SNL]. De definitieve vaststelling van de subsidie zal mei/juni 2023 plaatsvinden. Uitbetaling van het laatste jaar [jaarvergoeding 2022] zal daarna uitbetaald worden.

BETALINGSRECHTEN

Eind 2022 is een voorschot inzake de betalingsrechten van de Landbouwbedrijf Limburgs Landschap B.V. ontvangen. Het resterende bedrag is als vordering opgenomen.

SUBSIDIES PROJECTEN

De te vorderen bedragen van de subsidies van projecten betreft nog te ontvangen subsidies van de Provincie Limburg, waaronder de restauratie van de Grathemermolen en van Rijksdienst voor Ondernemend Nederland voor Versneld Natuur Herstel [kalkgraslanden Eys].

OVERIGE DEBITEUREN	Stand per 31-12-2022	Stand per 31-12-2021
<i>Belastingen</i>	205.240	116.282
<i>Huren en pachten</i>	355.331	174.299
<i>Diversen</i>	418.474	440.404
TOTAAL	979.045	730.985

BELASTINGEN

Dit betreft o.a. de terug te ontvangen BTW over het 4^e kwartaal 2022.

HUREN EN PACHTEN

Dit betreft de nog te ontvangen huren en pachten van gronden en gebouwen.

DIVERSEN

Nalatenschappen en legaten waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld zijn als vordering opgenomen voor een bedrag van € 240.000.

PROJECTEN IN UITVOERING	Stand per 31-12-2022	Stand per 31-12-2021
<i>Uitvoeringskosten</i>	23.304.262	15.955.556
<i>Vooruit ontvangen subsidies/bijdragen</i>	-19.159.763	-11.554.092
	4.144.499	4.401.464

Voor een overzicht van de projecten in uitvoering verwijzen wij naar bijlage Ci. De activiteiten van deze projecten strekken zich uit over meerdere jaren. De begrote kosten van uitgevoerde en nog uit te voeren werkzaamheden zijn gedekt door ontvangen en toegezegde subsidies of gereserveerde eigen middelen. De totale begroting van de uitvoeringskosten voor de projecten natuurterreinen en gebouwen bedraagt € 43.147.600. Deze projecten worden voor een totaalbedrag van € 31.374.100 gefinancierd met subsidies en bijdragen van derden, waarvan nog € 1.582.500 beschikt dient te worden [BPM-projecten]. De benodigde eigen bijdrage waarvoor SLL ruimte wil maken bedraagt bijna 12 miljoen euro, waarvan € 7.911.851 reeds is toegevoegd aan de voorziening projecten. In de komende begrotingsjaren zal dus nog circa 4 miljoen euro aan de voorziening projecten moeten worden toegevoegd, om al deze projecten ook daadwerkelijk in uitvoering te kunnen nemen.

LIQUIDE MIDDELEN

	Stand per 31-12-2022	Stand per 31-12-2021
<i>Banken rekening-courant saldi</i>	2.005.909	1.454.314
<i>Banken spaarrekeningen</i>	1.292.676	1.753.258
<i>Overige liquide middelen</i>	10.312	17.949
	3.308.897	3.225.521

De spaarrekeningen staan onmiddellijk, zonder boeterente, ter beschikking.

PASSIVA RESERVES

CONTINUÏTEITSRESERVE

De bestemming van de Continuïteitsreserve is toegelicht onder 'Reserves' op blz. 77. Het verloop over 2022 is als volgt:

	stand per 01-01-2022	toegevoegd	onttrokken	stand per 31-12-2022
<i>Continuïteitsreserve</i>	5.930.769	-	631.809	5.298.960

De Continuïteitsreserve is een buffer voor tegenvallers. In 2022 is een negatief resultaat ontstaan door ongunstige ontwikkelingen op de effectenbeurzen. In 2021 was er juist een positief resultaat. Het saldo van deze reserve per 31-12-2022 wordt € 5.298.960. Het saldo van de reserves was per 31-12-2020 € 5.242.531.

BESTEMMINGSRESERVES EN OVERIGE RESERVES

Het verloop over 2022 is als volgt:

	stand per 01-01-2022	toegevoegd	onttrokken	stand per 31-12-2022
<i>Instandhouding en restauratie gebouwen</i>	1.335.383	85.383	-	1.420.766
<i>Aankoop natuurterreinen en gebouwen</i>	1.840.296	-	-	1.840.296
<i>Bestemmingsreserve ROBUR</i>	83.541	13.345	-	96.886
<i>Activa doelstelling</i>	199.502	80.177	-	279.679
<i>Activa bedrijfsvoering</i>	1.403.890	-	90.230	1.313.660
TOTAAL	4.862.612	278.904	90.230	4.951.287

De aanwending van de Bestemmingsreserves door de Stichting is toegelicht onder 'Reserves' op blz. 77. Hierop rusten geen verplichtingen aan derden. De beperkte bestedingsmogelijkheid is aangebracht door de Stichting. Onder activa doelstelling wordt verstaan het vastgelegd vermogen in bedrijfsmiddelen en voorraden. Deze bedrijfsmiddelen en voorraden zijn direct beschikbaar voor de doelstelling. Het overschot van de Stichting ROBUR is toegevoegd aan de Bestemmingsreserve ROBUR.

FONDSEN

BESTEMMINGSFONDS AANKOOP NATUURTERREINEN – QUERCUS AANKOOPFONDS NATUUR

Regelmatig verbinden donateurs aan hun donatie de wens om hun bijdrage te besteden aan de aankoop van grond of een natuurgebied. Om aan deze wens tegemoet te komen heeft de Stichting een bestemmingsfonds gecreëerd, genaamd "Quercus aankoopfonds natuur" waarin deze giften gestort worden. Uit het fonds kunnen financiële bijdragen worden verleend aan specifieke aankopen. Deze aankopen worden in ons tijdschrift gecommuniceerd. Dit om de gevers te laten zien dat we aan hun wens tegemoetkomen en om potentiële gevers uit te nodigen dit voorbeeld te volgen. Ook inkomsten uit de (incidentele) verkopen van grond en uit de vestiging van zakelijke rechten worden toegevoegd aan dit bestemmingsfonds.

	stand per 01-01-2022	toegevoegd	onttrokken	stand per 31-12-2022
<i>Bestemmingsfonds aankoop natuurterreinen</i>	173.964	54.318	187.917	40.365

Dankzij de giften van donateurs en overige stortingen [€ 54.318] ten gunste van dit aankoopfonds en het in eerdere jaren opgebouwde saldo kon de Stichting in 2022 de financiering van aankopen realiseren van natuurterreinen in: Ophovense Zandberg, Weerterbos, Gennepse Hei, Linnerweerd, Exaten, Dorperheide, Landgoed Rozendaal, Vrouwenbosch en Dubbroek.

VERKOOIJENFONDS – FONDS VOOR LANDSCHAPSONTWIKKELING GAASBEEK BELFELDS RANDEN

De heer Verkooijen uit Maastricht wil door middel van periodieke schenkingen het werk van de Stichting ondersteunen. Hij wil zijn schenkingen bestemmen voor het verbeteren van natuur en landschap in Belfelds Randen. De Stichting stelde daartoe een bestemmingsfonds in, genaamd "Verkooijenfonds - fonds voor landschapsontwikkeling Gaasbeek Belfelds Randen". De Stichting kan uitgaven voor grondaankoop in dit gebied voldoen vanuit dit fonds. In 2022 heeft er geen aankoop plaatsgevonden.

	stand per 01-01-2022	toegevoegd	onttrokken	stand per 31-12-2022
<i>Verkooijenfonds</i>	3.489	13.140	-	16.629

BEUSMANS JEURISSENFONDS

Het echtpaar Beusmans Jeurissen wil door middel van periodieke schenkingen het werk van de Stichting ondersteunen, in het bijzonder in de omgeving van Sittard, waar het echtpaar heeft gewerkt en gewoond. De Stichting stelde daartoe het Beusmans Jeurissen fonds in, waaruit in het bijzonder bijdragen zullen worden verleend ten behoeve de Ruïne Stein, het Spaubekerbos en Marissen. In 2022 is er € 21.267,50 aan het project Versterking historisch parkaanleg Ruïne Stein toegevoegd.

	stand per 01-01-2022	toegevoegd	onttrokken	stand per 31-12-2022
<i>Beusmans Jeurissenfonds</i>	40.100	20.000	21.267	38.833

VOORZIENINGEN

VOORZIENING PROJECTEN IN UITVOERING

Voor de financiering van Projecten in uitvoering is een voorziening gevormd voor de eigen bijdrage die het Limburgs Landschap moet leveren. Het betreft projecten die vaak meerdere jaren lopen en waarvan jaarlijks een gelijk deel van de eigen bijdrage aan de voorziening toegevoegd wordt ten laste van de 'Projectkosten natuurterreinen/ gebouwen' [Tabel 'Uitbestede werk' op blz. 97] in de Staat van baten en lasten. In het jaar van de afrekening van het project wordt de totale eigen bijdrage aan de voorziening onttrokken. Door het hanteren van deze wijze van administreren worden jaarlijkse grote schommelingen en onevenwichtigheden in de Staat van baten en lasten voorkomen. Het verloop over 2022 is als volgt:

	stand per 01-01-2022	toegevoegd	onttrokken	stand per 31-12-2022
<i>Voorziening projecten in uitvoering</i>	8.369.275	1.379.711	1.837.135	7.911.851

VOORZIENING AANKOOP KLOOSTERGOED ST. PAUL

Ten behoeve van de aankoop op termijn van het Kloostergoed Missiehuis St. Paul wordt met ingang van 2018 jaarlijks € 50.000 toegevoegd aan de "voorziening Aankoop Kloostergoed St Paul", tot een maximum van € 500.000. De daadwerkelijke eigendomsoverdracht, en daarmee ook het voldoen van de aankoopsom groot € 500.000, vindt plaats zodra de laatste bewoner van het Kloostergoed vertrekt. In 2022 is weer € 50.000 aan deze voorziening toegevoegd zodat de omvang van deze voorziening € 250.000 bedraagt.

KORTLOPENDE SCHULDEN

NIET OPGENOMEN VAKANTIEDAGEN	Stand per 31-12-2022	Stand per 31-12-2021
	160.579	169.217

Deze balanspost is opgenomen ter dekking van de verplichtingen wegens niet opgenomen verlofdagen. De omvang van de niet opgenomen verlofdagen 2022 is vastgesteld op 3.918 uur [2021: 4.350]. Bij de waardering van deze verplichting over 2022 is een gemiddeld uurtarief van € 40,98 gehanteerd.

OPGEBOWDE VAKANTIETOESLAG	Stand per 31-12-2022	Stand per 31-12-2021
	117.237	104.537

Het van juni t/m december 2022 opgebouwde bedrag aan vakantietoeslag is als verplichting opgenomen op de balans.

OVERIGE KORTLOPENDE SCHULDEN	Stand per 31-12-2022	Stand per 31-12-2021
<i>Belastingen, heffingen en sociale premies</i>	154.132	160.495
<i>Overige crediteuren</i>	1.689.309	3.268.727
	1.843.441	3.429.222

OVERIGE CREDITEUREN

De post Overige crediteuren 2022 betreft o.a. de aankoopbedragen van gronden voor een bedrag van € 188.857 [2021: € 2.352.131] waarvoor de Stichting in 2022 de verplichting is aangegaan. Begin 2023 zijn de aktes gepasseerd en betaald. Daarnaast betreft het voor ca. € 850.000 facturen van ultimo 2022 van crediteuren die begin 2023 betaald zijn.

NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VERPLICHTINGEN

In maart 2022 is met Nelexian B.V. [Ricoh Document Center] een huurovereenkomst afgesloten. De huurovereenkomst betreffen printers op het hoofdkantoor te Lomm als ook bij de districten. De huurovereenkomst heeft een looptijd van 60 maanden. De huurverplichting betreft € 650 per maand. In 2022 is een Toyota Hilux besteld voor € 26.750 [na inruil]. Levering vindt in 2023 plaats.

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

BATEN VAN PARTICULIEREN

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
<i>Donaties van Beschermers</i>	510.213	472.500	485.476
<i>Giften en schenkingen</i>	71.750	60.000	98.204
<i>Nalatenschappen en legaten</i>	319.729	-	561.343
<i>Overige bijdragen particulieren</i>	106.112	125.000	72.945
	1.007.804	657.500	1.217.968

BATEN

DONATIES VAN BESCHERMERS

Het aantal beschermers van SLL per ultimo 2022 bedroeg 19.266. Dit aantal is 315 hoger dan het aantal op 31-12-2021 [18.951]. De ledenwervingsactie in het najaar leverde z'n 500 nieuwe beschermers op. In 2022 is een nieuw programma voor de beschermersadministratie in gebruik genomen.

GIFTEN EN SCHENKINGEN

Dit betreft de schenkingen en periodieke giften die vastgelegd zijn middels een overeenkomst van minimaal 5 jaar. Daarnaast vallen hier de spontane giften van donateurs onder.

NALATENSCHAPPEN EN LEGATEN

In 2022 betrof dit vier nalatenschappen en twee legaten. Nalatenschappen en legaten worden in het boekjaar opgenomen waarin de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Uitbetalingen in de vorm van voor-schotten worden in het boekjaar waarin ze worden ontvangen verantwoord

OVERIGE BIJDRAGEN PARTICULIEREN

In 2022 had dit betrekking op de bijdragen die deelnemers aan excursies betalen [€ 27.843] en de bijdragen van particulieren ten behoeve van aankopen, projecten en fondsen [€ 60.535].

BATEN VAN BEDRIJVEN

De Stichting ROBUR is een initiatief van het bedrijfsleven in Limburg om de Stichting het Limburgs Landschap in financiële zin te ondersteunen bij projecten en activiteiten die niet of niet geheel uit de [reguliere] exploitatie van het Limburgs Landschap kunnen worden gefinancierd. Een groep van 99 bedrijven levert een structurele bijdrage, goed voor een bedrag van € 112.067 in 2022. Verder zijn er in 2022 bedragen ontvangen uit het vestigen van zakelijk recht, deze hebben wij toegevoegd aan het Quercus aankoopfonds.

BATEN VAN LOTERIJORGANISATIES

Sinds 1997 deelt LandschappenNL als partner in de opbrengsten van de Nationale Postcode Loterij. LandschappenNL verdeelt deze opbrengst over de 19 aangesloten organisaties. In 2021 is dit contract verlengd tot 31 december 2025. In het verslagjaar ontving de Stichting een bedrag van € 937.500 [€ 937.500 in 2021]. De bijdrage wordt aangewend voor projecten ten behoeve van natuur & landschap en erfgoed en verwervingen.

Door het inrichten van het Steunpunt Landschapsbeheer heeft het Limburgs Landschap in 2022 een bijdrage van € 187.500 van de Nationale Postcode Loterij ontvangen.

BATEN VAN SUBSIDIES VAN OVERHEDEN

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
<i>Overheidssubsidies waardevermindering</i>	796.613	714.000	783.293
<i>Waardevermindering bosaanleg</i>	71.232	65.400	69.857
<i>Projectsubsidies natuurterreinen en gebouwen</i>	1.606.860	1.870.000	2.214.600
<i>Subsidieregeling Natuur en Landschap</i>	2.196.696	2.174.350	2.219.380
<i>Exploitatiesubsidie Provincie Limburg</i>	1.078.622	991.637	976.021
<i>Subsidie groene BOA's</i>	35.239	-	-
<i>Bijdragen van Gemeenten</i>	243.370	245.000	243.886
<i>Vergoeding hoogwaterschade [Wts]</i>	117.799	-	-
<i>Jaarschijven 2014 en 2015 en Mergelland/IGU</i>	-	-	598.348
<i>Tegemoetkoming TOGS en NOW</i>	-	-	207.729
<i>Betalingsrechten</i>	308.369	315.200	336.863
	6.454.800	6.375.587	7.649.977

OVERHEIDSSUBSIDIES WAARDEVERMINDERING

De provincie Limburg subsidieert de waardevermindering van grond als deze wordt omgezet van landbouwgrond naar natuur via de subsidieregelingen DHZ en SKNL.

Ten behoeve van het Deltaplan Hoge Zandgronden [DHZ] wordt de functiewijziging van grond in natte natuurparels gesubsidieerd. Het betreft de natte natuurparels Zwart Water, Dubbroek, Kaldenbroek, Roeventerpeel en Beeselsbroek. Gronden worden via de Subsidie Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap [SKNL] of DHZ gesubsidieerd, waarbij de subsidie het verschil is tussen de agrarische waarde en de restwaarde. De provincie laat de gronden taxeren. Van de Stichting wordt dus een eigen bijdrage verlangd van de restwaarde en de notarisch, advies- en bemiddelingskosten.

WAARDEVERMINDERINGSSUBSIDIE BOSAAANLEG

SLL ontvangt jaarlijks een uitkering op basis van een niet meer bestaande regeling voor waardevermindering van gronden waarop in het verleden bos is aangelegd. De waardevermindering werd indertijd gespreid over 30 jaar toegekend en uitbetaald.

PROJECTSUBSIDIES NATUURTERREINEN EN GEBOUWEN

Het betreft hier ontvangen subsidies van projecten natuurterreinen en restauratie gebouwen. Projectsubsidies worden in het jaar van afronding van het project in de staat van baten en lasten opgenomen [zie ook onder Lasten, Projecten natuurterreinen/gebouwen en bijlage C2 Projecten afgerond in 2022]. Het verschil ten opzichte van de begroting 2022 betreffende de Subsidies/bijdragen gebouwen wordt verklaard doordat minder projecten financieel afgerond konden worden omdat subsidies nog niet definitief vastgesteld waren door de subsidiegever.

SUBSIDIEREGELING NATUUR EN LANDSCHAP

Via het Subsiestelsel Natuur en Landschap [SNL] verlenen de provincies subsidie voor het behoud en de ontwikkeling van [agrarische] natuurgebieden en landschappen. Dit gebeurt o.b.v. een percentage van de standaard kostprijs per hectare van elk beheertype.

EXPLOITATIESUBSIDIE PROVINCIE LIMBURG

Jaarlijks wordt bij de provincie Limburg een subsidie aangevraagd ten behoeve van de exploitatiekosten van de stichting. Het verschil t.o.v. de begroting komt door de in 2022 verleende subsidie voor het Steunpunt Landschapsbeheer. Deze subsidie heeft een looptijd van drie jaar [september 2022 t/m augustus 2024]. Een deel van de ontvangen subsidie in 2022 is als vooruit ontvangen verantwoord.

SUBSIDIE GROENE BOA'S

Eind 2022 is er voor een tegemoetkoming van de kosten van groene BOA's een subsidieregeling opengesteld door het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Zowel personeelskosten als overige kosten zoals kleding en software worden via deze regeling voor een deel vergoed.

BIJDRAGEN VAN GEMEENTEN

Jaarlijks ontvangen wij van een aantal Limburgse gemeenten [Venlo, Stein, Eijsden-Margraten en Meerssen] een bijdrage voor het beheer van natuurterreinen en gebouwen.

VERGOEDING HOOGWATERSCHADE [WTS]

In juli 2021 heeft het Limburgs Landschap door het hoge water behoorlijk wat schade geleden. In 2021 was het nog onduidelijk welke vergoeding hier tegenover zou staan. In 2022 is de schade-uitkering op grond van de Wet tegemoetkoming schade [Wts] beschikt. Een deel van de toegekende subsidie wordt verantwoord via de projecten.

TEGEMOETKOMING TOGS EN NOW

De Stichting heeft in 2021 een toezegging voor een tegemoetkoming in het kader van de Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid [NOW] ontvangen van € 168.352. Het gehele bedrag is als bate in de Jaarrekening over 2021 opgenomen. Een voorschot van 80% is ontvangen in 2021. De afrekening en definitieve toekenning verwachten we in 2023.

BETALINGSRECHTEN

De ontvangen subsidie uit hoofde van de betalingsrechten worden door RVO [Rijksdienst voor Ondernemend Nederland] rechtstreeks op de rekening van het Landbouwbedrijf geboekt. In 2022 werd over 882 ha rechten een bedrag van € 300.669 uitgekeerd, waarover een korting van 1% in mindering is gebracht. Daarnaast was er een bate over 2021 ad € 7.700 vanwege restitutie van een restant van het risicofonds.

BATEN VAN ANDERE ORGANISATIES ZONDER WINSTSTREVEN

De Stichting ontving totaal € 250.698 van het Prins Bernhard Cultuurfonds en € 200.000 van de WCM Stichting. Het zijn bijdragen in de uitvoeringskosten van projecten en het aankopen van natuurterreinen, zoals de aankoop bij Onderste en Bovenste molen [Ulingsheide] en Eys.

BATEN ALS TEGENPRESTATIE VOOR DE LEVERING VAN PRODUCTEN EN DIENSTEN

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
<i>Huren en pachten</i>	972.911	810.000	797.450
<i>Houtverkoop</i>	377.160	110.100	276.184
<i>Opbrengst verkoop vee</i>	8.743	3.300	3.408
<i>Overige inkomsten terreinbeheer</i>	122.904	78.500	184.575
<i>Verhuur vakantiewoningen</i>	893.342	708.000	603.833
<i>Baten Kasteeltuinen Arcen</i>	3.866.922	3.114.500	2.688.251
<i>Baten Landbouwbedrijf</i>	54.058	27.100	52.604
	6.296.040	4.851.500	4.606.305

HUREN EN PACHTEN

De stijging van de inkomsten in vergelijking met de begroting 2022 betreft dan ook voornamelijk de opbrengsten uit de verhuur van bezoekerscentra met horeca. De huurprijs is gerelateerd aan de omzet die hoger dan verwacht was.

HOUTVERKOOP

In 2022 kwam bij het bosbeheer meer hout vrij dan begroot, dat tegen een hogere prijs kon worden verkocht. Door goede weersomstandigheden kon er in het Weerterbos meer bosbeheer plaatsvinden, waarbij het vrijkomende hout wordt verkocht.

OPBRENGST VERKOOP VEE

De opbrengst in 2022 betrof de verkoop van schapen.

OVERIGE INKOMSTEN TERREINBEHEER

De overige inkomsten terreinbeheer wijken positief af t.o.v. de begroting door een onkostenvergoeding van € 8.800 van SPIE i.v.m. aanbrengen van glasvezelkabels. Verder zijn er in het jaar 2022 ten opzichte van de vorige corona-jaren weer meer activiteiten van externen doorgegaan waarvoor een vergoeding wordt ontvangen.

VERHUUR VAKANTIEWONINGEN

De bezettingsgraad van de vakantiewoningen in 2022 heeft zich hersteld naar de situatie van voor Corona en was op sommige locaties zelfs beter. Dit was niet begroot. De restauratie van Kaldenbroek en de opening van Villa Nieuw Ehrenstein werpen nu hun vruchten af.

BATEN KASTEELTUINEN ARCEN

De baten van de Kasteeltuinen Arcen bestonden uit de entreegelden, parkeeromzet, horecaomzet, verkoop in de Oranjerie en overige inkomsten. Na twee Corona jaren is Kasteeltuinen Arcen weer het gehele seizoen open geweest. Wegens personele krapte hebben helaas niet alle evenementen plaatsgevonden. Het resultaat heeft uitsluitend betrekking op de exploitatie van de Kasteeltuinen in enge zin. De inkomsten die de Stichting

hiermee genereert worden aangewend om de instandhouding van het Rijksmonument Historische Buitenplaats kasteel Arcen te kunnen financieren en het monument ook te kunnen onderhouden.

BATEN LANDBOUWBEDRIJF

De baten van het Landbouwbedrijf bestonden uit de inkomsten terreinbeheer, met name de opbrengsten uit de verkoop van vee [Galloways en Koniks] en van gras- en bouwlanden.

OVERIGE BATEN EN LASTEN

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
<i>Uitgifte in erfpacht en verkoop grond te Montfort en Arcen</i>	-	-	323.124
<i>Boekwinst verkoop activa</i>	19.000	-	-
<i>Baten en lasten voorgaande jaren</i>	25.310	-	36.176
	44.310	-	359.300

De baten en lasten voorgaande jaren hebben betrekking op meerdere posten, waaronder te veel gereserveerde toeristenbelasting en verzekeringspremie.

BESTEDINGSPERCENTAGE

Onderstaand is de verhouding van de totale bestedingen aan de doelstellingen in relatie met de totale baten procentueel weergegeven voor de jaren:

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
<i>Totaal bestedingen aan de doelstelling</i>	12.263.852	12.538.324	14.922.424
<i>Totaal baten</i>	14.444.957	12.921.287	15.319.949
BESTEDINGSPERCENTAGE	84,9%	97,0%	97,4%

Het beleid van de Stichting is erop gericht om een zo hoog mogelijk percentage van de totale baten te besteden aan de doelstelling. Dit percentage kan echter van jaar tot jaar sterk fluctueren. Het streven is om het vijfjaargemiddelde niet onder de 80% te laten zijn [zie 'Bestedingspercentage' blz. 78]. Het gemiddeld percentage over 2018 t/m 2022 bedraagt 96,3%.

SPECIFICATIE EN VERDELING KOSTEN NAAR BESTEMMING

BESTEMMING	DOELSTELLING					
	Lasten	Aankoop	Projecten	Beheer	Steunpunt Landschaps- beheer	Voorlichting en belangen- behartiging
Verwervingen	1.666.902					
Uitbesteed werk*			2.945.201	3.900.944		
Organisatiekosten terreinbeheer			15.598	131.032		10.305
Heffingen en verzekeringen				220.340		
Publiciteit en communicatie						245.389
Personeelskosten	87.282	95.490	3.084.884	89.543	458.977	
Huisvestingskosten	3.998	20.188	21.088	5.397	23.986	
Kantoor en algemene kosten	5.005	45.437	147.065	58.500	43.285	
TOTAAL	1.763.187	3.121.914	7.505.353	153.440	781.942	

* incl. doorbelasting eigen uren medewerkers

TOELICHTING LASTEN VERDELING

Op basis van bovenstaande tabel

ALGEMEEN

De toerekening van de kosten naar bestemming geschiedt op bedrijfseconomische basis, waarbij rekening gehouden wordt met de besteding van tijd en middelen aan de onderdelen. Deze onderdelen zijn: de bestedingen aan de doelstellingen, werving van baten en de kosten beheer en administratie [zie tabel 'Specificatie en verdeling kosten naar bestemming' hierboven]. Hieronder zijn de kostenposten gespecificeerd en toegelicht.

VERWERVINGEN

In 2022 werden natuurterreinen aangekocht of werden verplichtingen aangegaan voor de aankoop van natuurterreinen voor een bedrag van totaal € 1.587.019 [2021: € 2.713.933] waarvan € 568.742 met waardeverminderingssubsidie van de Provincie Limburg [met een eigen bijdrage van € 89.445] en werd voor € 1.018.277 aangekocht zonder subsidie [zie bijlage A]. Daarnaast werd voor € 14.447 uitgegeven voor de betaling van pacht. Tevens werd ons t.b.v. advies en bemiddeling € 15.436 in rekening gebracht. Daarnaast werd ten behoeve van de aankoop op termijn van het Kloostergoed Missiehuis St. Paul € 50.000 toegevoegd aan de "voorziening Aankoop Kloostergoed St Paul" [zie blz. 78, 'Voorzieningen'].

	WERVINGS- KOSTEN	BEHEER EN ADMINISTRATIE	TOTAAL 2022	BEGROOT 2022	TOTAAL 2021
			1.666.902	1.860.005	2.713.933
			6.846.145	6.059.595	7.928.389
	4.836		161.771	129.100	139.136
			220.340	190.000	206.632
	12.167		257.556	264.000	352.427
	166.918	236.844	4.219.938	4.195.100	3.681.149
	6.996	22.287	103.940	106.425	111.990
	32.603	152.847	484.742	412.350	430.015
	223.520	411.978	13.961.334	13.216.575	15.563.671

UITBESTEED WERK

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
<i>Projectkosten natuurterreinen en gebouwen</i>	2.945.201	2.758.345	4.902.906
<i>Beheerkosten algemeen</i>	59.575	63.400	53.260
<i>Beheerkosten bossen</i>	258.761	236.000	211.633
<i>Beheerkosten graslanden</i>	352.219	281.100	312.600
<i>Beheerkosten grote grazers</i>	14.192	24.800	25.988
<i>Beheerkosten kleine grazers</i>	23.359	12.500	8.710
<i>Beheer tuinen en parken</i>	54.692	83.600	52.778
<i>Beheerkosten bouwlanden</i>	148.859	124.800	136.710
<i>Beheer overige natuurterreinen</i>	103.216	167.300	110.306
<i>Beheer landschapselementen</i>	86.592	96.200	86.237
<i>Beheerkosten grotten</i>	32.880	45.000	12.924
<i>Beheerkosten recreatie</i>	164.574	180.300	172.133
<i>Beheerkosten toezicht</i>	8.441	19.250	18.747
<i>Beheerkosten gebouwen</i>	235.683	199.000	180.832
<i>Beheer wegen en waterlopen</i>	24.814	41.500	42.822
<i>Beheerkosten vakantiewoningen</i>	368.036	244.500	232.182
<i>Bemiddelingskosten vakantiewoningen</i>	183.585	142.500	122.025
<i>Beheerkosten Kasteeltuinen</i>	1.781.466	1.339.500	1.245.596
	6.846.145	6.059.595	7.928.389

De posten uitbesteed werk die een significante afwijking laten zien t.o.v. de begroting worden hier toegelicht:

PROJECTKOSTEN NATUURTERREINEN EN GEBOUWEN

Voor een toelichting zie bijlage C2 en “subsidies projecten”.

Het uitbesteed werk in projecten natuurterreinen omvat naast de kosten van derden tevens de doorberekende kosten van eigen medewerkers. Deze kosten zijn gewaardeerd tegen de uurloonkosten incl. overhead. De kosten van de projecten natuurterreinen die in 2022 zijn afgerond, bedroegen € 108.962, de kosten van de afgeronde projecten gebouwen bedroegen € 3.368.331 [zie bijlage C2]. Om de uitvoeringskosten van de afgeronde projecten in evenwicht te brengen met de projectsubsidies, zodat het resultaat van de afgeronde projecten nihil is, werd € 1.795.487 uit de voorziening Projecten in uitvoering gehaald. Hiervoor was er voldoende gereserveerd in de voorziening.

Daarnaast is voor de financiering van Projecten in uitvoering een voorziening gevormd voor de eigen bijdrage die het Limburgs Landschap moet leveren. Het betreft meestal projecten die meerdere jaren lopen en waarvan jaarlijks een gelijk deel van de eigen bijdrage aan de voorziening toegevoegd wordt. In het jaar van de afrekening van het project wordt de totale eigen bijdrage aan de voorziening onttrokken. In 2022 werd hiervoor € 1.285.605 aan de Voorziening toegevoegd.

BEHEERKOSTEN BOSSEN

Het verschil tussen de werkelijke beheerkosten 2022 en de begroting is ca. 23.000 groot. Door goede weersomstandigheden kon er in het Weerterbos meer bosbeheer plaatsvinden, waarbij het vrijkomende hout wordt verkocht. Dit brengt extra kosten met zich mee. Verder zijn er in het voorjaar bij Cottessen extra werkzaamheden geweest na een storm en zijn m.n. in Noord-Limburg meer kosten gemaakt i.v.m. het vrijstellen van toekomstbomen en bestrijding van Amerikaanse vogelkers.

BEHEERKOSTEN GRASLANDEN

De beheerkosten van de niet verpachte graslanden zijn voor rekening van het Landbouwbedrijf. Alleen de kosten van het opruimen van oude rasters, de aanleg van nieuwe raster en de kosten van maaien met wetlandtracks zijn voor rekening van SLL. De grote overschrijding van de beheerkosten graslanden heeft o.a. te maken met de stijging van de brandstofprijzen van de grote landbouwmachines waarmee de werkzaamheden worden uitgevoerd en de extra kosten i.v.m. nieuw rasterwerk langs recent verworven percelen in Midden-Limburg. Het rasteren is in 2022 duurder geworden.

BEHEERKOSTEN GROTE GRAZERS

De beheerkosten van de grote grazers, het rundvee en de paarden, zijn voor rekening van het Landbouwbedrijf.

BEHEERKOSTEN KLEINE GRAZERS

Tot en met 2021 werden de kosten van de kleine grazers voor een groot deel onder de zogenaamde PAS-projecten geboekt. Omdat er in 2022 lange tijd geen projectbeschikking was en deze kosten wel gemaakt moesten worden voor continuïteit van het beheer, zijn deze ten laste gekomen van beheerkosten kleine grazers.

BEHEERKOSTEN TUINEN EN PARKEN

Goede inzet van vrijwilligers en het droge weer waardoor er weinig onkruidgroei was zorgde voor lagere kosten. Daarnaast is er bij Nieuw Ehrenstein geen groot onderhoud uitgevoerd, daar er nog volop aan de afbouw van vakantiewoningen werd gewerkt. Deze post was wel begroot.

BEHEERKOSTEN BOUWLANDEN

De beheerkosten van de bouwlanden die door het Limburgs Landschap aan het Landbouwbedrijf in gebruik gegeven zijn, zijn voor rekening van het Landbouwbedrijf.

BEHEERKOSTEN OVERIGE NATUURTERREINEN

Een deel van het beheer i.v.m. het waarborgen van de stroomlijn langs de Maas [Eijsderbeemden, Kleine Weerd en Pietersplas] zijn naar 2023 geschoven. Hierdoor zijn er minder kosten gemaakt dan begroot.

BEHEERKOSTEN LANDSCHAPSELEMENTEN

Vanwege personele krapte is een deel van het geplande werk niet uitgevoerd. Het gaat hier om met name over het opschonen van vennen en poelen buiten N2000-gebieden, zoals bij Gennep.

BEHEERKOSTEN GROTTEN

In de begrotingspost was het verstevigen van de Curfstunnel opgenomen. Omdat geen stabiliteitskeuring plaats kon vinden is dit in 2022 echter niet gelukt. Er is dan ook minder uitgegeven dan begroot.

BEHEERKOSTEN RECREATIE

Het vervangen van inforuiven is niet uitgevoerd in verband met vertraging bij de uitrol van het wandelknooppuntennetwerk dat op de infopanelen moet worden weergegeven. Verder zijn er extra kosten geweest het afvoeren van een illegale boot en het plaatsen van extra verbodsborden.

BEHEERKOSTEN TOEZICHT

De kosten van toezicht door de groene brigade [Provincie Limburg] werden niet in rekening gebracht. Daarnaast zijn vooral in 2021 kosten gemaakt naar aanleiding van de implementatie van de nota toezicht.

ONDERHOUDSKOSTEN GEBOUWEN

De onderhoudskosten van de gebouwen zijn ca. € 36.000 hoger dan begroot. Dit komt met name door een controle bij Kasteel Elsloo waarna de brandbeveiliging is verbeterd [€ 20.000] en herstelwerkzaamheden in de molenaarswoning in Arcen ten gevolge van het hoogwater in 2021. Hier staat wel een schade-uitkering van Wts tegenover. Daarnaast zijn er diverse lekkages verholpen.

BEHEER WEGEN EN WATERWEGEN

In 2022 is er minder maaiwerk verricht. Ook het opknappen van parkeerplaatsen is maar beperkt opgepakt. Deze kosten zullen wel nog in 2023 gemaakt moeten worden.

BEHEERKOSTEN VAKANTIEWONINGEN

In 2022 zijn er extra kosten geweest voor de inrichting van de tuinen. Bij diverse vakantiewoningen zijn nieuwe schimmeltoestellen geplaatst die voldoen aan de geldende veiligheidsvoorschriften. Dit was niet begroot. Verder zijn er in 2022 meer onderhoudskosten geweest dan begroot. Bij Cottessen was er een lekkage en bij Kaldenbroek is er een watermeter en -put vervangen. Verder waren er prijsstijgingen ten gevolge van de algemene inflatie.

BEMIDDELINGSKOSTEN VAKANTIEWONINGEN

De bemiddelingskosten zijn gerelateerd aan de huuropbrengst. Vanwege de eerdere Coronajaren is er voorzichtig begroot. Met een bezettingsgraad die terug is op het niveau van voor Corona nemen ook deze kosten evenredig toe.

BEHEERKOSTEN KASTEELTUINEN

Vlak voordat de tuinen opengingen werd duidelijk dat de Casa Verde wegens veiligheid voor de bezoekers niet opengesteld zou mogen worden. Er werden extra kosten gemaakt voor de hierdoor benodigde omleidingsroute. Gedurende het seizoen bleek helaas dat sloop van de Casa de enige mogelijkheid was. Deze sloop heeft eind 2022 plaatsgevonden, wat bijna € 100.000 kostte. De beheerkosten van de Kasteeltuinen Arcen bestonden uit de kosten voor marketing en evenementen, de inkoop en kosten van de horeca en de Oranjerie, de kosten van tuinen en gebouwen en overige kosten. Het uiteindelijke resultaat was € 180.000 hoger dan begroot, waarmee de Kasteeltuinen ondanks tegenslag toch een erg mooi jaar draaide.

ORGANISATIEKOSTEN TERREINBEHEER

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
<i>Exploitatiekosten auto's</i>	136.338	102.900	116.609
<i>Kosten tractoren/machines</i>	25.433	26.200	22.527
	161.771	129.100	139.136

EXPLOITATIEKOSTEN AUTO'S

Grotere reparaties van verschillende auto's en de hogere brandstofkosten hebben bijgedragen aan de overschrijding van de begroting.

KOSTEN TRACTOREN/MACHINES

Deze kosten komen ongeveer overeen zoals begroot.

HEFFINGEN EN VERZEKERINGEN

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
<i>Waterschapslasten en OZB</i>	82.958	85.000	81.891
<i>Assurantiekosten en -premies</i>	137.382	105.000	105.015
<i>Ruilverkavelingsrente</i>	-	-	19.726
	220.340	190.000	206.632

WATERSCHAPSLASTEN EN OZB

Deze kosten zijn licht gestegen. Dit komt door de wijzigingen in de WOZ-waarden en door uitbreiding van het areaal.

ASSURANTIEKOSTEN EN -PREMIES

Totaal zijn de premies hoger uitgevallen dan begroot. Door toenemende schades laten de assurantiepremies een opwaartse trend zien. Daarnaast worden de onroerende zaken roulerend getaxeerd. Meestal stijgt hierdoor de waarde, waardoor de grondslag van de verzekeringspremie stijgt.

RUILVERKAVELINGSRENTE

Door grondaankopen steeg de ruilverkavelingsrente in voorgaande jaren. In 2021 is besloten om de ruilverkavelingsrente af te kopen, omdat dit per saldo kosten bespaart. Er was een klein bedrag begroot in 2022 voor nieuwe aankopen met ruilverkavelingsrente, maar die hebben zich niet voorgedaan.

PUBLICITEIT EN COMMUNICATIE

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
<i>Kosten periodiek</i>	97.997	90.000	98.984
<i>Kosten mediaproducties en -samenwerkingen</i>	35.059	42.000	42.967
<i>Ov. kosten voorlichting en belangenbehartiging</i>	108.118	114.000	198.942
<i>Kosten vrijwilligers</i>	16.382	18.000	11.033
	257.556	264.000	351.926

KOSTEN PERIODIEK

De kosten van het kwartaalblad vallen € 10.000 hoger uit dan begroot, met name door gestegen papierprijzen.

KOSTEN MEDIAPRODUCTIES EN -SAMENWERKINGEN

De opnamen en uitzendingen gemaakt in samenwerking met en uit te zenden door L1 hebben ook in 2022 plaatsgevonden. Er is zowel een voorjaars- als een najaarsserie van 6 afleveringen geweest.

OVERIGE KOSTEN VOORLICHTING EN BELANGENBEHARTIGING

Om de stijging van de kosten van de periodiek op te vangen is er terughoudend omgegaan met het maken van overige kosten.

KOSTEN VRIJWILLIGERS

De kosten van de vrijwilligers vielen ca. € 1.300 hoger uit dan begroot.

PERSONEELSKOSTEN

Om de Personeelskosten te kunnen vergelijken met de begroting 2022 en de cijfers van 2021 zijn de personeelskosten van het Limburgs Landschap excl. Kasteeltuinen en de personeelskosten van de Kasteeltuinen in aparte tabellen weergegeven. De gezamenlijke personeelskosten zijn daarnaast in een tabel opgenomen.

PERSONEELSKOSTEN EXCL. KASTEELTUINEN

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
<i>Lonen en salarissen</i>	2.003.063	1.996.150	1.863.807
<i>Werknemersverzekeringen</i>	460.601	431.600	422.114
<i>Pensioenverzekeringen</i>	246.664	269.750	270.858
<i>Ontvangen ziekengeld</i>	-22.744	pm	-
<i>Reiskosten</i>	61.696	80.000	65.395
<i>Overige personeelskosten</i>	90.295	52.600	61.864
	2.839.575	2.830.100	2.684.038
<i>Doorberekende personeelskosten</i>	-435.975	-310.000	-468.368
	2.403.600	2.520.100	2.215.670

LONEN EN SALARISSEN EN WERKNEMERS- EN PENSIOENVERZEKERINGEN

De kosten van lonen en salarissen, werknemersverzekeringen en pensioenverzekeringen stegen licht t.o.v. de begroting 2022 met ca. € 12.800.

In district noord is een vacature nog niet ingevuld en bij de afdeling bedrijfsvoering zijn de taken anders ingedeeld na pensionering van een collega. Bij Hoogcruts hebben we iemand ingehuurd wat niet begroot was.

REISKOSTEN

Door COVID-19 heeft er een verschuiving plaatsgevonden hoe overleggen plaats vinden. Het digitaal overleggen is goed ingeburgerd, waardoor de kosten lager uitvielen dan begroot.

OVERIGE PERSONEELSKOSTEN

Het verschil tussen werkelijke kosten 2022 en de begroting 2022 is voornamelijk het gevolg van een studiereis die ruim € 10.000 heeft gekost en een Periodiek Medisch Onderzoek [€ 8.700] die aan het eind van het jaar is aangeboden aan het personeel. Deze kosten waren niet begroot. Verder zijn er meer collega's gedurende het jaar 2022 op cursus geweest, o.a. door het inhalen na Corona en ten behoeve van het vergroten van de werkveiligheid.

DOORBEREKENDE PERSONEELSKOSTEN

De doorberekende personeelskosten betreft door de subsidiegevers vergoede kosten voor de inzet van eigen medewerkers in projecten [€ 435.975].

PERSONEELSKOSTEN KASTEELTUINEN

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
<i>Lonen en salarissen</i>	1.318.979	1.191.500	1.075.387
<i>Werknemersverzekeringen</i>	314.969	285.000	266.806
<i>Pensioenverzekeringen</i>	132.814	133.500	120.233
<i>Ontvangen ziekengeld</i>	-32.607	pm	-51.115
<i>Reiskosten</i>	49.180	33.000	40.828
<i>Overige personeelskosten</i>	33.003	32.000	13.340
	1.816.338	1.675.000	1.465.479

LONEN EN SALARISSEN EN WERKNEMERS- EN PENSIOENVERZEKERINGEN

De werkelijke kosten van lonen en salarissen waren ca. € 127.479 hoger dan begroot. 2022 was een lastig jaar om met name aan horecapersoneel te komen, hierdoor is er ook meer gewerkt met inhuurkrachten wat duurder is. Daarnaast worden personeelskosten horeca deels bepaald door de kosten van oproepkrachten. 2022 was met 186.000 bezoekers een goed jaar wat extra kosten met zich meebrengt.

OVERIGE PERSONEELSKOSTEN

Deze kosten zijn in lijn met de begroting.

PERSONEELSKOSTEN TOTAAL

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
Lonen en salarissen	3.322.042	3.187.650	2.939.194
Werknemersverzekeringen	775.570	716.600	688.920
Pensioenverzekeringen	379.478	403.250	391.091
Ontvangen ziekengeld	-55.351	-	-51.115
Reiskosten	110.876	113.000	106.223
Overige personeelskosten	123.298	84.200	75.204
	4.655.913	4.505.100	4.149.517
Doorberekende personeelskosten	-435.975	-310.000	-468.368
	4.219.938	4.195.100	3.545.920

PERSONEELSBESTAND

Over 2022 bedroeg het gemiddeld aantal personeelsleden [fte] 71,7. Het gemiddeld aantal fte excl. Kasteeltuinen was 36,1 [over 2021 bedroeg dit 35,8]. Het gemiddeld aantal fte van de Kasteeltuinen nam toe met 4,0 fte tot 35,6 [2021 = 31,6 fte]. In 2022 is een nieuwe tuinbaas begonnen en ook een medewerker evenementen en activiteiten. Verder is een extra medewerker Marketing en Communicatie in dienst geweest als vervanging i.v.m. zwangerschap.

Deze medewerkers zijn als volgt verdeeld over de verschillende afdelingen:

Directie	1,0 fte
Directie-assistent	1,0 fte
Afdeling kwaliteitszorg/ecologie	2,6 fte
Afdeling bedrijfsvoering	6,8 fte
Afdeling projecten en gebouwenbeheer	4,4 fte
Afdeling voorlichting/externe betrekkingen	3,6 fte
Afdeling rentmeesterij	1,0 fte
Afdeling terreinbeheer	15,3 fte
Afdeling steunpunt landschapsbeheer	0,4 fte
Afdeling Kasteeltuinen	35,6 fte
TOTAAL PERSONEELSBESTAND	71,7 fte

HUISVESTINGSKOSTEN

Deze kosten betreffen de onderhoudslasten, schoonmaakkosten, kosten voor energie en overige huisvestingskosten en de afschrijvingen van het kantoor te Lomm. Voor 2022 bedraagt de afschrijving € 85.383.

KANTOOR- EN ALGEMENE KOSTEN

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
<i>Automatisering</i>	78.707	55.000	75.517
<i>Kantoorbenodigdheden/onderhoud inventaris</i>	11.831	20.000	7.380
<i>Porto-, kopieer- en telefoonkosten</i>	39.122	30.000	41.576
<i>Accountantskosten</i>	33.692	35.000	47.339
<i>Advieskosten</i>	19.146	10.000	12.293
<i>Kosten salarisadministratie</i>	8.769	10.400	7.743
<i>Bijdrage LandschappenNL</i>	103.487	56.600	53.562
<i>Kosten Brancheorganisaties</i>	26.394	30.000	25.710
<i>Dotatie dubieuze debiteuren</i>	-	-	59.555
<i>Niet aftrekbaar deel BTW</i>	53.368	60.000	-
<i>Overige kantoorkosten</i>	41.195	38.000	40.328
<i>Kantoorkosten werkschuren</i>	39.459	41.900	43.068
<i>Algemene kosten ROBUR en Landbouwbedrijf</i>	24.433	20.450	11.973
	479.601	407.350	426.044

AUTOMATISERING

Het verschil tussen de begroting en werkelijk 2022 groot ca. € 5.000 is te verklaren door het meer uitbesteden voor ondersteuning i.v.m. het anders verdelen van taken bij de afdeling bedrijfsvoering na pensionering van een collega.

KANTOORBENODIGDHEDEN/ONDERHOUD INVENTARIS

Het verschil tussen de begroting en de werkelijk kosten over 2022 komt met name door de aanschaf van nieuwe bureaustoelen naar aanleiding van een advies over juiste werkhouding.

PORTO-, KOPIEER- EN TELEFOONKOSTEN

De toename van deze kosten wordt veroorzaakt doordat er dit jaar een nieuw contract is afgesloten voor printers en hogere telefoonkosten door vervanging van telefoons.

ACCOUNTANTSKOSTEN

Helaas kennen de accountantskosten een oplopende trend.
De toenemende eisen die aan controles gesteld worden zijn daarvan een oorzaak.

ADVIESKOSTEN

De advieskosten zijn in 2022 hoger dan begroot door het dossier gelijkberechtiging.

BIJDRAGE LANDSCHAPPENNL EN KOSTEN BRANCHEORGANISATIES

De bijdrage voor LandschappenNL is verdubbeld vanwege de ondersteuning die het Steunpunt Landschapsbeheer vanuit onze koepel krijgt. Dit was niet begroot.

DOTATIE DUBIEUZE DEBITEUREN

Door de Corona-crisis hebben enkele horecaondernemers het in 2020-2022 zwaar gehad. Conform de formule van de Hoge Raad zijn er kortingen gegeven. Voor de achterstallige huren zijn er betalingsregelingen getroffen.

NIET AFTREKBAAR DEEL BTW

Het niet aftrekbare deel van de BTW wordt vanaf 2022 verantwoord onder de bureau- en apparaatskosten, daar de BTW daar ook op betrekking heeft. Voorheen stonden deze kosten bij overige baten en lasten. Een toelichting staat op blz. 82.

OVERIGE KANTOORKOSTEN

In deze post zit o.a. de bankkosten, waaronder de negatieve rente. Deze post was te laag begroot.

KANTOORKOSTEN WERKSCHUREN

De kantoorkosten werkschuren zijn hoger dan begroot door hogere kosten van onder meer het gas. Daarnaast lopen nu alle printers via het nieuw afgesloten printercontract.

ALGEMENE KOSTEN ROBUR EN LANDBOUWBEDRIJF

De algemene kosten van Robur vielen hoger uit dan begroot, dit komt doordat de Roburdag i.v.m. Corona eerdere jaren geen doorgang vond. In 2022 is er een extra feestelijke editie geweest.

BELONING DIRECTIE

Stichting Het Limburgs Landschap wordt geleid door één directeur. De beloning van de directeur geschiedt conform de CAO Bos en Natuur, ondernemingsdeel De Landschappen. Er wordt aan de directeur geen leaseauto beschikbaar gesteld, tevens worden er aan de directeur geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

Het jaarinkomen van de directeur-bestuurder [in loondienst] [€ 106.191] blijft binnen het maximum van € 148.215 [1 FTE/12 mnd.] volgens de Regeling beloning directeuren van goededoelenorganisaties. Ook het jaarinkomen, de belaste vergoedingen/bijtellingsen, de pensioenlasten, de pensioencompensatie en de overige beloningen op termijn samen [€ 128.289], blijven binnen het in de regeling opgenomen maximum van € 216.000 per jaar. De BSD-score bedraagt 480. De BSD [BasisScore Directiefunctie] is één van de normen waar het CBF op toetst. De BSD-score is door de Raad van Toezicht vastgesteld.

Naam Functie	W.F.G. Alblas directeur-bestuurder
Dienstverband	
Aard [looptijd]	onbepaald
Uren	37
Parttime percentage	100
Periode	01/01 - 31/12
Bezoldiging	
Jaarinkomen	
· bruto loon/salaris	98.408
· vakantiegeld	7.783
· vaste eindejaarsuitkering	-
· niet opgenomen vakantiedagen	-
TOTAAL JAARINKOMEN	106.191
Belastbare vergoedingen/bijtellingsen	953
Pensioenlasten [werkgeversdeel]	21.145
Overige beloningen op termijn	-
Uitkeringen beëindiging dienstverband	-
TOTAAL LASTEN EN VERGOEDINGEN	22.098
TOTAAL BEZOLDIGING 2022	128.289
TOTAAL BEZOLDIGING 2021	125.388

Voor een toelichting op het beleid en de uitgangspunten voor de directiebezoldiging zie hoofdstuk 5.1 van het jaarverslag.

De personeelslasten van de directeur-bestuurder waren hoger in 2022 t.o.v. 2021. Deze stijging hield verband met de algemene salarisstijging volgens de CAO van ca. 2% [= € 2.209]. Als gevolg daarvan waren de Pensioenlasten ook hoger [€ 41], samen € 2.250.

RAAD VAN TOEZICHT

Er vindt geen bezoldiging van Raad van Toezicht plaats.

Ook zijn aan hen geen leningen, voorschotten en garanties verstrekt.

ALGEMENE KOSTEN BEHEER EN ADMINISTRATIE

De kosten voor beheer en administratie [zie 'Specificatie en verdeling kosten naar bestemming' op blz. 96] zijn die kosten die de Stichting maakt in het kader van de [interne] beheersing en administratievoering en niet worden toegerekend aan de doelstelling of de werving van baten. De toerekening van deze kosten geschiedt op bedrijfseconomische basis, waarbij rekening gehouden wordt met de besteding van tijd en middelen.

Het beleid van de Stichting is erop gericht om de kosten voor beheer en administratie binnen de perken te houden met een streefpercentage van maximaal van 5% van de totale lasten. Maar kostenbeperking mag geen doel op zich zijn want dit kan ten koste gaan van de kwaliteit de bedrijfsvoering. Het gemiddeld percentage over 2018 t/m 2022 bedraagt 2,86%.

Onderstaand zijn de kosten beheer en administratie en de verhouding van deze kosten in relatie met de totale lasten procentueel weergegeven voor de jaren:

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
<i>Kosten Beheer en administratie</i>	€ 411.978	€ 457.273	€ 408.018
KOSTENPERCENTAGE	3,19%	3,46%	2,62%

PERCENTAGE WERVINGSKOSTEN

Onderstaand is de verhouding van de wervingskosten in relatie met de som van de geworven baten procentueel weergegeven voor de jaren:

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
<i>Som van de geworven baten</i>	8.688.089	8.069.787	10.413.026
<i>Wervingskosten</i>	223.520	178.978	233.230
	2,57%	2,22%	2,62%

SALDO FINANCIËLE BATEN EN LASTEN

Het saldo van de financiële baten en lasten kan als volgt worden gespecificeerd:

	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
Rente [bank]tegoeden	8.069	8.000	4.129
Aandelen:			
· Niet-gerealiseerde waardeveranderingen	-1.530.496	250.000	895.622
Obligaties:			
· Dividend obligaties	47.547	48.000	55.938
· Niet-gerealiseerde waardeveranderingen	-735.587	-	-7.697
SALDO FINANCIËLE BATEN EN LASTEN	-2.210.467	306.000	947.992

RENTE

De rente-tegoeden hebben uitsluitend betrekking op de rente over de huurkoopsom van de inventaris t.b.v. de inrichting van het horecadeel van de Oude Pastorie, Nieuw Ehrenstein en de Grootte Heide. De rente over banktegoeden is nihil. Over banktegoeden boven een bepaald saldo is een negatieve rente geheven. Deze negatieve rente is onder bankkosten geboekt.

AANDELEN

De aandelen zijn belegd in een aandelenfonds dat belegt in kwaliteitsondernemingen die vooroplopen op gebied van duurzaamheid met een verwacht langjarig rendement van ca. 8%. Dit fonds keert geen dividend uit, de opbrengsten worden in het fonds herbelegd. Het negatieve koersresultaat over 2022 [27,6%] was niet begroot. In de begroting werd zoals gebruikelijk uitgegaan van een rendement van 5%. Het negatieve resultaat komt doordat de aandelenmarkten over 2022 wereldwijd fors onder druk stonden. Dit is mede het gevolg van de oorlog in Oekraïne en de daaropvolgende energiecrisis. Op dit aandelenfonds werd een negatieve niet-gerealiseerde waardeverandering van € 1.530.496 geboekt.

OBLIGATIES

Er is belegd in een obligatiefonds met een verwacht rendement van gemiddeld 2,5-3% met een gematigd risicoprofiel. Op dit obligatiefonds werd in 2022 een negatieve niet-gerealiseerde waardeverandering van € 735.587 geboekt, vanwege de sterk gestegen rente in 2022. Daarnaast keert het fonds elk halfjaar, indien het rendement het toelaat, een dividend uit. Over 2022 bedroeg deze uitkering € 47.547.

KADERS VOOR FINANCIËEL BEHEER

In 2022 heeft de Raad van Toezicht het beleid rondom het financieel beheer herzien.

De belangrijkste elementen van de nieuwe kaders voor financieel beheer zijn:

- Het niveau van de minimaal beschikbare liquide middelen wordt periodiek bepaald op basis van een 24-maands liquiditeitsprognose met een vereiste minimum buffer.
- Dat deel van de beschikbare middelen dat niet als liquide middelen dient te worden aangehouden, kan worden belegd, tot een maximum van 50% van de totaal beschikbare middelen.
- De doelstelling bij het te beleggen vermogen is om het vermogen in reële termen [d.w.z. rekening houdend met inflatie] in stand te houden.

- Het zgn. 'defensieve' beleggingsmandaat wordt uitgevoerd door een externe professionele partij.
- Er wordt alleen duurzaam belegd door middel van een zgn. ESG Fondsenmandaat.
- Per kwartaal worden de beleggingsresultaten gedeeld met de RvT; jaarlijks wordt het beleggingsbeleid in de RvT geëvalueerd.

De transitie van de huidige beleggingsportefeuille [*bestaande uit een separaat aandelen- en een obligatiefonds*] naar een [gecombineerd] extern beheerd 'defensief' duurzaam ESG-mandaat vindt plaats in het voorjaar van 2023.

SALDO VAN BATEN EN LASTEN

Het resultaat van baten en lasten over 2022 is fors lager dan over 2021.

Over 2022 bedroeg het tekort € 664.860 tegenover een overschot van € 704.170 over 2021.

BIJLAGE A

MUTATIE-OVERZICHT NATUURTERREINEN

2022

AANKOPEN 2022

NATUURGEBIED	Verwervingskosten 2022
<i>Bergse heide</i>	11.801
<i>Curfsgroeve</i>	1.400
<i>Dorperheide</i>	10.307
<i>Dubbroek</i>	928
<i>Exaten</i>	8.115
<i>Gennepse hei</i>	31.382
<i>Groote Heide</i>	39.300
<i>Linnerweerd</i>	14.166
<i>Ophovense Zandberg</i>	91.549
<i>Ravenvennen</i>	4.115
<i>Landgoed Rozendaal</i>	358.301
<i>Vrouwenbosch</i>	36.641
<i>Weerterbos</i>	974.876
<i>Wittemermolen</i>	4.138
TOTAAL	1.587.019

BIJLAGE B

AFSCHRIJVINGEN

2022

OMSCHRIJVING	GEKOCHT IN	DISTRICT	AFSCHRIJVING TERMIJN IN JAREN
KANTOORGEBOUW [ACTIVA BEDRIJFSVOERING]			
<i>Verbouwing Kloosterhof Lomm</i>	2020		20
<i>Installaties Kloosterhof Lomm</i>	2020		15
SUBTOTAAL :			
KANTOORINVENTARIS [ACTIVA BEDRIJFSVOERING]			
<i>Wandmeubel Lundia</i>	1994		5
<i>Software Globe 2000 fin. administratie</i>	2001		1
<i>Software IF Aware ledenadministratie</i>	2002		1
<i>Software CRS2/Arcview</i>	2010		3
<i>Domeinnaam Ijsvogel (restwaarde)</i>	2014		0
<i>Vernieuwing CRS2</i>	2014		3
<i>Server HPE DL380 Gen10 kantoor Lomm</i>	2020		5
<i>Telefooncentrale KPN één en Yealink toestellen</i>	2020		5
SUBTOTAAL :			
BEDRIJFSMIDDELEN [ACTIVA DOELSTELLING]			
<i>Motormaaier Agria 5500</i>	1995	Midden	5
<i>Veetransportwagen tandemas</i>	1997	Zuid	5
<i>Klepelmajaier ESM 70H</i>	2000	Noord	5
<i>Cultivator Rabe Blue Bird Gruber GH7 3000</i>	2000	Noord	5
<i>Aanhangwagen Atec B1 WD-JN-70</i>	2001	Midden	5
<i>Tractor Valtra 6750 Ecopower incl. frontlader</i>	2002	Noord	10
<i>Desinvestering bj 2022 Valtra 6750</i>			
<i>Tractor Valmet 900-4</i>	2002	Zuid	10
<i>Aanhangwagen IFOR Williams WJ-PS-31</i>	2004	Zuid	3
<i>Aanhangwagen Orbons G02 WS-BR-61</i>	2005	Zuid	3
<i>Humbaur plateauwagen incl. hekwerk</i>	2006	Midden	5
<i>Böckmann veetrailer</i>	2007	Noord	5
<i>Toyota Hi-lux 72-VPN-4</i>	2008	Zuid	5
<i>Schijveneg Lemken Rubin 9/300</i>	2008	Noord	5
<i>Aanhangwagen Henra PL27B 91-WD-KH</i>	2009	Noord	1
<i>Aanhangwagen Henra PL2 89-WD-RJ</i>	2009	Midden	1
<i>VW Caddy 4-VXN-01</i>	2012	Midden	5
<i>Suzuki 8-SPD-03</i>	2013	Noord	5
<i>Nissan Navara VH-629-H</i>	2014	Midden	5

AANSCHAFPRIJS	AFSCHRIJVING T/M 2021	AFSCHRIJVING 2022	BOEKWAARDE PER 31-12-22
925.100,91	69.382,57	46.255,05	809.463,29
586.921,04	58.692,10	39.128,07	489.100,87
1.512.021,95	128.074,67	85.383,11	1.298.564,17
2.333,30	2.333,30	0,00	0,00
15.309,36	15.309,36	0,00	0,00
55.752,09	55.752,09	0,00	0,00
52.116,26	52.116,26	0,00	0,00
5.000,00	0,00	0,00	5.000,00
10.321,70	10.321,70	0,00	0,00
20.472,88	7.847,88	4.095,00	8.530,00
3.761,91	1.443,91	752,00	1.566,00
165.067,50	145.124,50	4.847,00	15.096,00
7.251,41	7.251,41	0,00	0,00
3.838,98	3.838,98	0,00	0,00
3.993,27	3.993,27	0,00	0,00
5.331,92	5.331,92	0,00	0,00
2.851,92	2.851,92	0,00	0,00
55.373,79	55.373,79	0,00	0,00
-55.373,79	-55.373,79		
38.838,79	38.838,79	0,00	0,00
2.176,13	2.176,13	0,00	0,00
2.772,60	2.772,60	0,00	0,00
7.877,80	7.877,80	0,00	0,00
13.500,55	13.500,55	0,00	0,00
43.932,00	43.932,00	0,00	0,00
12.499,99	12.499,99	0,00	0,00
3.492,45	3.492,45	0,00	0,00
1.900,01	1.900,01	0,00	0,00
20.500,00	20.500,00	0,00	0,00
12.500,00	12.500,00	0,00	0,00
29.272,85	29.272,85	0,00	0,00

OMSCHRIJVING	GEKOCHT IN	DISTRICT	AFSCHRIJVING TERMIJN IN JAREN
Mitsubishi L200 VT-561-D	2016	Noord	5
Toyota Hilux 54-VDR-5	2018	Zuid	5
Nissan Primastar 93-VDR-4 KTA	2018	KTA	5
Nissan Navara incl. kap V-703-VS	2019	Noord	5
VW Caddy V-385-VX	2019	Noord	5
VW Caddy V-250-ZB	2019	Midden	5
VW Caddy VGG-60-Z	2020	Noord	5
Toyota Hi-lux VGF-30-T	2020	Zuid	5
VW Transporter T5 pick-up VHP-73-F	2020	Noord	5
VW Caddy 7-VVR-52	2021	Zuid	5
Toyota Hi-lux VKH-70-G	2021	Zuid	5
Valtra G125 EV tractor met voorlader en toebehoren	2022	Noord	10
VW Caddy VNX-74-G	2022	Midden	5

SUBTOTAAL :

WERKTUIGEN

Achijvenmaaiër Moertel	1992	Zuid	5
Palenzetter Yamigav HRD3	1993	Zuid	5
Bosbouwliër Farni JL650T	1995	Zuid	5
Weidebloter Perfect 275	2001	Noord	5
Klepelmaaiër Votex Roadmaster PM1906	2002	Zuid	5
Lasapparaat Miller/Genset MG 5000 generator	2006	Zuid	3
Houtkachel	2013	Noord	5
Klepelmaaiër Votex RM1907	2013	Noord	5
Ruwterrein maaier AS-MOTOR AS65/2T-KAT	2014	Zuid	5
Motormaaier Ferrari 530S	2016	Zuid	5
Fronthef t.b.v. Boomer KTA	2018	KTA	5
Trekker New Holland Boomer 25 KTA	2018	KTA	5
Trekker New Holland Boomer 25 KTA	2018	KTA	5
Onkruidverbrander Hoaf Thermohit 125M KTA	2018	KTA	5
Bladblazer Votex-C Blaasmond - compleet KTA	2018	KTA	5
Grondsloop KTA	2018	KTA	5
Frontmaaiër Sicma FA1800 KTA	2018	KTA	5
Golfkar Bringgo Ezgo PM-2 wit	2020	KTA	5
Golfkar Bringgo Ezgo PM-2	2021	KTA	5
Henra aanhangwagen 3-zijdige kipper 63-WZ-GZ	2021	Midden	5
Gehl AL340 kniklader TGP-52-P	2021	KTA	5

AANSCHAFPRIJS	AFSCHRIJVING T/M 2020	AFSCHRIJVING 2021	BOEKWAARDE PER 31-12-21
20.400,00	20.400,00	0,00	0,00
15.365,00	11.020,00	3.075,00	1.270,00
4.500,00	3.150,00	900,00	450,00
20.337,80	11.927,80	4.100,00	4.310,00
22.219,16	12.869,16	4.400,00	4.950,00
22.674,50	12.214,50	4.500,00	5.960,00
17.772,27	5.382,27	3.600,00	8.790,00
25.930,00	9.740,00	5.200,00	10.990,00
26.603,72	6.193,72	5.300,00	15.110,00
8.950,00	1.640,00	1.790,00	5.520,00
28.905,00	3.375,00	5.780,00	19.750,00
100.185,00	0,00	6.679,00	93.506,00
23.400,00		4.290,00	19.110,00
549.773,12	310.443,12	49.614,00	189.716,00
3.600,34	3.600,34	0,00	0,00
4.171,28	4.171,28	0,00	0,00
4.533,26	4.533,26	0,00	0,00
2.375,99	2.375,99	0,00	0,00
5.570,00	5.570,00	0,00	0,00
2.856,00	2.856,00	0,00	0,00
17.121,50	17.121,50	0,00	0,00
7.804,50	7.804,50	0,00	0,00
3.502,95	3.502,95	0,00	0,00
5.929,00	5.929,00	0,00	0,00
4.500,00	3.000,00	900,00	600,00
8.000,00	5.600,00	1.600,00	800,00
8.000,00	5.600,00	1.600,00	800,00
5.760,00	4.032,00	1.152,00	576,00
5.065,00	3.545,00	1.013,00	507,00
1.600,00	1.120,00	320,00	160,00
2.374,31	1.476,31	476,00	422,00
4.850,00	1.458,00	972,00	2.420,00
5.000,00	917,00	1.000,00	3.083,00
4.195,21	705,21	839,00	2.651,00
19.000,00	1.400,00	3.800,00	13.800,00

OMSCHRIJVING	GEKOCHT IN	DISTRICT	AFSCHRIJVING TERMIJN IN JAREN
<i>Ruwterrein maaier AS 65 2T ES</i>	2021	Zuid	5
<i>Trekker New Holland Boomer 50 KTA</i>	2021	KTA	5
<i>Husqvarna Rider P 524 EFI</i>	2022	KTA	5
<i>Handgereedschap t.b.v. Steunpunt</i>	2022	STEUNPUNT	3
SUBTOTAAL:			
INVENTARIS KASTEELTUINEN			
<i>Inventaris Kasteeltuinen</i>	2012		1
<i>Kassaserver HP Proliant</i>	2018		5
<i>Miko koffiemachine Cimbali S30 4 stuks</i>	2018		5
<i>Miko Cimbali S30 Cool unit 2 stuks</i>	2018		5
<i>Miko Fridge Module 4 liter 2 stuks</i>	2018		5
<i>Miko Cimbali M1 Milk 2 stuks</i>	2018		5
<i>Miko melkopschuimer Lattiz</i>	2018		5
<i>Miko heetwaterapparaat BRAV HWA</i>	2018		5
<i>Miko Jaski chocomel hot dispenser enduro</i>	2018		5
<i>GGM Gastro International ijsmachine</i>	2021		5
<i>Win Equipment ijsmachine</i>	2022		5
SUBTOTAAL:			
TOTAAL-GENERAAL :			

De desinvestering die in 2022 plaats vond was geheel afgeschreven.

AANSCHAFPRIJS	AFSCHRIJVING T/M 2020	AFSCHRIJVING 2021	BOEKWAARDE PER 31-12-21
3.305,76	200,76	660,00	2.445,00
26.945,00	1.300,00	5.389,00	20.256,00
13.000,00		1.735,00	11.265,00
18.981,19		1.266,19	17.715,00
188.041,29	87.819,10	22.722,20	77.499,99
49.300,00	49.300,00	0,00	0,00
3.579,00	2.700,00	720,00	159,00
32.000,00	22.935,00	6.400,00	2.665,00
2.700,00	1.935,00	540,00	225,00
500,00	360,00	100,00	40,00
2.500,00	1.790,00	500,00	210,00
1.595,00	1.142,00	319,00	134,00
750,00	540,00	150,00	60,00
1.210,00	866,00	242,00	102,00
3.657,90	707,90	732,00	2.218,00
7.000,00		350,00	6.650,00
104.791,90	82.275,90	10.053,00	12.463,00
2.519.695,76	753.737,29	172.619,32	1.593.339,15

BIJLAGE C1

PROJECTENLIJST JAARREKENING

2022

NUMMER	DHZ PROJECTEN	UITV.- KOSTEN	SUBSIDIES BIJDRAGEN	SALDO 31-12-22
2018.025	Grondverwerving Zwart Water DHZ	3.956	-	-3.956
2018.026	Zwart Water inrichting DHZ	168	-	-168
2018.027	Grondverwerving Dubbroek DHZ	2.965	-	-2.965
2018.028	Dubbroek - inrichting DHZ	119.469	29.972	-89.496
2018.029	Grondverwerving Beesels Broek DHZ	16.788	-	-16.788
2018.030	Beeselsbroek - inrichting DHZ	523.730	23.250	-500.480
2018.031	Grondverwerving Kaldenbroek DHZ	749	-	-749
2018.032	Kaldenbroek inrichting DHZ	832	-	-832
2018.033	Grondverwerving Roeventerpeel DHZ	1.856	-	-1.856
2018.034	Roeventerpeel inrichting DHZ	-	-	-
SUBTOTAAL		670.512	53.223	-617.289
PROGRAMMA NATUUR PROJECTEN		UITV.- KOSTEN	SUBSIDIES BIJDRAGEN	SALDO 31-12-22
2021.201	PN219 Inrichting migratieroutes geelbuikvuurpad	1.966	606.386	604.420
2021.202	PN3 Plaggen grasland BHB	2.115	145.208	143.093
2021.203	PN5 Uitstrooien steenmeel BHB	2.820	236.631	233.810
2021.204	PN12 Uitstrooien steenmeel MD	3.960	-	-3.960
2021.205	PN13 Structuurverbetering heide MD	7.905	-	-7.905
2021.206	PN18 Optimalisatie verbindingzones MD	8.361	-	-8.361
2021.207	PN36 Ontwikkeling klimaatbestendig bos MD	17.008	-	-17.008
2021.208	PN27 Maaien oostoever De Banen	1.600	-	-1.600
2021.209	PN234 Ontwikkeling graslanden Vilt	7.924	-	-7.924
2021.211	PN190 Donker pimpernelblauwtje	37.814	-	-37.814
2021.212	PN305 Verbetering kwaliteit KFG MD	19.122	-	-19.122
2021.213	PN146 Aanplant rijkstrooiselsoorten BHB	2.170	-	-2.170
2021.214	PN6 Herstel Jeneverbesstruwelen	56.973	-	-56.973
2021.215	PN15 Onderzoek bestrijding watercrassula	60.051	-	-60.051
2021.216	PN61 Kweekprogramma autochtone genenbronnen	192	-	-192
2021.217	PN148 Ontwikkeling klimaatbestendig bos	80.534	-	-80.534
2021.218	PN17 Natuurontwikkeling Lommerbroek	39.555	-	-39.555
2021.219	PN21 Natuurontwikkeling Vreewater Zuid	34.148	-	-34.148
2022.201	PN21 Ontwikkeling Straelens Broek	1.632	-	-1.632
2022.202	PN148 Ontwikkeling klimaatbestendig bos MB fase II	432	-	-432
SUBTOTAAL		386.283	988.226	601.943

NUMMER	NATUURTERREINEN OVERIGE PROJECTEN	UITV.- KOSTEN	SUBSIDIES BIJDRAGEN	SALDO 31-12-22
2011.059	Edelhertenproject Weerterbos	91.015	203.228	112.213
2013.023	Inrichting Lus van Linne	-	300.000	300.000
2016.013	Intereg V.A. Natuur- en Bosbrandpreventie	19.684	1.920	-17.764
2016.024	Smalbroek	-	3.600	3.600
2016.025	Inrichten AZC-terrein Venlo	109.399	146.925	37.526
2017.010	Reigersbroek POP3 natuurontwikkeling	1.363.908	969.225	-394.683
2017.029	Inrichting en beheer Marienwaard	64.430	84.847	20.416
2018.036	Historische Buitenplaats Elsloo Investerings	269.417	427.930	158.513
2019.021	Herintroductie zeldzame akkerplanten	42.449	20.887	-21.562
2019.023	Geelbuikvuurpad voortplantingswateren	34.283	28.667	-5.616
2019.040	LIFE BOVAR Bemelerberg en Geuldal	34.100	7.148	-26.952
2020.012	Ontwikkeling kalkgraslanden Eys	58.533	890.539	832.006
2020.013	Consolidatie kalkovens Curfsgroeve	13.688	8.438	-5.251
2020.014	Natuurontwikkeling Stiemensweg Gennepse Hei	7.788	16.629	8.842
2020.015	Aanleg plekken voor wilde bijen	38.810	41.986	3.176
2020.016	Stein versterking historisch parkaanleg	31.460	-	-31.460
2020.017	Sanering Politiehondenterrein Jammerdal	41.483	635	-40.848
2020.019	Aanplant bos	416.790	668.640	251.850
2020.021	Inrichting Beijlshof (incl. sloop stallen)	15.000	-	-15.000
2020.025	Natuurcompensatie Betanië	71.045	120.430	49.385
2021.006	Bosaanplant Weerterbos	65.815	324.805	258.990
2021.007	Kwaliteitsimpuls graslanden	512	-	-512
2021.008	Bruine eikenpage Ophovense Zandberg	59.248	98.951	39.703
2021.010	Impuls natuur kanaalmond Hamert	3.841	50.000	46.159
2021.018	Inrichting en beheer pachtpercelen provincie Limburg	15.855	5.509	-10.346
2021.022	Boscompensatie RWS en Mts Heijnen	1.000	7.581	6.581
2021.024	Aanplant bos 2	96.675	135.410	38.735
2021.028	Boscompensatie Canon	10.802	64.298	53.496
2021.029	Herstel graften Klingeleberg	1.193	-	-1.193
2021.032	Compensatie Maaslijn bruine eikenpage	3.085	-	-3.085
2021.033	Vlootbeek donkerpimpernel	23.598	3.154	-20.444
2021.037	Boscompensatie N2000	768	-	-768
2022.008	Openstelling Bonsdaelgroeve	4.241	-	-4.241
2022.011	Archeologische monumenten inventarisatie ADC	8.343	-	-8.343
2022.012	Beheer Anstelvallei 2022-2024	3.548	46.378	42.830
	SUBTOTAAL	3.021.807	4.677.759	1.655.952

NUMMER	BPM PROJECTEN	UITV.- KOSTEN	SUBSIDIES BIJDRAGEN	SALDO 31-12-22
2022.101	Bemelerberg N2000 Bpm 2022-2024	126.800	-	-126.800
2022.102	Boshuizerbergen N2000 Bpm 2022-2024	13.937	-	-13.937
2022.104	Geuldal N2000 Bpm 2022-2024	12.718	-	-12.718
2022.105	Maasduinen N2000 Bpm 2022-2024	181.133	-	-181.133
2022.106	Roerdal N2000 Bpm 2022-2024	3.547	-	-3.547
2022.107	Pietersberg en Jekerdal N2000 Bpm 2022-2024	4.440	-	-4.440
2022.108	Sarsven en de Banen N2000 Bpm 2022-2024	17.057	-	-17.057
2022.109	Weerterbos N2000 Bpm 2022-2024	32.583	-	-32.583
SUBTOTAAL		392.213	-	-392.213

	SKNL PROJECTEN (SUBSIDIEREGELING KWALITEITSIMPULS NATUUR EN LANDSCHAP LIMBURG)	UITV.- KOSTEN	SUBSIDIES BIJDRAGEN	SALDO 31-12-22
2022.501	SKNL lichte inrichting, 3 De Voort, Lomm	15.196	14.812	-384
2022.502	SKNL lichte inrichting, 4 Vreewater Noord	8.232	8.737	506
2022.503	SKNL lichte uitvoering, 5 Zwart Water	6.757	9.877	3.120
2022.504	SKNL lichte uitvoering, 5a Zwart Water	22.482	21.667	-816
2022.505	SKNL lichte uitvoering, 21 Vreewater	10.361	11.308	948
2022.506	SKNL lichte uitvoering, 6 Kloosterhof Lomm	4.997	31.785	26.788
2022.507	SKNL lichte uitvoering, 7b Weerterbos	6.092	5.314	-778
2022.508	SKNL lichte uitvoering, 10 Schrevenhof, St. Joost	333	1.037	704
2022.509	SKNL lichte uitvoering, 13 Marissen	21.631	23.169	1.538
2022.510	SKNL lichte uitvoering, 20 Landgoed Rozendaal	478	1.420	942
2022.511	SKNL lichte uitvoering, 14 Beijlshof	1.408	176.951	175.543
2022.512	SKNL lichte uitvoering, 15 Eys	64	2.602	2.538
2022.513	SKNL lichte uitvoering, 17a Berg en Vilt5 Eys	13.486	61.466	47.980
2022.514	SKNL lichte uitvoering, 22 Vaals	64	2.860	2.796
SUBTOTAAL		111.580	373.005	261.425

NUMMER	GEBOUWEN	UITV.- KOSTEN	SUBSIDIES BIJDRAGEN	SALDO 31-12-22
2013.009	Nieuw Ehrenstein woning en horeca	371.906	1.957.388	1.585.482
2013.016	Anstel Vallei / Klaren Anstel	223.385	228.167	4.782
2013.017	Anstelvallei Natuurgebied	531.699	642.716	111.016
2013.025	Sub project Nieuw Ehrenstein	1.376.440	-	-1.376.440
2019.016	Nieuw Ehrenstein Srr2018	3.285.296	2.175.495	-1.109.801
2019.019	Beijlshof - herbestemming	57.511	36.750	-20.761
2019.031	Heerenhof aanpassing sanitair	871	-	-871
2019.042	Nieuw Ehrenstein Srr 2019	2.241.594	2.194.045	-47.548
2019.043	Nieuw Ehrenstein Installaties en Infocentrum	2.204.860	32.600	-2.172.260
2019.047	Berging Gasterij Grote Heide	840	-	-840
2019.050	Bouwhistorisch onderzoeken	8.620	-	-8.620
2020.001	Beijlshof 1e fase restauratie	493	-	-493
2020.003	Grathemermolen 1ste fase restauratie	114.701	360.613	245.912
2020.008	Kasteel Arcen, herbestemming Koetshuis	25.084	17.500	-7.584
2020.009	Herbestemming Stokshof	4.114	-	-4.114
2020.022	Herbestemming KTA poortgebouw Tiendschuur	23.644	14.011	-9.633
2021.004	Kasteel Elsloo Installaties	38.140	-	-38.140
2021.015	Restauratie zaadeest Lomm	3.332	-	-3.332
2021.023	Hoogcruts kloostertuin 1ste Fase	100.599	49.199	-51.400
2021.034	Herbestemming Nieuw Ehrenstein - westvleugel	-	352	352
2021.035	Grathemermolen Fase 2 - herbestemming (vakantiewoning)	-	-	-
2021.038	Herstel brug oude trambaan	21.237	8.500	-12.737
2022.001	Historische tuin Montfort - realisatie paviljoen	2.161	1.588	-573
2022.013	Consolidatie kalkovens Curfsgroeve	1.234	-	-1.234
2022.016	Frankenhof herstel waterschade 2021	11.196	25.270	14.073
2022.022	Hoogcruts veiligheid & isolatie	20.665	-	-20.665
2022.023	Hoogcruts - achterstallig onderhoud	-	-	-
2022.024	Hoogcruts investeringen verder invulling	2.309	-	-2.309
2022.025	Hoogcruts - laatste restauratiefase	4.526	-	-4.526
2023.075	Neercanne leidendak Hoofdhuys	189.882	189.882	-
	SUBTOTAAL	10.866.339	7.934.076	-2.932.263

NUMMER	BRIM PROJECTEN	UITV.- KOSTEN	SUBSIDIES BIJDRAGEN	SALDO 31-12-22
2016.027	Kasteel Arcen - Tuinpaviljoen (Inaborg) Brim 2017-2022	9.525	4.321	-5.204
2016.028	Standaardmolen Urmond Brim 2017-2022	40.529	39.000	-1.529
2016.029	Kasteel Arcen - Tiendschuur Brim 2017-2022	11.464	7.521	-3.943
2016.030	Hist.buitenplaats Elsloo - groene Brim 2017-2022	327.397	89.618	-237.779
2016.031	Ruïne Stein Brim 2017-2022	107.479	48.298	-59.181
2016.032	Fort Hazepoot en Landweer Grote Heide Brim 2017-2022	12.702	5.294	-7.408
2018.011	Kasteel Arcen, hoofdgebouw Brim 2018-2023	209.300	159.214	-50.086
2018.012	Kasteel Arcen, toegangsbrug en kademuren binnengracht Brim	20.810	46.040	25.230
2018.013	Frankenhof, 3 stuwvijvers Brim 2018-2023	38.426	11.520	-26.906
2018.014	Hoogcruts, kapel Brim 2018-2023	32.636	13.840	-18.796
2018.015	Hoogcruts, landhuis Brim 2018-2023	125.994	20.590	-105.404
2018.016	Hoogcruts, tuinmuur en gloriëtte Brim 2018-2023	28.125	8.890	-19.235
2018.017	Schrevenhof Brim 2018-2023	31.549	10.150	-21.399
2018.018	Bleijenbeek, ruïne BRIM rood 2018 - 2023	76.546	20.762	-55.784
2019.001	Wymarsche Watermolen Brimm 2019-2024	20.466	30.000	9.534
2019.002	Grathermolen BRIM 2019-2024	29.886	30.000	114
2019.003	Torenmolen Gronsveld Brimm 2019-2024	41.391	45.605	4.214
2019.004	Janssenmolen Oisrbeek Brimm 2019-2024	117.813	82.500	-35.313
2019.005	Bleijenbeek Hist. buitenplaats Brimm 2019-2024	79.277	35.289	-43.988
2020.101	Tienhovenmolen Brim 2020 - 2025	164.764	128.989	-35.775
2020.102	Boogbrug Kasteel Arcen BRIM 2020-2025	1.956	4.536	2.580
2020.103	Toegangsbrug buitengracht Kasteel Arcen BRIM 2020-2025	3.998	37.422	33.424
2020.104	Poortgebouw kasteel Arcen BRIM 2020-2025	15.275	40.905	25.630
2020.105	Kasteel Arcen Koetshuis BRIM 2020-2025	23.780	7.047	-16.733
2020.106	Kaldenbroek huis BRIM 2020-2025	24.198	21.708	-2.490
2020.107	Cottessen 3 Woonhuis SIM 2020-2025	18.850	9.276	-9.574
2020.108	Cottessen 9 Birven SIM 2020-2025	12.663	8.262	-4.401
2020.109	Kloostertuin Barbaras Weerd BRIM 2020-2025	10.235	4.902	-5.333
2020.110	Grafheuvel Hamert BRIM 2020-2025	444	1.122	678
2020.111	Stalberg Hamert BRIM 2020-2025	444	876	432
2020.112	Grafheuvel Jammerdal 6x BRIM 2020-2025	2.451	4.026	1.575
2020.113	Grafheuvel Jammerdal BRIM 2020_2025	688	849	161
2020.114	Hist. Buitenpl Neercanne 2020-2025	79.049	72.675	-6.374
2021.101	Oude pastorie BRIM 2021-2026	15.682	9.966	-5.716
2021.102	Frankenhofmolen gebouw BRIM 2021-2026	29.030	22.446	-6.584
2021.103	Wittmermolen BRIM 2021-2026	20.957	16.200	-4.757
2021.104	Kasteelboerderij Goedenraad BRIM 2021-2026	12.583	17.448	4.865
2021.105	Goedenraad kas BRIM 2021-2026	194	488	295
2021.106	Kasteel Elsloo BRIM 2021-2026	97.851	80.480	-17.371
2021.107	Neercanne terrasmuren BRIM 2021-2026	3.638	21.759	18.121
2021.108	Neercanne vijver muren BRIM 2021-2026	9.697	21.759	12.062
2021.109	KTA Historische Buitenplaats	111.180	79.893	-31.287
2023.102	Kasteel Elsloo Historische Buitenplaats BRIM 2023-2028	3.283	-	-3.283
	SUBTOTAAL	2.024.205	1.321.486	-702.719

NUMMER	KASTEELTUINEN ARCEN	UITV.- KOSTEN	SUBSIDIES BIJDRAGEN	SALDO 31-12-22
2016.003	Kasteel Arcen archief onderzoek	14.260	13.644	-616
2019.020	Kasteel Arcen installaties	41.414	-	-41.414
2021.001	Kasteeltuinen Investerings 2021	85.283	6.000	-79.283
2022.007	KTA investeringen 2022	95.332	-	-95.332
2022.019	Herstel tweede koets Kasteeltuinen Arcen	-	3.567	3.567
SUBTOTAAL		236.289	23.211	-213.078
TOTAAL		17.709.228	15.370.985	-2.338.243
OVERIGE PROJECTEN NATUURTERREINEN/GEBOUWEN/AANKOPEN				
5100	Projecten BTW reserve Gebouwen	-	163.551	163.551
5008	Meerjarenovereenkomst aankopen Provincie Jaarschijf 2015	3.808.428	3.447.034	-361.394
5011	Projecten aankopen provincie DHZ/SKNL	-	-1.053.181	-1.053.181
5012	Projecten PAS maatregelen jaarschijven 2018-2021	1.786.606	1.231.374	-555.232
EINDTOTAAL		23.304.262	19.159.763	-4.144.499

BIJLAGE C 2

PROJECTEN AFGEROND IN 2022

NUMMER	NATUURTERREINEN	UITV.-KOSTEN	BATEN OVERHEDEN	BATEN VERBONDEN ORGANISATIES
2021.003	<i>Inrichting 7 ha natuur landgoed Rozendaal</i>	10.000	-	-
2019.038	<i>Sarsven en Banen Communicatie Natura 2000</i>	9.928	9.928	-
2020.026	<i>Natuurcompensatie Hagen en gem. Leudal</i>	7.514	3.454	-
2019.028	<i>Versterken leefgebieden kamsal. en geelbuikvuurpad</i>	81.521	40.791	-
	TOTAAL NATUURTERREINEN	108.962	54.172	-
Eigenbijdrage project 2019.028 loopt via project 2017.029 dat nog actief is.				
GEBOUWEN				
2015.002	<i>Molengebouw Frankenhofmolen Vaals</i>	22.994	42.000	-
2015.003	<i>Brimm Puthuis Hoogcruts</i>	871.983	409.142	-
2015.004	<i>Witterermolen BRIMM 2015-2020</i>	52.166	42.000	-
2015.005	<i>Restauratie terrasmuren en hek HBP Neercanne</i>	82.422	39.604	-
2015.006	<i>Bouwk. onderhoud park- en tuinaanleg HBP Neercanne</i>	19.311	10.772	-
2015.008	<i>Hoofdgebouw Kasteel Elsloo</i>	152.645	74.381	-
2019.006	<i>Hoogcruts - fase 3 Srr 2018</i>	1.151.355	776.585	-
2019.026	<i>Bruggen SLL - Zuid</i>	47.712	-	-
2019.029	<i>Birven Schuur extra douche/toilet</i>	76.852	-	-
2020.002	<i>Kaldenbroek Huis renovatie</i>	508.027	121.248	-
2021.002	<i>Heerenhof garage</i>	24.052	-	-
2020.011	<i>Kasteeltuinen Investeringsen 2020</i>	200.000	-	-
2021.030	<i>KTA inrichting dienstenterrein</i>	53.700	-	-
2020.023	<i>Kloosterhof buitentuin</i>	32.310	-	-
2020.027	<i>Kaldenbroek tuin</i>	72.802	36.956	-
	TOTAAL GEBOUWEN	3.368.331	1.552.687	-
	TOTAAL NATUURTERREINEN EN GEBOUWEN	3.477.294	1.606.860	-

Bij de projecten 2015.003 en 2019.006 zijn BTW-teruggaves terug ontvangen vanuit andere Hoogcruts projecten i.v.m. de belaste verhuur van Hoogcruts. Deze teruggaves zijn in dit schema als baten geboekt, daar deze ook zijn uitgegeven aan kosten, welke eerder als BTW-kosten zijn verantwoord. Totaal gaat het om ruim € 470.000.

BATEN ANDERE ORGANISATIES	EIGEN BIJDRAGE WERKELIJK	VOORZIENING 2022	EIGEN BIJDRAGE GERESERVEERD	MUTATIE VOORZIENING
10.000	-	-	-	-
-	-	-	-	-
4.060	-	-	-	-
3.061	37.669	-	-	-
17.121	37.669	-	-	-
-	-19.006	-	14.876	33.882
20.000	442.841	-	500.000	57.159
-	10.166	-	14.876	4.711
-	42.818	-	39.604	-3.214
12.826	-4.287	-	9.203	13.490
-	78.264	-	74.380	-3.884
-	374.771	-	385.200	10.430
-	47.712	-	50.000	2.288
-	76.852	-	75.000	-1.852
25.000	361.779	-	355.000	-6.779
-	24.052	-	20.000	-4.052
-	200.000	-	200.000	-
-	53.700	-	72.333	18.633
-	32.310	-	30.000	-2.310
-	35.845	-	20.000	-15.845
57.826	1.757.818	-	1.860.473	102.654
74.947	1.795.487	-	1.860.473	102.654

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur en de leden van de Raad van Toezicht van Stichting het Limburgs Landschap statutair gevestigd te Maastricht

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2022 van Stichting het Limburgs Landschap te Maastricht gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting het Limburgs Landschap per 31 december 2022 en van het resultaat volgens de staat van baten en lasten over 2022 in overeenstemming met Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving 650 'Verslaggeving Fondswervende Instellingen'.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de geconsolideerde balans per 31 december 2022;
2. de geconsolideerde staat van baten en lasten over 2022; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting het Limburgs Landschap zoals vereist in de de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- bijlage A Mutatie-overzicht natuurterreinen 2022;
- bijlage B Afschrijvingen 2022;
- bijlage C1 Projectenlijst jaarrekening 2022;
- bijlage C2 Projecten afgerond in 2022.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving 650 'Verslaggeving Fondswervende Instellingen' vereist is.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving 650 'Verslaggeving Fondswervende Instellingen' en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving 650 'Verslaggeving Fondswervende Instellingen'.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving 650 'Verslaggeving Fondswervende Instellingen'. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor het uitvoeren van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de met het bestuur en de Raad van Toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur en de Raad van Toezicht dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met hen over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Venray, 29 juni 2023

Crowe Foederer Audit & Assurance B.V.

W.G.

R.P.H. Klinkers RA

BEGROTING 2023

	STAAAT VAN BATEN EN LASTEN	Begroot 2023
BATEN	· Baten van particulieren	565.000
	· Baten van bedrijven	106.950
	· Baten van loterijorganisaties	1.125.000
	· Baten van subsidies van overheden	9.775.602
	· Baten van verbonden organisaties	-
	· Baten van andere organisaties zonder winststreven	-
	Som van de geworven baten	11.572.552
	· Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en diensten	5.414.650
	· Overige baten en lasten	-
	SOM DER BATEN	16.987.202
LASTEN	Besteed aan doelstellingen	
	· Aankoop natuurterreinen	2.163.816
	· Projecten natuurterreinen/gebouwen	5.537.003
	· Beheer natuurterreinen/gebouwen	7.561.649
	· Steunpunt landschapsbeheer	447.602
	· Voorlichting en belangenbehartiging	785.729
		16.495.799
	Wervingskosten	
	· Wervingskosten	183.219
	Beheer en administratie	
	· Kosten beheer en administratie	359.887
	SOM DER LASTEN	17.038.905
		Saldo voor financiële baten en lasten
	Resultaat deelnemingen	-
	Saldo financiële baten en lasten	54.600
	SALDO VAN BATEN EN LASTEN	2.897

Het
Limburgs
Landschap

Rijksstraatweg 1
5943 AA Lomm